

Avrasya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı
Yönetim Bilimleri Bilim Dalı

**YEREL SEÇİMLERDE SEÇMENLERİN OY VERME
DAVRANIŞLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERE İLİŞKİN
BİR UYGULAMA: TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÖRNEĞİ**

Yunus Emre KÖROĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Trabzon 2017

**YEREL SEÇİMLERDE SEÇMENLERİN OY VERME DAVRANIŞLARINI
ETKİLEYEN FAKTÖRLERE İLİŞKİN BİR UYGULAMA: TRABZON
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

Yunus Emre KÖROĞLU

Avrasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, Yönetim Bilimleri Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. M. Asif YOLDAŞ

Trabzon 2017

KABUL VE ONAY

Yunus Emre KÖROĞLU tarafından hazırlanan “**Yerel Seçimlerde Seçmenlerin Oy Verme Davranışlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Bir Uygulama: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği**” başlıklı bu çalışma, 06.01.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesinin Unvanı Adı Soyadı

İmzası

Prof. Dr. M. Asif YOLDAŞ

(Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Erol KALKAN

(Üye)

Yrd. Doç. Dr. İsmail Cem FERİDUNOĞLU

(Üye)

Tez savunması ile ilgili Yukarıdaki imzaların adı geçen Öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Prof. Dr. M. Asif YOLDAŞ

Enstitü Müdürü

T.C.
AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRL ÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (14/01/2017)

Yunus Emre KÖROĞLU

ÖZET

Yapılan çalışmamızda sosyodemografik özelliklerin seçmenin oy kullanma davranışı üzerinde etkisinin ne yönde olduğu incelenecektir. Seçmenler oy verme davranışında bulunurken, bu davranışa etki eden, etnik ve demografik özelliklerle sosyoekonomik faktörlerin seçmene sağlayacağı getiriler veya götürülerin neler olduğunu düşünerek oyunu kullandığı görülmektedir. Buradan hareketle de Demografik yapının oy verme davranışı üzerinde etkisini bu etkininde seçmen beklentisini ne yönde etkilediğini belirleme amacı güdülmüştür. Bu etkiyi belirlemek amacıyla, Seçmen davranışına dayalı yapılan bilimsel çalışmalar, “sosyolojik yaklaşım”, “Sosyopsikolojik yaklaşım” ve “Ekonomik yaklaşım” ile beraber olmak üzere üç temel başlık altında incelenmiştir ve açıklanmıştır.

Bu çalışmanın sonucunda ise şu bulgulara ulaşılmıştır;

1- Seçmenlerin yapmış olduğu davranışlar sonucunda umdukları beklentileri büyük oranda gerçekleşmediği ve seçim sonrası beklenen gerçekliğe ulaşamadığı görülmüştür.

2- Seçmen davranışı üzerine önemli bir yere sahip olan ekonomik politikalar, seçmen davranışı ve beklentileri üzerinde önemli bir etkisinin olduğu görülmüştür.

3- Cinsiyet bazında ise kadın ve erkek seçmenlerin arasında beklentilerin farklılaştığı görülmüştür.

4- Yaş grupları arasında ise seçmen davranışlarından hareketle beklentilerin değişkenlik gösterdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Seçmenlerin Beklentileri, Kültürel Faktörler, Ekonomik Faktörler, Seçmen Tercihleri, Seçmen Davranışı Modelleri.

ABSTRACT

In our work, we will examine how socio-demographics influence voter behavior. Individuals are brought to choose the socio-economic situation with ethnic and demographic characteristics on their voting behavior, and the voters cast their votes on what they are taking. The effect of demographic structure on voting behavior is to determine how it influences voter expectation in this effect. In order to determine this effect, scientific studies based on voter behavior have been examined and explained under three main headings as "sociological approach", "socio-psychological approach" and "economic approach".

As a result of this study, the following findings were reached;

1- It can be said that the voters did not realize their expectation as a result of the behaviors they had done and the reality after the election could not be reached.

2- It has been seen that economic policies, which have an important role in voter behavior, have a significant effect on voter behavior and expectations.

3- On the gender basis, expectations among male and female voters differed.

4- Among the age groups, expectations were seen to vary with the movements of voter behavior.

KeyWords: Voters' Expectations, CulturalFactors, ReligiousFactors, VoterPreferences, VoterBehaviorModels.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SEÇİM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. Seçim Kavramı	3
1.1.1. Seçim Sistemleri.....	5
1.1.2. Çoğunluk Sistemi.....	6
1.1.2.1. Basit Çoğunluk (Nispi Çoğunluk).....	6
1.1.2.2. Mutlak Çoğunluk (Salt Çoğunluk).....	6
1.1.2.3. Belli Oranlarda Çoğunluk (Yarı-Belirlenmiş Çoğunluk).....	7
1.1.3. Çoğunluk Sisteminin Üstünlük ve Sakıncaları.....	7
1.1.4. Nispi Temsil Sistemi	10
1.1.4.1. Tam Oransal Olmayan Nispi Temsil Sistemi.....	11
1.1.4.1.1. Sınırlı Oy (Eksik Liste).....	11
1.1.4.1.2. İki Turlu Sınırlı Oy.....	11
1.1.4.1.3. Yeter Sayılı (Quorum'lu) Tek Turlu Sınırlı Oy.....	11
1.1.4.1.4. Yiğmalı Oy.....	12
1.1.4.1.5. Kademeli Oy.....	12
1.1.4.1.6. Puanlama Yöntemi.....	12
1.1.4.1.7. En Az Oy Yöntemi.....	12

1.1.4.1.8.Tek Devredilmez Oy Yöntemi.....	13
1.1.4.2.Tam Oransal (Nispi) Temsil Sistemi.....	13
1.1.4.2.1.Seçim Kotası Yöntemi ile Üyeliklerin Dağılımı.....	13
1.1.4.2.2.Basit Kota (Hare Kotası) Yöntemi.....	13
1.1.4.2.3.Hagenbach - Bischoff Yöntemi.....	13
1.1.4.2.4.Droop Kota Yöntemi.....	14
1.1.4.2.5. Sabit Kota Yöntemi.....	14
1.1.4.2.6.Milli Seçim Kotası.....	14
1.1.4.3.Artık Oyların Değerlendirilmesi Yöntemi.....	15
1.1.4.3.1.En Büyük Artık Yöntemi.....	15
1.1.4.3.2.En Yüksek Ortalama Yöntemi.....	15
1.1.4.3.3.Milli Artık Yöntemi.....	16
1.1.4.3.4.En Yüksek Oy Yöntemi.....	16
1.1.5.4.Bloke Liste Yöntemi.....	16
1.1.5.5.Karma Liste Yöntemi.....	16
1.1.5.6.Tercihli Oy Yöntemi.....	17
1.1.6. Nispi Temsil Sistemi Uygulamaları	17
1.1.6.1. d'Hondt Sistemi.....	17
1.1.6.2. Klasik Sainte - Lague Sistemi.....	17
1.1.6.3. Sainte - Lague Sistemi (Isandinav Versiyonu).....	17
1.1.6.4. Sistemin Üstünlük ve Sakıncaları.....	18
1.1.7.Karma Sistemler.....	20
1.1.7.1.Çoğunluk Yöntemi Ağırlıklı Karma Sistemler.....	21
1.1.7.2.Nispi Temsil Yöntemi Ağırlıklı Karma Sistemler.....	21
1.1.7.3. Dengeli Karma Sistemler.....	21

1.2. Seçimi Etkileyen Faktörler	22
1.2.1. Yaş	22
1.2.2. Cinsiyet.....	23
1.2.3. Kentleşme.....	24
1.2.4. Eğitim.....	25
1.3. Yerel Seçimler.....	26
1.3.1. Yerel Yönetimler ve Yerel Seçimler.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

SEÇMEN KAVRAMI VE SEÇİM ÖNCESİ SEÇMENİN BEKLENTİLERİ

2.1. Seçmen Kavramı	28
2.2. Seçmenin Dünya Bakışı	28
2.3. Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler.....	32
2.3.1. Seçmen Davranışlarının Sosyo-Ekonomik Boyutu.....	36
2.3.2. Seçmenle İlgili Faktörler.....	39
2.3.3. Siyasal Parti İle İlgili Faktörler.....	40
2.3.4. Adayla İlgili Faktörler.....	40
2.3.5. Gündem(Konu) Faktörleri.....	41
2.3.6. Propaganda ve İletişim Faktörleri.....	41
2.4. Siyasi Partilerin Kampanyaları ve Kampanyaların Önemi	46
2.5. Seçim Kampanyalarından Beklentiler.....	47
2.5.1. Seçim Kampanyalarının Seçmen Kararları Üzerindeki Etkisi.....	48
2.5.2. Seçmen Tercihini Etkileyen Kriterler.....	49
2.5.2.1. Ekonomik Yaklaşım (Rasyonel Tercih Modeli).....	49
2.5.2.2. Sosyolojik Model.....	51
2.5.2.3. Psikolojik Model.....	53

2.6.Yerel Seçimler Sonrasında Gerçeklik	54
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL SEÇİMLERDEN ÖNCE SEÇMENLERİN BEKLENTİLERİ İLE SEÇİMDEN SONRAKİ GERÇEKLIK

3.1. Araştırmanın Amacı	56
3.2. Araştırmanın Metodolojisi	56
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	57
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	59
3.5. Veri Toplama Tekniği	59
3.6. Araştırmanın Bulguları.....	60
3.7.Genel Siyasi Önermelere Ait Cevap İstatistikleri	62
3.8.Farklılık Analizleri	63
3.9.Cinsiyet Faktörüne Göre Anlamli Farklılığa Sahip Sorular	66
3.10. Yaş Faktörüne Göre Anlamli Farklılığa Sahip Sorular	67
3.11. Eğitim Durumu Faktörüne Göre Anlamli Farklılığa Sahip Sorular	70
3.12. Aylık Gelir Durumu Faktörüne Göre Anlamli Farklılığa Sahip Sorular	71
3.13. Medeni Durum Faktörüne Göre Anlamli Farklılığa Sahip Sorular	72
3.14. Siyasi Yelpaze Konum Faktörüne Göre Anlamli Farklılığa Sahip Sorular.....	73
SONUÇ	74
KAYNAKÇA	81
Ek 1: Anket.....	87

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Siyasi Kimlik.....	30
Tablo 2: Trabzon İlçelerinde Kullanılan Oylar.....	58
Tablo 3:İstatistiksel Değişkenler.....	59
Tablo 4: Güvenirlilik İstatistikleri.....	60
Tablo 5: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin İstatistikler.....	60
Tablo 6: Siyasi Yelpazedeki Konumu İle İlgili Frekans Dağılımı.....	61
Tablo 7: Genel Siyasi Önermelere Ait İstatistikler.....	62
Tablo 8: Demografik Değişkenler Ve Siyasi Yelpaze Konum Değişkeni.....	63
Tablo 9: Normal Dağılım Testi.....	63
Tablo10: Ki-Kare Bağımsızlık Sınaması Test Sonuçları(Devamı).....	65
Tablo 11: Cinsiyet Faktörü Bazında “Kendimi Oy Vereceğim Siyasal Partinin Seçmeni Olarak Hissederim” Önermesi Çapraz Tablosu.....	66
Tablo 12: Yaş Faktörü Bazında “Siyasi Partilerden Sadece Bir Tanesine Sadığım.” Önermesi Çapraz Tablosu.....	68
Tablo 13: Yaş Faktörü Bazında “Oy Kullanmadaki En Önemli Amacım Demokratikleşme Sürecine Katkıda Bulunmaktır.” Önermesi Çapraz Tablosu.....	69
Tablo 14: Eğitim Durumu Faktörü Bazında “Oy Vereceğim Partinin Dış Politika Görüşleri Benim İçin Önemlidir.” Önermesi Çapraz Tablosu.....	70
Tablo 15: Medeni Durum Faktörü Bazında “Genel Olarak Siyasal Partilerden Memnunum Önermesi Çapraz Tablosu.....	72

KISALTMALAR

ANOVA : Analysis Of Variance(Tek Yönlü Varyans Analizi)

dig. : Diğerleri

f : frekans

N : Örneklem genişliği

Ort. : Ortalama

p : Güven derecesi

P : Ana kütle korelasyon katsayısı

SPSS : Statistical PackagefortheSocialSciences

s : Sayfa

Std. : Standart

T : Test istatistiği

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

GİRİŞ

Bugüne kadar seçmen davranışı üzerinde yapılan çalışmalar da daha çok siyasi partilerin kampanyalarında kullandıkları iletişim araçları olan oy pusulalarının şekli, parti bayrakları veya vergi verme eyleminin seçmen davranışına ve beklentisine etkisi ne yönde gibi alanlarda çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Fakat sosyodemografik faktörlerin seçmen davranışına ne yönde etkisi olduğu ve buradan hareketle seçmen beklentisi ve seçim sonrası gerçekliği üzerinde ne düzeyde bir etkisinin bulunduğuyla ilgili yeterli bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmayla birlikte bu alanda ortaya çıkan eksikliği gidermek amacı düşünülerek hazırlanmıştır.

Seçmenlerin oy verme davranışı üzerinde etnik ve demografik özelliklerle sosyoekonomik durumun seçmene sağlayacağı getiriler veya götürülerin neler olduğunu düşünerek seçmenin oy kullanmasından hareketle Demografik yapının oy verme davranışı üzerinde etkisini ve bu etkininde seçmen beklentisini ne yönde etkilediğini belirlemeye çalışılmıştır. Buradan hareketle temel hipotez olarak sosyodemografik özelliklerin seçmen davranışı üzerinde etkisi ve bu etkinin seçmen beklentisindeki yansımaları olarak ele alınmıştır. Bu hipoteze desteklemek amaçlı sosyodemografik özelliklerden yaş cinsiyet eğitim ve ekonomi gibi faktörlerin etkilerinin üzerinde çalışma yapılmıştır.

Seçmen davranışına dayalı yapılan bilimsel çalışmalar, “sosyolojik yaklaşım”, “Sosyopsikolojik yaklaşım” ve “ekonomik yaklaşım” olmak üzere üç temel başlık altında toplanmaktadır. Seçmen davranışını inceleme aşamasında ilk model Sosyolojik yaklaşım; Bu yaklaşımın özünde, seçmen tercihlerinin ve seçmen davranışının bireylere ait sosyal özellikler tarafından belirlendiği olasılığı yatmaktadır. Bu yaklaşım çalışmamızda ele aldığımız sosyo-demografik özelliklerin etkisi ve grup fikrinin etkisinden bahsettiği için çalışmada önemle faydalanılmıştır. Seçmen davranışını inceleme aşamasında ikinci model ise ekonomik yaklaşım, rasyonel seçim modeli olarak da ifade edilebilmektedir. Bu yaklaşımın temelinde fayda olduğu ön görülür. Downs 1957 yılında Demokrasinin Ekonomik Teorisi eserinde anlattığı, “her vatandaş oyunu, kendisine diğer bütün partilerden daha fazla fayda sağlayacağına inandığı partiye oy verir” anlayışı seçmenin rasyonel tercih modelini benimsediğini gösterir ve oy veren seçmen eğer oy verdiği

partinin yeteneksizliğini görürse takibi dönemde siyasi tercihini rahatça değiştirebilir. Bu yaklaşımda yaptığımız anket çalışmasında elde ettiğimiz cevaplarda çoğunlukla bu anlayışa sahip seçmen profilini gösterdiğinden önemle fayda sağladığı görülmüştür. Seçmen davranışını inceleme aşamasında üçüncü model ise Michigan üniversitesi Ulusal Seçim Araştırmaları merkezi tarafından çıkarılan ve bireylere odaklanmış ilk bilimsel çalışma özelliğine sahip “Amerikan Seçmeni” adlı kitap ile siyaset sosyolojisi “sosyopsikolojik yaklaşım” ile ünlenmiştir. Sosyopsikolojik yaklaşım seçmen davranışlarında, bireyler ilk zamanlarından itibaren siyasal sosyalleşme çabasının önemli etkisinin olduğu olasılık ile hareket etmektedir. Bu modele göre siyasal sosyalleşme süreci içerisinde öğrenilen siyasal tutumlar ve ideolojik fikirler seçmen davranışını belirleyici bir faktör olarak görülmekle birlikte partizanca bir tutum sergilenmektedir.

Bu araştırmada nicel araştırma yönteminin uygulanması uygun görülmüştür. Nicel araştırma, toplumun ve fiziki dünyanın benzer metotlarla incelenebileceği, bundan dolayı da sosyal olguların doğa bilim yöntemleriyle incelenebileceği düşüncesine sahip pozitivist bir anlayışa sahiptir. Araştırmada bilgi toplama yöntemi açısından anket yönteminden faydalanılmıştır. Anket yöntemi bir çeşit sistematik gözlem olmakla birlikte. Bu yöntemle belirlenmiş bir konuyla alakalı birçok kişiden bilgilenmek için tercih edilmiştir. Çalışma da elde edilen bilgilere görüşmeler yapılarak ya da soru listelerinden faydalanılarak elde edilmiştir. Anketten, mümkün olduğu kadar çok bireyin düşüncelerini, kanılarını toplamak için faydalanılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde seçim sistemlerinin neler olduğu hakkında bilgi verilmiştir. Devamında ise seçimi etkileyen faktörler açıklanmıştır. Birinci bölümün son kısmında yerel yönetimler ve yerel seçimler hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise seçmen davranışlarına etki eden yaklaşımlardan “Sosyolojik Model”, “Psikolojik Model” ve “Ekonomik Model” anlatılmıştır. Ayrıca seçmen kavramı, seçmen davranışına etki eden faktörlere değinilmiştir. Sonrasın da ise yerel seçimlerden sonraki gerçeklikten bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise araştırma kapsamında yapmış olduğumuz anketin sonucundan elde edilen bulgular ve bulguların değerlendirilmesi sonucun da ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SEÇİM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. Seçim Kavramı

Toplumların demokrasi tarzında yönetilmesi, idare de halkın payının olması şeklinde olan yönetim şekli nüfusun yoğun olduğu yüksek seviyelerde olan ve ülke (toprak) bağlamında da geniş çevreye yayılan toplumlarda uygulanmaya koyulması oldukça zor olan bir sistem şeklindedir. Nüfus bakımından yoğunluğun olduğu ve genişlemiş toplumların karşı karşıya kaldığı sorunlar için birleştirmek, verilen oylarla çözümler bulmak imkânsız haldedir. Toplumun her kesimini bir çatı altında toplayabilmenin imkânı pek olmadığından, sayı olarak git gide artışta olan ve eğitimle tecrübenin gerekli olduğu karışık sorunların çözüme kavuşturulması için her toplum ferдинin gerekli olan bilgi, yetenek ve zamanın sahibi olduklarını dile getirmenin de imkânı yoktur. Bu nedenlerle hem büyümeyle karmaşık bir yapıya gelen toplumlara uygun, hem de halkın idarede üstünlük elde etmesi şeklinde farklı bir yönetim sistemi oluşturulmuştur. Bu yöntemle; halk ile belirli zaman dilimleriyle görevlenmek bağlamında belirli ölçüde vekilin tayin etmesi ve devlet yönetiminin uygulanabilmesi için verilmesi gereken kararların, millet namına bu temsilciler tarafından verilmesidir.

Demokrasinin, temsili demokrasi olarak nitelendirilebilmesinin önemli olan neticesi, temsilcilerin (yöneticilerin-yasama organının) atanması için seçim yoluna gidilmesinin zorunlu bir durum olması halidir. Seçimler gerçekleştirilmeden işleyiş gösteren bir siyasi sistemin demokratikliğe uygun olması pek olanaklı değildir. Bunun yanı sıra, genel oylamaya bağlı kalmayan seçim uygulamasının yapıldığı geçici rejimler demokratikleşme çerçevesinde nitelendirilmemektedir. Bir milletin siyasi rejim sisteminin demokrasi tabanlı olup olmadığının saptanmasında üzerinde durulması gerekli olan önem arz eden durum, “bütün vatandaşların sadece bir oy hakkının olduğu genel oy hakkıyla katılım göstereceği seçimler aracılığı ile idarenin halkın yükümlülüğünde olması” ve “en az iki büyük partinin, uygun görülen aralıklar ile yapılan tarafsız seçimlerde adaylarını ve programlarını halkın seçimine sunması” olarak ifade edilebilmektedir (Tunç, 1999).

Çoğulcu demokrasi sisteminin işleyebilmesi amacıyla, toplum içerisinde farklı çıkar gruplarının ve dolayısı ile farklı görüşleri olan kişilerin örgüt şekline gelebilmeleri, çıkar ve görüşlerini barışçıl şekilde yöntemler ile fikirlerini belirtebilmeleri gerekir. Farklı çıkar grupları arasında barışçıl bir denge, mutlak surette bu çerçevede sağlanabilir. Toplumsal barış da rejimin istikrarlı oluşu da bu dengenin sağlanabilmesi ile bağlantılıdır (Kışlalı, 1988:301).

Siyasi idareciler, toplum tarafından kabullenilmek ve desteklenmek amacıyla var olduklarını yasalara sığdırmalıdır. Geçmiş dönemlerden günümüze kadar geçirilen zamanda sosyal gelişim seviyesiyle egemen siyasal değerler ile bağlantılı olarak siyasal iktidarlığı kazanma ve yasallık niteliği kazanma yöntemleri değişiklikler göstermiştir. Millet yönetiminin, kuvvetli ve devamlı olabilmesi için, idare edilenlerin en az ölçüde olsa da kabullenilmeleri gerekir. Yönetimin temelinde halk çerçevesinde olması düşüncesinin ağır bastığı demokratik sistem içerisinde, yöneticilerin halka onaylatması daha da önemli olması gerekli olan bir tavidir. Halkın kendi kendisini yönetmesi anlamı taşıyan demokrasi rejiminde ülkenin hacimli toprak parçalarında olmaları, nüfus oranlarının yüksek olması nedeniyle toplum, idareyi tayin ettikleri vekillere bırakmaktadırlar. Bu açıdan, demokrasinin meydana gelmesinde katkısı olan seçimlerin, demokraside vazgeçilmesi olanaksız olan unsurlardandır. (Çam,1990: 439).

Kapani'ninileri sürdürdüğü görüşe göre, seçimlerdeki en önemli rollerden biri, idarede olacak bireylere meşruluk özelliğini kazandırmasıdır. Bu bağlamda, meşruluk, siyasallıkta yönetimin kazanılması ve sürekliliğin sağlanması yönünden önem arz eden faktörlerden bir tanesini oluşturur. (Kapani,1988:84-85).

Türk'ün görüşüne göre, temsili demokrasi sistemlerinde meydana getirilen seçimler, ülkenin idaresinin verilen yetkinin kaynağı ve meşruiyetin temelini meydana getirmektedir. Türk, bu görüşün, insan Hakları Evrensel Beyanname'sinde sınırlarını çizen hükmü şu şekilde belirtmektedir: "Halkın iradesi, yönetim (hükümet) yetkisinin temelidir; bu irade, genel ve eşit oy hakkı ile olacak ve gizli oy ve eşdeğerli serbest oy verme yöntemi ile gerçekleştirilecek dönemsel ve gerçek seçimler ile açıklanmaktadır." (Türk, 1999: 7)

Demokrasi, halkın siyasi hallere katılmasını temel alan bir yönetim rejimi sistemidir. Siyasal katılımın en somut ve yaygın biçimi Seçim'dir. Lakin, seçime katılımın tek çeşidi bu değildir. Seçim, katılımı destekleyen, somutlaştıran bir araç niteliğinde, demokraside olmazsa olmaz olan bir olgudur; lakin, seçimlerin yapılması ile demokrasinin tüm koşullarına uyumun gösterildiği ve uygulamaya geçildiğinden bahsetmek maalesef olanaksızdır. Bu kapsamda, seçimlerde bu bakış açısı ile değerlendirme yapmak, çağdaş demokratik anlayışın gereklerindedir. İstenildiği gibi bir idare şekline sahip olunması için meydana getirilen seçimler belirlenen bir sistem şekillerine başvurmaya sebep olmalıdır.

1.1.1.Seçim Sistemleri

Seçim sistemi, dar ve geniş olacak şekilde iki başlığa ayrılmaktadır. Dar sistem olarak adlandırılan seçim sisteminde; çoğunluk sistemi, nispi temsil sistemi ve karma sistem görülmektedir. Geniş açıdan olan seçim sistemindeyse; seçim uygulamasında yalnızca hukuki anlamda incelenmesi ile değil, seçim sisteminde özgürlükler rejimi temel alınarak meydana getirildiği seçimin alt yapısının oluşturulduğu temel başlıkların birlikte nitelendirilmesi olayından ibarettir. Başka bir deyiş ile seçim sistemi; vekillerin saptanmasında faydalanılan teknik yöntem şeklidir (Tunç, 1999: 139).

Ülkelerde oluşan siyasal örgütlenmeler ve parti sayısında etkili olan kavramların başlıcaları arasında seçim sistemleri sayılabilir. Seçim sistemlerinin önemli olan bir diğer işlevi de meclis aritmetiğinin belirlenmesine faydalı olmasıdır. İktidara geçmiş parti gelecekteyse daha çok temsilciyi meclise dahil edebilecekleri, muhalefet ise iktidarı azınlık haline getirebilecekleri, bağımsızlar ve küçük partiler de kendi vekillerini meclise sokabilecekleri bir seçim sistemi oluşturmanın çabasını sergilerler(Teziç,1991: 274).

Seçim sistemlerinde güncel halinde iki temel ilkeye dikkat edilmelidir. Seçim sistemlerinde her iki ilkeye de yer verilmesi istenilen olması gerekli bir durumdur. Bunun hayata geçirilebilmesi güçtür, lakin seçim sisteminde neyin tercih edildiğine bağlı bir durum olarak karşılaşılabılır. Seçim zamanında uygulamaya koyulmaya seçilen sistemler; çoğunluk sistemi, nispi temsil sistemi ve karma sistem şeklinde sıralanabilir. Çoğunluk sistemi fayda ilkesini önemli kılarken; nispi temsil sistemi adalet ilkesini önemser. Karma

sistemlerde ise, bazen çoğunluk sisteminin ağırlıklı olduğunu görmek mümkündür, bazı durumlarda da nispi temsil sistemi ön planda olmaktadır. Uygulamalarda tercih edilen sistemleri ayrıntılı şekilde açıklayabiliriz.

1.1.2. Çoğunluk Sistemi

Çoğunluk sistemi seçim esnasında faydalanılan ilk sistem ve uygulanması bir hayli kolay olan bir yöntem şeklindedir. Seçimlere katılımda bulunan partilerin listeleri veya adayların, verilen oyların çoğunluğunu alabilmesi neticesinde kazanılmış olacaktır. Çoğunluk sistemi, verilen oylardan geçerli olan oyların çoğunluğunu alan adayın ya da listenin seçimi kazanmış olarak kabullenilen en yalın sistem olarak nitelendirilebilir. “First-past-the-post” yani; “öne geçen sandalyeyi kazanır” anlayışıyla işleyen bir sistem şeklindedir (Rae, 1967: 26).

1.1.2.1. Basit Çoğunluk (Nispi Çoğunluk)

Basit çoğunluk rakiplerle arasında en yüksek oy sayısını almak anlamındadır. Adaylar arasından en fazla oyu kazanan seçilerek temsilci olmaktadır. Basit çoğunluk yöntemi geçerli olduğu zaman ikinci bir tur seçime gerek kalmadan seçimin galibi belli olmuş olmaktadır. Basit çoğunluk yönteminde her zaman için sonuca ulaşma sağlanır. Çünkü burada oyların karşılaştırılması söz konusudur.

1.1.2.2. Mutlak Çoğunluk (Salt Çoğunluk)

Mutlak çoğunlukta, basit çoğunluk yönteminden farklı olarak seçmen eğilimleri daha net olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü seçilmek için, verilen oyların yarısından bir fazlasının alınması geçerli bir kural olarak belirlenmiştir. Bu tür çoğunluk sisteminin tercih edildiği seçimlerde, çoğunluk ile ilk tur mutlak çoğunluğa ulaşamayacağından, ikinci tur seçim uygulanmaktadır. İkinci tur seçimde basit çoğunluk yeterli görülmektedir. Eğer temsilci seçilmek üzere gerekli olan çoğunluğun mutlak çoğunluk olmasında ısrar ediliyorsa, o zaman tur sayısı daha da artabilir, istenilen çoğunluk sağlanıncaya kadar tekrarlanan türlü (çok türlü) seçimler gerçekleştirilir.

1.1.2.3.Belli Oranlarda Çoğunluk (Yarı-Belirlenmiş Çoğunluk)

Seçilmenin şartı olarak, verilen oyların veya kayıtlı seçmen oylarının belli bir oranına sahip olmanın geçerli olduğu uygulama şeklidir. Yasalarla kesinleştirilen bu oran, örneğin, oyların üçte ikisi, dörtte üçü veya onda yedisi şeklinde gösterilebilir. Bu çoğunluk çeşidi parlamenter sistemlerinde gerçekleşen seçimlerde çok fazla uygulamaya koyulmayan bir sistemdir. Anayasa değişiklikleri, tüzük değişiklikleri gibi durumlarda uygulanır. Parlamento seçimlerindeyse, mutlak çoğunluk ile beraber uygulanması tercih edilir. Yani seçimde verilen oyların yarıdan bir fazlasının alınmasıyla birlikte kayıtlı seçmenlerin belli bir oranının oylarını da almak seçilmiş olabilmek için gereken faktörlerdir. Böylece, katılım oranında ki düşüklük seçimde gerçek çoğunluğa ulaşamayan partilerin, yalnızca oy veren seçmen sayısının az olduğundan faydalanarak seçimi kazanmasının önüne geçilmiş olmaktadır. Ancak seçilmiş olan vekil, o bölge çerçevesindeki gerçek mutlak çoğunluğun temsilini üstlenmiş olmaktadır.

1.1.3.Çoğunluk Sisteminin Üstünlük ve Sakıncaları

Çoğunluk sistemi bağlamında faydalar ve zararlarla alakalı, sistemin savunucuları veya onun karşısında duranlar, genel olarak aynı kanaatleri paylaşmaktadırlar. Fakat en az eksikliğe sahip sistemin, yani var olanlar arasında en uygun sistemin, hangi sistem olduğuna dair ortak bir kanaate varılamamış ve değişik görüşlerde meydana gelmiştir. Bu bağlamda sistemin üstünlüklerini ve sakıncalarını şu şekilde karşılaştırmak mümkündür: (Nohlen, 1996: 24)

Üstünlükleri

1- Seçimlerde çoğunluk sisteminin tercih edilmesi, oyların sayılması, kazanan adayın belirlenmesin de fazla zaman harcanmamasından dolayı en belirgin üstünlük olarak basit olması ön plana çıkmaktadır.

2- Sistemdeki uygulama basitliğinin getirisiyle seçime katılımında artış olmaktadır. Bunun nedeni, seçmenlerin verdikleri oyların nasıl değerlendirildiğini kolayca öğrenerek, seçime ve seçim neticelerine güven hissi duymalarından ileri gelmektedir. Bununla birlikte ne şekilde oy vereceklerinin kavranmasının kolaylığıyla, geçersiz olan oy miktarı en alt seviyeye indirilecektir.

3- Çoğunluk sisteminde, ülkelerde ki parti sayısında azalmalar yaşanmaktadır,

iki partili system ağırlıklıdır. Bundan öte, tek turlu seçim yönteminin tercih edildiği ülkeler bağlamında hakimiyet kuran iki- parti sistemine ABD ve İngiltere'deki sistemler örnek olarak gösterilebilir.

4- İki- parti sisteminin uygulanmasında faydalı olan az partinin yer aldığı bir siyasi sistemi meydana getirmenin yararları, ile ilgili dikkat çeken görüşler, özellikle “siyasal istikrar” kavramı çerçevesinde yoğunlaşmaktadır. İki partinin ağırlıklı olduğu parlamentolarda, iktidara ulaşmış parti ile muhalif parti arasında gelişen ilişki daha yakın olarak gerçekleşmektedir. Parlamenter çoğunluğunu elde eden parti hükümetinin, yürürlüğe koymayı arzulayacağı yasalar ve kararların fazla zaman almadan çıkarılabilmesi olanaklıdır. Bunun yanı sıra, koalisyonun kurulmasına gerek kalmadan meydana getirilen hükümetlerde iç uyumun varlığı mevzu bahistir. Hükümetin, kendi içerisinde dengeli kararlar ile meydana gelmesi, millete güven verir, ülke içerisinde sürekli bir istikrar oluşturmuş olur.

5- Özellikle dar bölge seçim uygulamalarında, oy kullanacak insanların adaylar hakkında gerekli bilgilere fazlasıyla edindikleri görülmektedir. Aday seçmen ile birebir ilişki içerisinde. Oylar direkt adayın kişiliği göz önüne alınarak kullanılmaktadır. Seçilmiş olan adayın bu yönde var olan bilinci sorumluluk hissini artırmaya yarayacaktır. Buna ek olarak küçük olan seçim çevreleri, seçilen vekillerin bölge problemleri hakkında daha da bilgili olmalarına imkan sunmaktadır.

6- Özellikle dar bölge yönteminde, bağımsızlar, diğer sistemlerde olduğundan daha fazla seçilme ihtimali vardır. Seçilebilmek için, bölgenin tanınmış ve sevilmiş ismi olmak yeterli gelmektedir. Partiye dahil olmak veya olmamak önemli değildir.

Sakıncaları

1- Seçmenlerin siyasi açıdan ne yöne eğilim gösterdiklerini ortaya koyan oyların sayısı ile parlamenter sayısı dengesiz olarak seyretmektedir. Aldığı oy sayısı açısından azınlığı elde eden bir parti parlamento içerisinde çoğunluğu elde edebilir.

2- Seçimlerde çoğunluk sistemi uygulamasında, temsil bakımından dengesizlik hali farklı bir açıdan da ortaya çıkmaktadır. Azınlık açısından eksik temsil, çoğunluk bağlamındaysa abartılı temsil oldukça sık karşılaşılan bir dengesizlik durumudur. Eksik

temsil neticesi seçmenlerin bir kısmı boş yere oy vermiş olur. Seçim kaybeden adayın oyunda yükseklik olması değerlendirme yapılırken fazla bir şeyi değiştirmemektedir (Aziz,2007 : 58).

3- Birbirlerinden farklı bölgelerde seçilen ve seçilmeyenler arasındaki oy farkı da değişiktir. Bu durum karşısında, kaybeden partilere verilen oy sayısı, kazanmaları için gereken sayı sağlanamadığından değil, çoğunluk sisteminin tercih edildiği çevrenin oyları yetersiz geldiği için kazanamamış sayılmaktadır. Dolayısı ile temsil oranında bir eşitsizlik oluşmaktadır.

4- Sistemin üstünlüğünü ileri sürenlerin bahsettiği hükümetin devamlılığı ve uyumuyla alakalı, karşıtları tarafından dar bölgesel yöntem için öne çıkan görüşler şu şekilde özetlenebilir: Dar bölgesel seçim çevresi çerçevesinde seçilen vekillerin kendilerini temsil eden yapıları sebebiyle, parti disiplininin onlar tarafından tanınması beklentisi oluşmaz. Sonuç olarak, parlamentonun çoğunluğu kapsayan partide her politikanın parlamento tarafından destek verilmesine sınır getirilir. Kişilerinse birçok şekildeki parlamenter açıdan özgür oldukları ortaya serildiğinde ise kendi içlerinde meydana gelen hem kargaşa hem birçok yönden disiplinsizlik yöntemin içeriğindeki yaşanması olası olan zayıflığa sebep olduğunun bilincindedir.

5- Dar açıdan olan bölgesel yöntemde ise sakınca olarak seçim bölgesindeki küçüklüğün bölgede yer alan nüfuzlu kişilerin seçimlerine etkide bulunmaktadır. Seçim bölgesinin en zengin veya en saygın bireyleri, seçmenlere kolayca yön verebileceklerinden dolayı seçimlerin neticeleri, oy verenlerin gerçek olan sonuçları olmayacaktır. Seçilen vekil ya da o vekilinde kendisi olması gerek ya da aday olması gerekmektedir.

6- İki türlü açıdan çoğunluk sistemi yönetimindeyse çoğunluk açısından olan sistemin üstün olması genellikle parti açısından olan sayınında azalmasına yönelik karşısına çıkan bir eğilim olduğu belirtilmektedir. İkinci turdaysa yaşanmış olabilecek koalisyonların oluşması sebebiyle de birden fazla küçük partilerin ortaya çıkma ihtimaline dikkat edilmelidir. Çoğunlukla büyük partilerden koparak ayrılma yöntemi ile ortaya çıkmaları ve bu partilerinde, az olması birinci turda olan seçilme şanslarını deneme

gayretinde oldukları bilinmektedir.

7- İki türlü yönden olan çoğunluk sisteminde ise, ilk turun neticesinde meydana gelen adaylıktan çekilme işlemi ardından birbirlerini destekleyen, partilerinde kendi aralarında çeşitli yönden olan pazarlıklarla ortaya çıkmıştır. Bundan dolayıdır ki oluşan ilk tur neticesinde seçilen vekillerin birçok açıdan gerçekçi olarak temsil edenler seçilmektedir. Cotteret ve Emeri, ilk turun neticesinde elde edilen koltuk sayısının az olmasının, temsildeki haksızlığın artmasına sebep olduğu fikrinin olduğu ileri sürülmüştür (Cotteret ve Emeri, 1991: 58).

8- Seçimlerde çoğunluk yönündeki sistemine ilişkin iletilen eleştiri bağlamındaki fikirlere karşılık parlamento yönündeki çoğunluk sağlanmasındaysa hükümetinde iktidarı kötü amaçlı kullanması ile ilgilidir. Armaoğlu'nun kendi düşünceleri çerçevesinde ilettiği görüşünde, parlamentonun çoğunluk sağlaması haline karşılık bu bağlamda bir meclis diktatoryası kurulması mümkündür (Armaoğlu, 1972: 12).

1.1.4. Nispi Temsil Sistemi

Siyasetteki tecrübelerin ardından, çoğulcu yöntemler ile gerçekleştirilen seçim işlemlerinde yarı sayıdan bir fazlasını alarak iktidara oturmak, yarısından bir az olanınsa yönetim açısından edilginleşmesi açık bir haksız rekabet ortamı olduğu iddea edilen, yarı nispi sistemin de neticede, çoğunluk yöntemin temelinden yalnızca şekil olarak değişik bir uygulama olduğu zaman içerisinde meydana çıkmaktadır. Esasen problemleri giderecek ikame seçim sistemlerinin bu olmadığı, daha temelden değişimleri kapsayan tamamen yenilenmiş bir işlevin gerekli olduğunun farkına varılmıştır.

Çoğunluk sistemine yerleşmiş noksanlıklara dikkat edilerek geliştirilmiş olan nispi temsil sistemi, çoğunluk sistemine göre daha genç bir seçim sistemi olarak geçmektedir. Nispi temsil sistemi, 2. Dünya Savaşı'nın ardından seneler içerisinde İngiltere, Eski Sovyetler Birliği ve Türkiye haricindeki bütün ülkelerde uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle Avrupa'da yaygınlaşmış nispi temsil sisteminin tanımından amaçtan faydalanılarak görülebilir. Nispi temsil sisteminin hedefi, partiler arasında rakamsal güç ile orantılı olarak vekil olma imkanı sunmaktadır. Nispi temsil sisteminde

uygulamaları birbirlerinden bir hayli değişiktir. 300'e yakın farklı nispi temsil sisteminin varlığı ileri sürülmüştür. Sisteminse kendine has olan değişik çeşitleri şu şekilde basamaklara ayrışarak incelemek mümkündür (Corry ve Hodgetts,1979: 273):

1.1.4.1.Tam Oransal Olmayan Nispi Temsil Sistemi

Tam anlamda oransal açıdan olmayan nispi olan vekil sayısının düşük seviyede olan isimlerin yazılmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir. Alt başlıklar şu tanımları yapılabilir.

1.1.4.1.1.Sınırlı Oy (Eksik Liste)

Sečen kişilerin listelere eklenecek olan ve seçilecek olan vekil sayısından az olan adı yazarlar. Listeli seçim olması sebebiyle, diğer büyük partilerinse tamamını almalarının önüne geçilmeye uğraşılır. Yazılacak isimlerin sayısı üçten az olamaz. Sınırlandırılmış oyda basit çoğunluktan faydalanılmaktadır.

1.1.4.1.2.İki Turlu Sınırlı Oy

İlk tur seçimde seçmenler oy pusulalarına, seçimin yapıldığı alanda seçilecek aday sayısının yaklaşık % 75 kadarının da adını yazılabilecektir. Mutlak oy çoğunluğunun sağlanması seçilmiş olabilmek için yeterli gelmektedir. Öyleki gerçekleştirilen ilk turda gerekli olan miktarda adayın geçerli olamaması durumunda, ikinci tur seçime gidilir. Bu tur kapsamında her seçmen oy pusulasına seçilmesi gerekli olan adayların sayısınca isim yazılması mümkündür. İkinci olan turda ise nispi açıdan çoğunluk sağlayanların seçildiğı görölmektedir.

1.1.4.1.3.Yeter Sayılı (Quorum'lu) Tek Turlu Sınırlı Oy

Quorum (yeter sayı) koşulunun getirilmesi, nispi temsil sistemi kapsamında yer alan noksan tarafın tamiri amaçlanmaktadır. Nispi çoğunluk sistemi kapsamında seçmenlerin katılım oranı düşükse de, seçilmiş olan adayların vekillik yetkisini elde edebilmeleri mevzu bahistir. Mesela; bir ülke en az 6, en çok 12 seçim alanından ibarettir, en çok 6 temsilci seçebilen bölgeler dahilinde, ancak 4 temsilcinin adı yazılabilmektedir. Bununla birlikte seçilme koşulu olarak nispi çoğunluğa yeter gözü ile görülen durumlarda, oyların % 12,5'inin de alınması gerekmektedir.

1.1.4.1.4.Yığmalı Oy

Seçmenlerin oyu, seçim alanlarında seçilmeye hakkı olan milletvekili sayısı kadarıyla sınırlandırılmıştır. Seçmenlere oylarını kullanırken serbestlik verilmesi mevzu bahistir. Adaylara kişi başına birer oyun verilmesi mümkün olacağı gibi bu oylar birden fazla aday arasında paylaşılabilir. Bir adaya oyların tamamının yığın haline gelmesi, oy pusulalarında oy sayısı kadar aynı adayın yazılması anlamına gelmektedir (Armaoğlu, 1972: 76).

1.1.4.1.5.Kademeli Oy

Kademeli oy, sınırlı oy yönteminin yığmalı oy ile beraber uygulamaya koyulduğu seçim yöntemidir. Seçmen, aday sayısı ile eşit miktarda oyu listeler halinde kullanmayı tercih eder. İdarenin özü de, seçmenlerce aday listesinde belirlenen sıradadır. İlk sıra adaya verilen oy 1, ikinciye verilen oy 1/2, üçüncüye verilen oy ise 1/3 şeklinde hesaplanmaktadır. Parti listelerine verilen oylar, adayların tercih sırasına göre sahip olunan oranlara bölünmektedir(Türköne,2003 : 104).

1.1.4.1.6.Puanlama Yöntemi

Yığmalı oy yöntemiyle bir hayli benzer noktaları olan bir sistem şeklindedir. Seçmenden gelen oy sayısı seçilecek vekil miktarından daha fazla olmaktadır. Seçmen mevzu bahis oylarda tercihleri yönünde, belirli oranlarla adaylar arasında dağıtırlar. Yöntem için, bir tür kademeli oy da demek mümkündür.

1.1.4.1.7.En Az Oy Yöntemi

Diğer nispi temsil sistemleriyle arasında farklar bulunmaktadır. Yöntemde adayın, çeşitli seçim bölgesinden adaylığı da vardır. Aday herhangi bir seçim alanından seçilemezse; adaylığını açıkladığı bütün bölgelerde oyların değerlendirmesi yapılır. Bu oyların bütünü, belirli oranda “en az oy” a ulaşır ise adayın, vekillik elde etmesi ihtimali olur (Utkan,2007).

1.1.4.1.8.Tek Devredilmez Oy Yöntemi

Devredilemez tek oy sisteminin ön plandaki niteliği bütün seçmenlerin oy potansiyelini belirli bir adaydan yana kullanmasıdır. Nispi temsil sistemleri çoğunlukla listelenmiş seçimler yöntemleriyle beraber uygulanmaktadır. Bu bağlamda, devredilebilir olan ve devredilemeyen olan tek oy yöntemleri, nispi temsil sistemlerinin alt başlıklarında yer almalarına karşılık, seçmenlerin oy potansiyelini parti listesi ile değil, adaylara verdiği yöntemler şeklinde değerlendirir.

1.1.4.2.Tam Oransal (Nispi) Temsil Sistemi

Nispi temsil sistemi dahilinde, “bütün siyasi partilere ve gruplara sayısal gücü nezdinde koltuk sağlanmasına” denilmektedir. Aristo’dan başlayarak, bütün liberal düşünürlerin bu sistemi benimsediği dikkat çekmektedir(Cotteret ve Emeri,1991: 60).

1.1.4.2.1.Seçim Kotası Yöntemi ile Üyeliklerin Dağılımı

Seçim kotası, seçim alanlarında veya ülkelerin çoğunda uygulamada olan bir sistemdir. Kota yöntemi “çeşitli formüller ile sahip olunan sayının partilerin aldıkları oylar içerisinde kaç kez yer aldığı bulunması, partilerin elde edecekleri vekil sayısının da ilk evrede hesaplanması anlamını taşımaktadır” (TBMM, Enformasyon 1982 8).

1.1.4.2.2.Basit Kota (Hare Kotası) Yöntemi

Bir seçim bölgesi kapsamında faydalanılan geçerli olan oyların, o bölgeden seçilecek vekil sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayıya “seçim kotası” denilmektedir.

1.1.4.2.3.Hagenbach - Bischoff Yöntemi

Hagenbach - Bischoff yönteminde, belirlenen seçim kotası, belirlenmiş olan bir seçim bölgesinde faydalanılan geçerli oyların, o bölge kapsamında seçilecek vekil sayısına bir birey ekleyerek elde edilen sayıya bölünür ve bu yöntemle bulunur. Bu yöntemde de basit yönde gerçekleşen kotadan farklı olarak, kotanın küçülmesindeki, artık

oylarsa tek aşamalı değerlendirmeye alınarak, böylelikle açık vekilliğin bitmesine katkıda bulunmaktadır. Bu açıdan ise basit olan Hagenbach–Bischoff kendilerine göre olan yöntem kapsamında en az seviyede küçük olan kotada yer alana sayı miktarına göre kazanılmış küçük çaplı partilerin faydasına olmasına yarayan bir hal almıştır. Aynı şekilde artış oranlar, artık oyların değerlendirilmesi yöntemiyle değerlendirilerek dağıtımları gerçekleştirilmektedir.

1.1.4.2.4.Droop Kota Yöntemi

Seçmenlerin kendi çaplarında göre tercih ettikleri partilerin destekleri doğrultusunda gerçekleştirilen adayların belirlenmesi durumu da ve bu sayıların o kota bağlamında kaç defa doldurulduğu göz önüne alındığında ve ne ölçüde sandalyenin dağıtılacağı kararının verildiği durumlardır. Öyle ki sandalyelerde artışın olması oy miktarlarında düşük sayıda oy almış olan partinin oylarından alınarak diğer partilere o oylardan aktarma yoluna gidilmesini ifade eder. Her oy aktarımının ardından artık oyların dağılımında kotayı dolduran partiye sandalye verilmektedir.

1.1.4.2.5.Sabit Kota Yöntemi

Diğer kota açısından olan yöntemlerin, klasikleşmiş olan seçim alanına göre değişik şekilde oy sayılarındaki sabitliğin olmasında diğer seçim alanlarının da bunun yanı sıra seçimler öncesinde kanun ile tespiti belirlenmiş durumdadır. Böylelikle mevcut seçim alanlarında eşitlikteki seçilen kişilere göre seçmeni temsil etmeleri varsayımı yapılmaktadır. Milletvekillerinin sayısal durumu seçime katılım gösterecek seçmen sayısı açısından gösterilen değişiklikler öncesinden belirlenmemektedir.

1.1.4.2.6.Milli Seçim Kotası

Millî bakiye nispi temsilin yanı sıra faydalanılarak oy sayısının meclis içerisinde adaletli şekilde temsili sunabilen seçim sistemi olarak değerlendirilen millî bakiye sisteminde seçim çevrelerine ait milletvekili miktarı nispi temsil sistemiyle yer alır. Partiler tarafından seçim çevreleri içerisinde verilmiş olan bütün artık oylar toplanmaktadır. Açıkta kalan vekil sayısına bölünerek, milli seçim kotası bulunmaktadır.

Bütün partilerin elinde bulunan toplam artık oy millî seçim kotasıyla bölünerek, bunun ile orantılı olarak vekilleri dağıtılmaktadır. Bu sistem seçmen seviyesindeki eğilimlerle parlamento ortamına daha net yansıma yapmasına fayda da bulunan bir seçim sistemidir. Ülke genelinde her artık oy toplanmakta ve açıkta kalan vekiller arasında bölünmektedir. Elde edilen netice ulusal seçim kotası olmaktadır. Bunun ardından her partinin elindeki artık oylar, bu kotayla bölünerek ve bunun ile orantılı şekilde milletvekilliklerine pay edilmektedir.

1.1.4.3. Artık Oyların Değerlendirilmesi Yöntemi

1.1.4.3.1. En Büyük Artık Yöntemi

Partilere verilen oyların sayısınca, seçim kotasına ya da değişmez tek sayıya bölünmelerinin ardından, artık oylardan açıkta kalanlar için en fazla artık oyları alan partilerle büyüklük sırasına göre dağıtılmaktadır. Böylelikle küçük çaplı partiler korunmaya alınarak tepki sonuçlanmaktadır. Küçük partilerinse seçim açısından kotayı veya değişmeyen tek sayının elde edilebilmesi halinde o oylarla açıkta kalanların vekillik yetilerinin de alınabilmesi durumunu ifade etmektedir. Başka açıdan gerçekleşen bir diğer uygulamaya göre de vekillerinin neredeyse hepsinin yüksek derecede pozitiflik sahibi olan parti ile iletişimde olup oylarını verdiklerini göstermektedir (Çam, 1990: 255).

1.1.4.3.2. En Yüksek Ortalama Yöntemi

Bu yönteminse, açıkta kalmış olan vekillerden partiler açısından kendi içlerinde olan karmaşık bir yöntem şeklidir. Her partinin ilk evrelerinden kazandıkları milletvekili sayısına da bir daha eklenmektedir. Partilere verilen oy sayısı kazandıkları vekil sayısına bir eklenmesi ile bulunmuş olan sayı ile bölünmektedir. Yüksek orandaki ortalamaysa hangisine ait oluyor ise, açıkta kalan temsilcilikse o partiye verilmek suretindedir. Bir başka durumda fazla olan vekillerden açıkta kalmış ise, aynı birinci işlemin neticeleri değerlendirilerek yeniden yapılır. Hedeflenen açıkta kalmış olan öbür vekillerin de olabildiğince birden çok seçmenin temsilcisi olduğu anlamını taşımaktadır.

1.1.4.3.3.Milli Artık Yöntemi

Seçim açısından değerlendirilen alanda gerçekleştirilen alanda uygulanan ve uygulanmış olan ilk aşamada milletvekillerinin dağılımının ardından, partilerde partiler için artık oyların değerlendirilmesi ulusal ölçek özelliğindedir. Bu durumda önemli olan “Milli Seçim Kotası”na ulaşmaktır. Ülke çerçevesinde toplanmış olan artık oylar, açıkta kalmış vekil sayısına bölünerek ve ortaya çıkan sayıyı, Milli Seçim Kotası olarak değerlendirmektedir. Bunun neticesinde artık kalır ise; en çok artık oyunun bulunduğu partilerle veya artık oyların büyüklüğünün sıralamasına göre milletvekilleri arasında paylaşım yapılır. Bu yöntemden faydalanılmayan durumlardaysa, Hagenbach–Bischoff yöntemine dikkat edilerek kotada küçülmeye gidilmesi söz konusu olmaktadır.

1.1.4.3.4.En Yüksek Oy Yöntemi

Açıkta kalan milletvekilleri sayısal olarak en çok oya sahip olan parti kapsamına verilmektedir. Artık oylardaki sayı önem arz etmediğinden bu sistem büyük partilere daha faydalıdır.

1.1.5.4.Bloke Liste Yöntemi

Partiler, adayları içerisinden kendilerinin istediği şekilde sıralama yapmaktadırlar. Bu yönteminse seçmenler yönünden liste kapsamında yer alan maddelerde hiçbir şekilde değişikliğe gidilmeden uygulanmasıdır. Bir partiye milletvekili dahil edilmişse başından beri o sayıda adayın seçilmesi söz konusudur. Buradaysa seçmenlerin direkt bir partiye oy kullanması anlamı vardır (Çam, 1990: 256).

1.1.5.5.Karma Liste Yöntemi

Seçmenin listede bulunan adaylar içerisinden seçim yapmasına yaramaktadır. Karma olan listelerin ise seçmende büyük bir şekilde seçim imkanının sağlandığı yönünde, rakip olan listelerde olduğu gibi birinci sırada yer alan bireylerinse kolaylıkla seçimin öne geçmesine faydalı olmuş olan bir yöntem olduğunun düşünülmesi görülmektedir (Cotteret ve Emeri, 1991: 269).

1.1.5.6.Tercihli Oy Yöntemi

Milletvekilleri seçimini parti liderleri değil de halkın seçtiği sistemdir. Mevcut sistem dahilinde, oy pusulası üzerinde partinin adının alt kısmında aday olanların isimlerinin yer alması ve bunlarla yan yana olan kutucukların içerisine işaretler konularak ve o parti içerisinden en fazla oy verilen birey eğer diğer şartlar olgunlaşırsa ilk sıradan vekil seçilecektir.

1.1.6. Nispi Temsil Sistemi Uygulamaları

1.1.6.1. d'Hondt Sistemi

En yüksek ortalama yöntemiyle aynı sonuçları verir. Fakat en yüksek ortalama yöntemindeki karmaşık işlemlere gerek kalmadan yapılabilecek çok basit bir bölme işlemi vardır. Bu Victor d'Hondt'un bulduğu ve adı ile anılan yöntemdir. D'Hondt yönteminin esası, bir orantılılık dizisi kurabilmek için büyüklük sıralaması elde etmektir(Türk,1996: 28).

Bütün partilere verilen oylar sıra ile 1, 2, 3, 4, n 'e bölünür ve bir seçim alanından çıkacak vekil sayısına erişinceye kadar bu işleme devam edilmektedir. Kazanılan paylar partiler arasında fark gözetmeksizin büyükten küçüğe doğru sıralanmaktadır.

1.1.6.2. Klasik Sainte - Lague Sistemi

Sainte - Lague sistemi kapsamında partilere verilen oylar yalnızca tek sayı bölenler ile yani 1, 3, 5, 7, ... ile bölünmektedir. Bu yöntem ile küçük partilerin temsiline imkan tanıma ölçüsü artırılabilecektir. D'Hondt yöntemiyle aralarında gelişen en belirgin fark bu olarak gösterilebilir (Türk,1996: 30).

1.1.6.3. Sainte - Lague Sistemi (İskandinav Versiyonu)

İskandinav ülkelerinde, Sainte - Lague sistemi uygulamasıyla küçük çaplı

marjinal partilerin de parlamentoya girmesiyle istikrarsız bir durumun önüne geçmek için ilk bölümleri 1.4 şeklinde tayin etmişlerdir. İskandinav versiyonunda 1.4, 3, 5, 7, 9, ile milletvekilliklerinin dağıtımı gerçekleştirilinceye kadar bölme işlemine devam edilmektedir.

1.1.6.4. Sistemin Üstünlük ve Sakıncaları

Nispi temsil sisteminin içeriğinde ise arzulanan netliğin, adaletin tam anlamıyla sağlanamamasından dolayı ülkeler bağlamında hemen kabul edilmemiş, pek çok yönden eleştiriye maruz kalmıştır. Sisteme destek verecek şekilde fikir beyan edenler çoğunlukla Avrupa ülkelerinin düşünce insanları ve siyasetçi kişilikleri olmaktadır.

Üstünlükleri

Nispi temsil sistemi uygulamasının üstün yanlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

1- Çoğunluk sistemine karşı, nispi temsil sistemini savunanların görüşlerini temellendirdikleri nokta hak eşitliğidir. Partiler, elde ettikleri oy oranında parlamentoda temsil edilirler. “Temsildeki eşitlik” nispi temsil sisteminin adil bir sistem olduğu görüşünün desteklenmesinde kullanılır.

2- Nispi temsil yöntemlerinde genellikle karşılaşılan bu tür sonuçlar seçmenlerin kullandığı hiçbir oyun temsilcisi kalmamasını ya da temsil edilemeyen oy sayısının çok düşük olmasını sağlar. Aşırı temsil olayı ile ise seyrek karşılaşılır.

3- Parlamentoda, toplumda var olan her görüş temsil edilebilir. Yani azınlıkların temsiline olanak tanır. Parlamentoda her ideoloji dile getirilebilir; seçilenlerin çoğunluğunun aldığı her karar seçmen çoğunluğunun isteğini tam olarak temsil eder. Böylece toplum içinde siyasal doyum sağlandığından, toplumsal uyum koşulları da bir ölçüde hazırlanmış olur. Seçmenler arasında mevcut olan tüm fikir ve menfaatlerin, mümkün olduğu ölçüde aynı oranda parlamentoda temsil edilmesini sağlar (Nohlen, 1996: 24).

4- Nispi temsil, modern toplumların gereği olan düşünceler oylaması olarak

değerlendirilmektedir. Bunun sonucu olarak da “Seçim artık bir takım yerel çıkarlara dayanmaz.” Seçmenler parti programlarını okuyup değerlendirerek desteklediği, kabul ettiği görüşe evet oyunu atar.

5- Nispi temsil sisteminin hiçbir yönteminde ikinci tur gerekmediğinden sistemin dürüstçe işlemesi sağlanır. İkinci turdan önceki birtakım pazarlıklarla karşılaşılmaz.

6- Seçimler sonunda kazanan temsilciler, partilere eşit oranda oya mal olurlar. Seçim sayısı, seçim ölçüsü, değişmez sayı, vb. şeklinde saptanan belli sayıdaki oyu kazanan her parti temsilci sahibi olabilir.

7- Seçmenler, savundukları görüşün, azınlıkta olsa bile parlamentoda temsil olanağına sahip bulunduğunu bildiklerinden seçime katılmada istekli olurlar. En azından seçim sonuçlarına karşı çıkmazlar.

Sakıncaları

Nispi temsil sisteminin eksiklikleri ise şu şekilde sıralanabilir (Yıldız, 1960: 11):

1- Ülkede var olan partilerin sayısını azaltıcı değil, arttırıcı eğilimlere sahip bir seçim sistemidir. Yeni partiler, az da olsa parlamentoda temsilci sahibi olabileceklerini bildiklerinden kolayca ortaya çıkarlar. Her çıkar grubu bir parti kurar. Bu küçük partiler diğerleri tarafından ezilemez. “Her grup, derme çatma kimselerden ibaret olsa dahi gerekli sayıda taraftar bulunca üyelik kazanabilir. Almanya’da bu durum o kadar ileri gitmiştir ki, ebeler bile talepleri yerine getirilmediği koşulda İçişleri Bakanı’nı yeni bir parti kurmakla tehdit etmişlerdir”

2- Parti sayısının artması, parlamentoda tek bir partinin çoğunluğu sağlayamamasıyla sonuçlanabilir. Bu da hükümetlerin homojen olmasına engeldir. İki ya da daha fazla partinin katıldığı koalisyon hükümetleri kurulur. Koalisyon hükümetlerinde bulunan partiler, kendi programlarını uygulayamadıkları gibi, ortak bir hükümet programı yapma ve uygulamada da çelişiklere düşebilirler. Sık sık hükümet bunalımları ortaya çıkar ve ülkede bir “siyasi istikrarsızlık” ortamı sürekli kendini göstermeye başlar.

3- Koalisyonlar kurulurken birtakım pazarlıklar yapılabilir. “Seçimlerden sonra kimin iktidar olacağı seçmenlere değil, parlamento oyunlarına bağlıdır.” (Yıldız, 1960: 11)

4- Nispi temsil sisteminde, seçmenlerle temsilciler arasında yakın bir ilişki yoktur. Seçim bölgelerinin büyük olması ve binlerce seçmenin var olması, adayın seçmenlerle ilişki kurmasını güçleştirir. Aday seçildiği bölgenin tümünü değil, aynı düşüncedeki bir grup insanı temsil eder. Aday, seçildikten sonra da kendini tüm seçmenlerine karşı değil, parti üyelerine ve partisine karşı sorumlu hisseder.

5- Bu sistem parti disiplini artırıcı uygulamalara açıktır. Aday listelerinin parti tarafından düzenlenmesi bunun en belirgin örneğidir. “Parti yöneticileri ve yandaşları, kendilerini parti listesinin en üst sıralarına koyarlara ve seçmenler tek tek adayları değil, listeyi oylamak zorunda olduklarından, seçileceklerinden daima emindirler.”

6- Seçilecek temsilcilerin kim olacağının seçmenler tarafından belirlenmemesi seçime ilgiyi azaltabilir. Seçmen kendini olayın dışında hisseder. Seçime gittikçe daha fazla yabancılaşır.

7- Nispi temsil sisteminin pek çok uygulamasında hesaplama yöntemleri çok karışık ve zaman alıcıdır. Seçmen oyunu kullandıktan sonra tamamen dışlanmış durumdadır. Temsilcilerin seçilmesi için yapılan hesaplamalar, anlaşılması güç olduğundan fazla ilgi çekmez. Bu durum seçmenlerin oylamaya katılma isteklerini oldukça azaltır.

8- Partiler, genellikle esnek olmayan görüşlerin partileri olduğundan, bölünmeleri topluma da yansır ve kamuoyunda bölünmeler artabilir.

1.1.7.Karma Sistemler

Önceki bölümlerde incelenen çoğunluk sistemi ve nispi temsil sisteminde var olan sakıncalar, yeni sistemler aranmasında en önemli etkenlerdir. İlk çalışmalar, genellikle bu iki temel sistemin çeşitli karmaları üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Sonuç olarak, çoğunluk sisteminin ağır bastığı, nispi temsil sisteminin ağır bastığı ya da her ikisinin eşit

derecede kullanıldığı sistemler ortaya çıkmıştır (Cotteret ve Emeri,1991).

1.1.7.1.Çoğunluk Yöntemi Ağırlıklı Karma Sistemler

Japon yönünde ise sistem açısından, içeren en önemli örneklerden biri olduğu bilinmektedir. Seçim iki bölgeden daha fazla yerde milletvekilliğinin dağıtılacağı seçim çevresinden oluşur. Mevcut olan milletvekilliği sayısından az ya da çok aday belirtmek seçim sisteminde bazı adaletsizliklere yol açabilir.

1.1.7.2.Nispi Temsil Yöntemi Ağırlıklı Karma Sistemler

Bu tür sistemler, listelerde sandalye dağılımından pay almak için, belirli bir oy barajını aşma zorunluluğunu getirebilir. Bazı ülkeler bunu nüfusa göre hesaplarken; bazı ülkeler ise, yasa tarafından belirlenen % 3, % 4, % 7, % 10 gibi oranlarda değişen sınırı geçmek için uğraşırlar. Yine listeler arasında oyların mutlak çoğunluğunu geçenler sandalyelerin tümünü alırlar. Sandalyeler listelere arasında en yüksek ortalama yöntemine göre dağıtılır.

Diğer yandan, aktarılabilir tek oy ile oyları seçim katsayısını geçebilen her aday seçilmiş sayılır. Seçim katsayısı, geçerli oy sayısının, milletvekili sayısının bir arttırılması ile elde edilen sayıya bölünmesi ve bir eklenmesiyle bulunur. Her yöndeki bir seçmenin de bir oy hakları vardır. Sistemde ise seçmenlerin ikinci tercilerini kullanacakları bir yöntem uygulanması göz önüne alınmaktadır ve bir seçmenin bir oyu vardır.

1.1.7.3.Dengeli Karma Sistemler

Bu sistemin ise temsil yöndeki sisteminin çoğunluk sistemine sağlanmış olan eşit ağırlık verilmiş olması görülmektedir. Ülkeler ise birçok yönde seçim bölgesi haline gelmektedir. Her seçimde ise bölgenin en fazla şekildeki oy almış olan partinin o seçimde bölge sandalyelerinin de almaya hak kazandığı anlamına gelmektedir. Diğer partiler tarafından elde edilen oylar ulusal düzeyde toplanır ve geri kalan milletvekilliği sayısı nispi temsil sistemi ile dağıtılır.

Daha önce Federal Almanya’da uygulama alanı bulan ve “kişileştirilmiş nispi temsil sistemi” adı verilen bu yönteme göre; Bundestag’da milletvekilliklerinin ilk yarısı

tek turlu ve tek aday için çoğunluk yöntemi ile dağıtılır; diğer yarısı Land'de nispi temsil sistemi ile paylaşılır. Seçmenin aynı oy pusulası ile iki oy kullanma hakkı vardır. Sandalyeler öyle dağıtılır ki, Land'lerdeki oylar nispi temsil yöntemiyle dağıtıldığında elde edeceği kadar sandalye kazanır. Yani, bu sayı seçim bölgesi sandalyeleri ve Land sandalyeleri toplandığında elde edilen sayıdır (Cotteret ve Emeri, 1991: 84) Bu sistemin ise temsilde adalet sağlayan partilerin de etkisi olduğu ve seçmenin de adayında kendi özgürlüklerine hakim olduğu uzlaştırmayı amaçlamaktadır.

1.2. Seçimi Etkileyen Faktörler

1.2.1. Yaş

Yaş, siyasi katılım oranını belirleyen önemli öğelerden biridir. Kişilerin yaşadığı zaman, onların siyasete bakış açısı, siyasi katılım bakımından önem arz eden bir göstergedir. Siyasal katılım, bunun esas nedenini anılan yaş grubuna dâhil gençlerin kimi sebeplerle sık yer değiştirmeleri, çevre edinmemiş olmaları; bununla beraber STK'lar ve farklı teşkilatlarda üyeliklerinin olmasına rağmen üyelikle yetinmeleri ve etkinliklere yeterince ilgi göstermemeleri olarak görmektedir. Bu açıdan siyasi ilginin ve bilginin yaşın artmasıyla arttığı, 25-45 yaş grubunda en üst seviyeyi bulduğu görülmektedir (Tekeli 1982: 58; Öztekin, 2001: 45). Kişilerin kendi kontrolleri altına alamadıkları niteliklerden ilki bireylerin yaşıdır. Değişik yaş aralıkları farklı sosyalleşme etkileri bünyesinde, siyasal katılmada farklılıklar sergiler. Yaş, kişideki sosyallik döneminde her çeşit tecrübe ve edinimlerin kazanıldığı süreci belirtmektedir. Bu nedenle yaş, siyasi katılma üzerinde etki sahibi en mühim fonksiyonlardan birisi olarak ifade edilebilir.

Baykal, yaş ve siyasi katılım arasındaki ilişkiyi iki ana doğruda açıklar. İlki, siyasi katılmanın özellikle orta yaş aralığında yüksek, genç ve ileri yaş aralıklarında ise düşük düzeyde olduğudur. Genç yaşlardan beri artan siyasi ilgi 40–50 arası yaş grubunda en üst seviyeye çıkmasının ardından giderek düşmektedir. İkinci olarak ise, genç yaşlarda köktenci siyasi davranışlar genellikle desteklenmekte, yaşla beraber korumacılık artmaktadır (Baykal, 1970: 72).

1.2.2. Cinsiyet

Toplumumuzda kadın ve erkeğe yüklenen görev ve roller farklı şekillerdedir. Erkeğe verilen görev evinin veya o evin çevresinin dışında bulunan tüm faaliyetler iken bayanların ise içine kapanık ev görevleri ve çevresine vereceği hizmetle sınırlandırıldığı söylenebilir. Ayrıca özellikle kırsal bölgelerde bayanların, siyaset açısından da düşüncelerini istedikleri şekilde ifade edemedikleri rastlanılan durumlardandır.

Demografik özellikleri bakımından bayanların siyasal açıdan fikirlerini çok söyleyemeyip erkeklere göre daha az etkinlik sağladıkları öngörülmektedir. Diğer ülkelerde ise demografik bakımından oy kullanmalarına ve siyasal görüşlerinin dinlenmesine daha hassasiyet gösterildiği görülmektedir. Bizim ülkemizde ise bayanların siyasal açıdan erkeklere göre siyaset yapmaları ve siyasete katılımlarının daha az olduğu görülmektedir (Duran, 1999: 66).

Siyasi ilimlerde politikaya kimlerin ne yolla ve ne sebeple dağılım gösterdiği, hangi etkenlerin katılmayı kolaylaştırdığı ve kimlerin neden siyasetten uzak durduğu ya da katılamadığı, araştırmalara konu olmaktadır. Kimi bilim adamları bayanların siyasal hayattaki rolüne ilgi duymuştur. İncelemeler, genelde bayanların erkeklerden farklı siyasi yapı sahibi oldukları ve siyasete katılmalarının erkeklere göre sınırlı kaldığı hipotezi üzerinde yoğunlaşmıştır.

Ataerkil toplum zihniyeti siyaseti “erkek işi” olarak görmekte, toplumsal yaşamda siyaset ve kadın terimlerinin uyuşmadığını belirtmektedir. Erkeklere oranla, bayanların siyasete farklı seviyelerde, farklı vaziyetlerde ve farklı sebeplerle katıldıkları; siyaset ve siyasal konulara ilgilerinin erkeklerden farklı açıda olduğu düşünülmektedir (Kışlalı, 1996: 156).

Siyasete katılma pek çok şekilde gerçekleştirilebilir. Fakat yalnızca oy vermek ve siyasi bir partiye üye olmak şeklinde düşünülürse, kadınlarda katılımın erkeklerin oranının çok gerisinde kalmaya mecbur olduğu görülmektedir. Siyasete katılım, oy verme veya bir parti simgesine duyarlı olma, tüm gücüyle profesyonel siyasetçi olarak çalışmaya ayırma veya hükümete dahil olmayı da kapsayan siyasi etkinliklerin bütünüdür.

Siyasal partiler, cinsiyetçi yaklaşımın en önemli taşıyıcı unsurlarından biri ve siyaseti erkekle bütünleştiren toplumun cinsel ayrımcılığa dayanan klişe yargılarını devam ettirdiği örgütlerdir. Demokrasi temelli idare anlayışında, kendisinin temel taşı olan siyasi partiler olmaksızın demokrasi bütünlüğünü sağlanamaz. Demokrasi temelli bir yönetim, tüm vatandaşların cinsiyet ayrımına tabi tutulmaksızın karar alma yeteneklerinde, toplumsal, siyasi, kültürel hayatın her yerinde eşit biçimde temsil edebilmeleri ile gerçekleşecektir (Kışlalı,1996: 120).

Ancak İskandinav ülkeleri dışındaki birçok ülkede kadın siyasete katılma ve karar organlarına dahil olmada yeterince etken olamamaktadır. Örneğin İsveç'te demokrasi gerçek anlamda işletildiği ve siyaset üzerinde negatif ayrımcılık söz konusu olmadığı için kadınlar seçme ve seçilme hakkını daha rahat kullanmakta ve partilerin karar organlarında üst kademe yönetici olabilmektedirler.

Demografik özelliklerle siyasi açıdan durum incelendiğinde ise erkeklerin siyasi konulara ilgilerinin kadınlara oranla daha fazla olduğu ve siyasi açıdan bilgi ve ilgilerinin çok olduğu gözlenmiştir. Bunun nedeni ise diğer ülkelere göre bizim ülkemizde bayanların eğitim açısından yetersiz olduğu görülmüştür.

1.2.3. Kentleşme

Kentlerin tarihi uygarlık tarihiyle beraber başlar. Kent kelimesi tarihte çoğu zaman “uygarlık” sözcüğü ile eş anlamlı biçimde kullanılmıştır. Latin kökenli dillerde “civilization” sözcüğü medeniyet(uygarlık) anlamına gelmekte, bu açıdan “civitas” sözcüğü de kent sözcüğünün ilk kullanıldığı şekli olarak bilinmektedir. Kent sözcüğü Latince “civitas” ifadesiyle ilk defa Roma İmparatorluğu'nda kullanılmış ve çoğunlukla uygarlığın kökü olarak belirtilmiştir.

Kentleşmeyi hızlandıran nedenler arasında daha çok yönetimin vermiş olduğu siyasi kararların, yönetimin şeklinin özellikleri, hukuk kuruluşlarının bazıları ve uluslararası ilişkiler sayılmaktadır. İngiltere'de 1946 yılında çıkarılan Yeni Kentler Yasası ile kentleşme, Londra civarında kurulacak yeni kentlere yöneltmek istenmiştir. O tarihte en büyüğünün nüfusu 20.000 civarı olan bu kentler arasında, bugün 100.000'lik

büyük kent olmaya adaylığını koymuş olanlar bulunmaktadır. Bu etmenlerin yanında aynı zamanda savaşlar, siyasi uyuşmazlıklar, gezme, yerleşme ve seyahat özgürlüğünü kısıtlayan yasaların kaldırılması, toprak mülkiyetiyle ilgili hukuki düzenlemeler benzeri unsurlar kentleşmeyi etkilemiştir (Keleş, 2008.35).

1.2.4. Eğitim

Eğitim; açıklamasında, toplumda önemli yer alan kıymetlerin, sahip oldukları bilgi ve kabiliyet açısından gelecekteki nesillere sunulması gereken süreci tanımlamaktadır. Eğitim hayatımızda yer alan sosyal alanda ki bir anlayıştır. Çünkü eğitim, bir topluma dahil olmaktır. Toplumun ve toplumsal hayatın bulunmadığı ortamda eğitim de olmaz. Eğitim, yeni doğan bir bebeği insan yapan, ona insan niteliklerini kazandıran ve kendisine sosyal bir nitelik kazandıran toplumsal yaşam içindeki ilişki ve etkileşimlerin bütünüdür. Toplum, kişiyi sosyalleştirme görevini eğitim sayesinde yapar. İnsanın eğitimsiz yaşamasının imkânı yoktur. Yaşamın devamı için insanın doğuştan gelen neredeyse hiçbir tutumu bulunmamaktadır.

Günümüzde toplumun en önemli gereksinimlerinden biri olan eğitim, üretken ve kaliteli bir hayatın ön koşuludur. Eğitim, kişinin siyasal açıdan “toplumsallaşması” için büyük önem taşımaktadır. Eğitim gören bir bireyin, siyasal düzen hakkında daha çok bilgiye sahip olması sebebiyle, siyasal etkinliklerde bulunmak için kendisini daha yetenekli ya da hazırlıklı hissedebileceği varsayılabilir. Eğitim seviyesinin artmasıyla beraber siyasete olan ilgi de artmakta; siyasi olayları takip etme, olaylar hakkında yorum yapma, siyasi düşünce ve siyasi olaylara yakın takip olması öngörülmektedir.

Eğitim “bireyde yurttaşlık hissini ortaya çıkarmak ve siyasal kararlara etkide bulunma eğilimi yaratması dolayısıyla siyasal katılımı etkili olabilmektedir”. Almond ve Verba (1963)’ya göre eğitim düzeyi yüksek kişiler; siyasal organların kendilerine kazandıracaklarından daha çok bilgiye sahiptir (Baykal, 1970: 66).

Her siyasal partinin eğitim görüşü, doğal olarak birbirinden değişiktir. Bir siyasal parti, siyasal erki kazandığında, görüşleri aracılığıyla eğitim işlerini yürütmek ister. Anayasa ve yasalara uygun olmak koşuluyla; her hükümet, eğitim hizmetlerini kendi fikir

şekliyle yönetebilir. Milli eğitim bakanlarının görüşü, kişiliği, yönetsel yeterliliği ve diğer özellikleri eğitime etkisi açısından büyük önem taşır.

Okulla münasebeti son bulan bireylerin siyaset konusundaki eğitimi sosyal hayatlarında ömür boyu sürer. Benzer biçimde, David Easton ve JackDannis'in 1969 yılında yayınlanan çalışmalarında ABD'de siyasal sosyalleşme konusunda bir paradigma geliştirmişlerdir. Bu paradigmada çocukların siyasallaşma süreci gösterilmektedir. Bu süreç dört kademeli olarak hayata geçmektedir.

1.3.Yerel Seçimler

1.3.1. Yerel Yönetimler ve Yerel Seçimler

Ülke genelinde gerçekleştirilen genel ve yerel seçimler demokratik sistemin getirdiği bir zorunluluktur. “Yöneticilerin belirlenmesi için gerçekleştirilen seçimler; çoklu adaylar arasından kamu görevlerini yürütmek amacıyla belirlenen birey veya kuruluşun, seçmen kişilerce, seçilip tercih edilmesiyle belirlenmesi durumudur”(Türk, 2006). Ülkemizde seçimler genel ve yerel seçimler olarak iki yöntemle yapılmaktadır. “Yerel yönetimler, siyasetin belirlenmesinde ve yerel kesimlerdeki demokrasi üzerinde önem arz eden bir yere sahip olmakla birlikte düzenin sağlanabilmesi içinde gereklidir”(Murray, 1999). “Yerel siyasette, genel siyaset sisteminin amaçladığı durumun, şehir kapsamında ve şehir idaresinde meydana getirmeye uygulamaya uğraşmaktadır. Dolayısıyla da yerel siyasetteki hedef, elde bulunan imkanlar dahilinde yerel halkın hizmet görmesini sağlamak ve idare etmektir” (Özel, Eren ve İnal, 2009 : 48).

Yerel idareciler, yerel seçimler ile seçilerek ve yerel siyasetle yerel seçimlerin neticesinde devam ettirilmektedir. “Yerel seçimler, katılım oranları, seçmen eğilimleri, sonuçları ve ilgilileri gibi konularda genel seçimler kapsamından ayrılmaktadır. Bu göz önüne alındığında, yerel seçimlerde, yerel idarecilerin seçiminin yapılması olayıyla birlikte seçen kişilerin merkezdeki yöneticilere bir mesaj iletme şekli olarak da değerlendirmek mümkündür. Bu bağlamda yerel seçimlerle genel seçimlerin birbirlerinden farklı olduklarını görmek genellikle kolaydır.” (Doğan ve Göker,

2010159).

Yerel siyasette önem arz eden kurumlardan biri de belediye kavramıdır. “Belediyeler kapsamında iktidara geçmek ve yerel halkı idare etmek ve yerel seviyedeki kaynakların kullanımını, yeniden üretimini ve dağıtımını yönetecek konumda bulunmak ve aynı konumda kalmanın devamlılığını sağlamak için iktidara geçmek arzusunda olan kişiler, yerel halkı memnun etmeye özen göstermek durumundadırlar”. Bu durumda, “belediyelerin idareleri, tekrar seçilmiş olarak iktidarda kalabilmeleriyle halkın memnun olması arasında paralellik olduğunu direkt bir ilişkinin varlığını söylemek mümkündür” (Özel, Eren ve İnal, 2009 : 52).

Yerel yönetimlerde belediye yönetimleri için seçimler uygulanırken siyasi partiler açısından bir tercihin varlığı mevzu bahistir. “Siyasi partiler, bir plan dahilinde ve etrafında hareket ederek siyasal kararlara etkide bulunmak ve bu amaçlar doğrultusunda siyasal iktidara kavuşmak için oluşturulmuş kuruluşlar kapsamındadırlar”. Seçmenlerin memnun edilmeleri gayreti çerçevesinde olan “siyasi partilerin savundukları görüşlerle uyumlu olan kişileri parti kapsamında ya da çevresinde bir araya getirmeye uğraşmaktadırlar” (Bal, 2004).

İKİNCİ BÖLÜM

SEÇMEN KAVRAMI VE SEÇİM ÖNCESİ SEÇMENİN BEKLENTİLERİ

2.1. Seçmen Kavramı

Ticari pazarlarda kurumların en yüksek karlılığa ve maksimum seçmen grubuna sahip olmak için nasıl ki tüketici davranışlarını anlamamanın önemi büyük ise, siyasal pazarlama yönünden de seçmen davranışlarını anlamak, seçmenin hangi sebeplere dayanarak oy verdiğini belirlemek, partilerin ve adayların amaçladığı idare gücüne ulaşmak için önemli yere sahiptir. Seçmen davranışları ve tüketici davranışları birbirlerine benzerlikler göstermesine rağmen tutumlar açısından bazı farklılıklarda bulunmaktadır. Bu farklılıklar ve benzerlikler ise şu şekilde sıralanabilir (İnal, 1996).

Farklılıklar:

- Seçimlerdeki alternatif seçenekler, değişik sebeplerden dolayı, mal ve hizmetlerinkilerden azdır.
- Seçimlerdeki önemli olan risk ya da fiyatın değerlendirmeye tabi tutmak güçtür.
- Siyasi açıdan olan ürünlerin ve bu ürünlerinde performansları gerekse mallarda da olduğu gibi birçok yönden somut olan kriterlere dayalı olması bu durumla karşılaşması oldukça zor bir derecededir.
- Seçim kararının son günde olması ve en kısa süredeki günde verilmesi anlamına gelmektedir. Seçim kararı son günde ve çok kısa sürede verilmektedir.

Benzerlikler:

- Seçmenler de siyasetten hizmet beklemektedir.

2.2. Seçmenin Dünya Bakışı

Oy verme davranışı ödüllendirme ya da cezalandırmayı hedefleyen takdir ya da öfkenin somut tezahürüdür. Fayda maksimizasyonu güdüsüyle hareket eden iktisadi birimler makroekonomik gidişat olumlu gittiğinde mevcut hükümeti ödüllendirmeyi

olumsuz iktisadi koşulların ortaya çıkması halinde ise cezalan partilerin performansı ile oy verme davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen en önemli hipotezlerden birisi Sorumluluk Hipotezidir. Sorumluluk hipotezi, ekonomik koşullar ile siyasal iktidarın popülaritesi arasındaki ilişkiye teorik temel kazandırmak üzere geliştirilmiştir. Sorumluluk hipotezine göre, bireyler piyasada oluşan ekonomik koşullara ilişkin sorumluluğu siyasal iktidarlara yüklerler. Bu açıdan bakıldığında, siyasal iktidarlar işsizlik ve enflasyon oranları yüksek düzeylerde seyrediyorsa cezayı; düşük düzeylerde seyrediyorsa ödülü hak ederler. Siyasal iktidarların makroekonomik performanslarından dolayı "Oy kaybı" ya da "oy kazancı" durumları ile karşılaşacağı, seçimler ile makroekonomik performans arasındaki ilişkileri analiz eden çalışmaların önemli bir bölümünün ileri sürdüğü genel bir görüştür. Bloom ve Price, bu konuda farklı bir iddia ileri sürmüştür.

ABD'de seçmen davranışlarını analiz eden yazarlara göre, siyasal İktidarlar seçmenler tarafından zayıf ekonomik performanstan dolayı cezalandırılırken, ekonomik refah artışından dolayı ödüllendirilmezler. Çünkü makroekonomik göstergelerde bir bozulma söz konusu olduğunda ekonominin kamuoyu gündemindeki önemi artarken, tersi durumda popülaritesi azalmaya başlar ve seçmen davranışlarının tercihlerinde diğer belirleyici değişkenler ön plana çıkar (Atabek,2000).

Diğer bir ifade ile seçmenler, partileri sağ ve sol partiler şeklinde ayırmayıp makroekonomik performansın gelişiminden siyasal iktidarların sorumlu olduğu kanısıyla oy kullanırlar. Kramerin çalışması oylama teorisinde önemli bir yere sahiptir (Akgün,2000).

Bu çalışmada, ABD'de ekonomik dalgalanmaların kongre seçimleri üzerinde kayda değer düzeyde etkili olduğu ileri sürülmüştür. Buna göre, iktisadi konjonktürün olumlu seyrettiği dönemlerde iktidar partisi adaylarının, aksi durumda ise, muhalefet adaylarının avantajlı konuma geçtiğine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Çalışmada iktisadi koşulların oy yüzdesi üzerindeki etkileri sayısal olarak da ifade edilmiştir. Şöyle ki, diğer koşullar eşit kabul edildiğinde, kişi başına düşen reel gelirin %LO düzeyinde bir azalma olduğunda, iktidar partisinin %4 ya da %5 oranında bir oy kaybına uğrayacağı iddia edilmiştir.

Kramer'in çalışmasının en önemli özelliği, oylama sürecinde bireysel çıkarların önemine yaptığı vurgudur. Çalışmada kişi başına düşen reel gelirden oylama sürecinde temel belirleyici değişken olarak ele alınması, oylama sürecinde kişisel gelirin önemini ortaya koymaktadır. Daha net bir şekilde ifade etmek gerekirse, bireyler oylama sürecinde, sadece genel makroekonomik koşullar değil, kendi gelir düzeylerindeki değişiklikleri de göz önüne alırlar.

Mevcut yöndeki iktidarın ise destek yöndeki belirlenen enflasyondaki performansın önemi Lewis-Beck tarafından da vurgulanmıştır. Seçmenin dünyaya bakış açısını farklı bir açıdan da değerlendirmek mümkündür. Türkiye Ekonomi ve Sosyal Etütler Vakfı, KONDA Araştırma ve Danışmanlık isimli firmaya yaptırdığı son araştırmasında “Kendinizi tanımlamak için aşağıdaki hangi siyasi kimlikleri / sıfatları kullanırsınız?” sorusuna ise şu yanıtlar verilmiştir (Toprak-Karaman, 2007).

Tablo 1: Siyasi Kimlik

“Kendinizi tanımlamak için aşağıdaki hangi siyasi kimlikleri / sıfatları kullanırsınız?”	
Siyasi Kimlik Tanımlaması	Yüzde
Ülkücü	4,4
Milliyetçi	14,2
Muhafazakar	14,6
İslamcı	17,8
Demokrat	6,7
Liberal	0,9
Atatürkçü	26,5
Ulusalcı	1,7
Sosyal Demokrat	5,2
Sosyalist	1,9

Kaynak: Toprak Karaman, Z., (2007), Yerel Gündem 21'ler Yenilikçi= Düşünen Kentler ve Toplumsal İlişkiler, İnternet Adresi: http://www.izmir-yerelgundem21.org.tr/kazanc_kayip.htm, Erişim Tarihi: 29.04.2016.

Yanıt vermeyen yüzde 6. Siyasi görüş olarak kendisini solda tanımlayan yüzde 17'lik bir kesimin, kendisini tanımlamak için kullandığı siyasi kimliklere bakınca karşımıza oldukça ilginç sonuçlar çıkmıştır. Sosyal demokrat, sosyalist ve ulusalcıları da klasik anlamda solcu sayarsak karşımıza yüzde 8.8'lik bir oran çıkar. Yüzde 6.7 oranındaki demokratların bir bölümünün de, klasik anlamda kendisini sol olarak okuduğunu kabul etmek gerekir.

Kendisini siyasi olarak solda gören yüzde 9'luk oranın ise büyük ihtimalle; Atatürkçü, demokrat ve milliyetçiler içerisinde geldiğini görmek gerekir. Kendisini siyasi görüş olarak sağda gören toplam yüzde 25,5'lik oranın ise; ülkücü, milliyetçi, muhafazakar, Atatürkçü ve çok küçük bir oranın da İslamcı olarak sıfatlandırılan seçmenlerden oluştuğu anlaşılabilir. İlginç olan ise şudur: Kendilerini siyasi görüş olarak solda görenlerin oranı yüzde 17 olurken, siyasi kimlik ve sıfat açısından bu oran yüzde 9'lara iniyor. Araştırmada siyasi görüş olarak kendilerini sağda görenlerin oranı yüzde 25,5 iken, klasik anlamda sağ seçmen olarak değerlendireceğimiz; ülkücü, milliyetçi, muhafazakar, İslamcı diye kendilerini sıfatlandırılan seçmenlerin oranı ise artar. Karşımıza yüzde 51 gibi bir oran çıkar (Toprak- Karaman, 2007).

Sorumluluk hipotezini savunanlar yaptıkları çalışmalar ile seçmenlerin sağ ve sol parti ayrımına gitmediğini ispatlamaya çalışmışlardır. Bu hipotezin savunucularına göre, büyüme ve özellikle ılımlı düzeylerde seyreden enflasyon oranları, seçmenlerin cari iktidara ilişkin desteklerini belirlerken ilk planda düşündükleri en önemli değişkendir. Mevcut iktidara ait desteğin azalmaması, ekonomideki büyüme artışının enflasyona yol açmadan gerçekleşmesine bağlıdır. Enflasyonist eğilimleri tetikleyen hasıla artışı muhalefet partilerinin etkinliğini ve şansını artırır. Doğal olarak söylenebilir ki, seçmenler, iktidar partisinin başarılı olup olmadığı konusunda enflasyon konusunda gösterdikleri performans ile değerlendirirler. 13 Batı Avrupa ülkesinin 1960-1997 dönemine ilişkin verilerini kullanarak, o günün makro ekonomik koşulları ile parlamento seçim sonuçları arasındaki ilişkileri analiz eden Chappell ve Veiga, seçmenlerin büyüme performansından çok enflasyonu esas alarak oy kullandıkları iddiasını kanıtlamaya çalışmıştır. Araştırmalarında, 13 Batı Avrupa ülkesinin söz konusu dönemdeki, 136 parlamento seçimini inceleyen Chappell ve Veiga göre, örnek olarak alınan ülkelerdeki seçmenler, enflasyon artışını (özellikle, Avrupa ortalamasının üzerine çıktığında), cezalandırırken; reel hasıla artışına, aynı duyarlılık ile tepki göstermezler. Mevcut iktidara ilişkin desteğin belirlenmesinde, enflasyon performansının önemini Lewis-Beck'de vurgulamıştır. Seçmenin dünyaya bakış açısını farklı bir açıdan da değerlendirmek mümkündür (Canatan, 2014: 465-495).

2.3. Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler

Seçmen davranışı konusuyla ilgili ilk çalışmalar 20. Yüzyılın ilk yıllarında başlamış ve 1940'lardan itibaren de özellikle Amerika'da yoğunluğunu artırmıştır. Seçmen davranışlarına dair ilk sistemli araştırmalar 1913'te Andre Siegfried tarafından, elle hazırlanmış çizelge ve taramalı haritalar kullanılarak yapılmıştır. 1940'lı yıllardan başlayarak günümüze kadar gelen çalışmalarda ise, üç temel görüş çalışmalara yön vermiştir. Bu temel görüşler;

Lazarsfeld ve arkadaşlarının "The People Choice", Campbell ve arkadaşlarının "The American Voter"

Downs'un "An Economic Theory of Democracy" isimli eserlerden oluşturmaktadır. Sırasıyla sosyolojik, psikolojik ve ekonomik yaklaşımlar olarak belirtilebilen bu çalışmalar ışığında sonraki araştırmaların sürdüğü görülmüştür. Bu yaklaşımlardan yola çıkarak seçmen davranışını etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik çalışmalarda yapılmıştır.

Collier, seçmen tercihini etkileyen faktörler arasında; parti, aday, konu, geçmişini değerlendirme gibi faktörleri öne çıkarmıştır. Diğer bir yazar meslek, sendika üyeliği, coğrafi bölge, sosyal sınıf, parti ve ideolojiler konularını önemli görmüştür. Kalaycıoğlu ise seçmen tercihini etkileyen faktörleri; siyasal parti, adaya duyulan güven, seçmenin içinde bulunduğu toplumsal tabakayla belirli bir siyasal parti arasında kurduğu bağ ve partiler arası rekabet olarak sıralamaktadır.

Seçmenlerin davranışlarına etkisi olan durumları maddeler halinde sıralanması şu şekilde mümkündür;

- Seçmenlerin ödemiş oldukları fiyatın ya da vergilerin aldıkları hizmetinde maliyete ait olduğu bilinmektedir.

- Seçmenlerin tercihlerinde de ölçülebilir faktörler rol oynamaktadır.

- Seçmen de yaptığı tercihlerin sonuçlarını değerlendirir ve memnun olup olmadığına karar verir.

- Seçmen de nispi bir bilgi altında karar verir ve geçmiş deneyimleri karar üzerinde etkili olur.

Seçmen davranışı üzerine yapılan bir çalışmada seçmen tercihinine ilişkin geliştirilen bir model 7 bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler şu şekilde açıklanmaktadır (Birsen,2011)

Konular ve politikalar; Ekonomi politikası, dış ilişkiler politikası, sosyal politika ve liderlik özellikleri gibi 4 ana boyuttan oluşan konuları ifade etmektedir.

Sosyal tanımlamalar; Seçim sürecinde adayın destek olmaya yakın gibi görünen birincil ve ikincil referans gruplarını ifade eder.

Adaylar; çeşitli demografik (yaş, cinsiyet, din), sosyo ekonomik (gelir, meslek), kültürel (yaşam stili,ırk) veya ideolojik (demokratik, cumhuriyetçi) gibi halkın farklı kesimlerine yönelik söylemlerde bulunurlar.

Duygusal görüşler; Oy vermenin duygusal boyutlarını ifade eder. Aday tarafından seçmene iletilen, sorumluluk, vatanseverlik, umut vb. gibi duyguları ifade eder.

Aday imajı; Adayın karakteri olarak düşünülecek kişilik özelliklerine bağlı oluşan aday imajını belirtir.

Güncel durumlar; Kampanya süresince gerçekleşen ve seçmenin oy verme tercihini bir başka adaydan yana kullanmasına neden olan yerel veya uluslararası olayları içeren politikalar ve konular bütünüdür.

Kişisel durumlar; Seçmenin adaya oy vermesini sağlayacak veya başka bir adaya oy vermesine neden olacak adayın kişisel yaşamında gerçekleşen olayları ifade eder.

Bilişsel konular; Aday tarafından, yeni ve farklı bir şey ile ilgili olarak ortaya çıkarılan ilginin, bilginin ve araştırma ihtiyacının algılanan tatminini doğrulayan sebepleri açıklar.

Demokrasinin birçok tanımı 'halk tarafından yönetilmek' ilkesine dayanır. Bu ilke, halkın kendi kaderine hükmetmesini, kendisi hakkındaki kararları kendisinin vermesini ifade etmektedir. Halk kendisini nasıl yönetecektir? Söz konusu olan milyonlarca insan olduğuna göre bu durum fiziksel olarak imkansızdır. Halkın, iradesini yönetimde belirleyici güç olarak devretmesi düzenli seçimlerle gerçekleştirilmekte ve halk yönetilen, seçilenler ise yöneten olarak literatürde yer almaktadır (Türköne, 2008: 29 -32).

Seçmek, belli bir iş ya da yere birkaç aday arasından, yetenekleri ve güdülenmeleri ile bu iş ya da yerin gerektirdiklerine en uygun olanı ya da sayılanı seçme işi, oy vererek göreve getirme eylemidir. Seçme eylemini yapan özne, seçendir ve etkendir. Siyasal bilim dilinde 'seçmen' terimi ile anlatılır. Bir siyasal seçimde oy vermeye hakkı olan, aynı zamanda yönetilen kişidir.

Kişinin bir ülke vatandaşı olmasının kendisine sağladığı bir hak ve ödev olarak seçmenin, o ülkede görev yapacak yönetici kadrosunun belirlenmesi ile ilgili olarak seçimlere katılmayla ortaya çıkan davranış, seçmen davranışını oluşturmaktadır. Seçmen davranışı şu noktalardan kaynaklanmaktadır (Geray, 2001).

1-Seçmen davranışı, hemen hemen tüm toplumlarda gözlenebilen bir olgu olduğundan, karşılaştırmalı siyasal çalışmalarda başvurulan bir araç niteliğindedir.

2-Seçmen davranışı diğer siyasal davranışlardan nitel ve nicel değerlerle ifade edilebilme özelliğinden dolayı ayrılır.

3-Seçmen davranışının gerçek bir anlam kazandığı seçimler, siyasal sistem açısından belirli fonksiyonlara sahiptir.

4-Ulusal seçimlerle herkese eşit etki olanağı sağlanmış, her oy eşit değere sahip olduğu gibi oy kullanma ile oy kullanmama davranışları etki açısından da birbirine eşit

düzezye zemine oturtulmuştur.

5- Demokratik düzenlerde herkesin üstlendiği toplumsal rolleri, siyasal görevleri ne olursa olsun seçimlere katılma hakları vardır ve bu haklar bütün bireylere eşit olarak dağıtılmıştır.

6-Demokratik sistemlerde vatandaşların çoğunluğunun katıldığı ve kendi düşüncesini ortaya koyduğu en önemli siyasal eylem oy vermedir.

Seçilmek işi ise, edilgendir. Yönetim bilim dilinde bir iş ya da yer için aday olarak, yetenekleri ve güdülenmeleri bu iş veya yerin gerektirdiklerine en uygun olan ya da sayılan olarak seçen tarafından kabul gören ve seçmen oylarıyla o iş ve yer için görevlendirilme işidir. Seçme işine konu olmaktadır. Seçim işinde pasif öğedir; ancak toplumsal ve siyasal yaşamda aktif bir yaşam tarzını tutturanların seçilen konumuna yerleştiği, başka bir deyişle, en azından seçilmek üzere aday olanların siyasal ve toplumsal yaşamın aktif öğeleri oldukları gözden kaçmaz. Seçmenin özne olarak etkin, belirleyici, yönlendirici; seçilenin ise edilgen, yönlenen ve belirleyen olması beklenirken, olayın gerçekliği içinde bunun tam tersi olduğu görülür. Siyasi partilerin ve adayların seçmen istencini etkilediği, yönlendirdiği ve seçmene göre daha dinamik ve aktif bir konuma yerleştiği görülür. Seçilince de yöneten konumuna yükselerek etkinliğini iyice artırır. Seçmenler de yönetilen konumunda daha da edilgen ve pasif duruma gelirler (Sezen, 1994: 51-52).

Seçmenlerin özellikleri ile ilgili birçok yönden olan davranışları olsun tercihleri olsun en önemli faktör olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise seçmenin kendi demografik özellikleri yönünden kendilerinin kişisel oluşumu ve düşüncelerini kapsadığı bilinmektedir. Kişilerin kendi iradeleriyle oy verecekleri partiyi seçme özgürlükleri bulunmaktadır. Seçmenler kişiler olduğu için kendi özellikleri konusunda oy verme açısından en etkili konumdadır. Diyelim ki ideoloji yönünde kendilerine ait bir katı düşünce olduğu ve kendi davranışlarına göre oy kullanma hakkı bu özellikte tercihi daha az göstermektedir (Geray, 2001).

Seçmenlerin genelde temel olarak üç kategori yönünden ele alındığı

bilinmektedir. üçü temel olmak üzere altı kategoride ele alınmıştır. Bunların ilki idealist yönden diğer gelenekçi bir diğer kategori ise faydacı olan seçmenlerdir. Faydacı tipte olan teori rasyonel yöndeki ekonomik çıkar yüzünden en fazlasını almaya çalışması ve bu tercih tipi ise siyasal yönden çıkar sağlaması anlamına gelmektedir. İdealist olan seçmen ise kendi yönündeki gerek dini inancının gerekse kendi ideolojisi yönündeki kullandığı oy yönündeki seçmene verilen isimdir. Genelde bir partisinin inancı yönünden yada ideolojisi yönünden kendini çok iyi savunması ve kendini vazgeçilmez hale getirmesi yönündedir. Bu şekilde seçmenlerin güvenini kazanıp kendilerine oy toplama amacıyla kendilerini idealist yönde seçmene kabul ettirmeleri anlamına gelmektedir (Aktan, 2009).

Diğer seçmek tipi ise en son olan gelenekçi tip olan seçmenlerdir. Bu ise kendi içlerindeki aile olsun yakın çevreleri olsun ya da buldukları grup olsun bunlardan etkilenerek oy veren seçmen tipidir. Birçok yönde aile ya da buldukları çevre seçtikleri parti konusunda seçmeni birçok yönde ikna ederek seçmeni etkilemektedir.

Seçmen tercihini etkileyen faktörleri birleştirmek ve tamamını kapsayan bir başlık altında toplayabilmek amacıyla farklı bir sınıflandırmanın yapılması zorunlu hale gelmiştir. Böylece çoğu yazarın ve araştırmacının üzerinde önemle durduğu temel faktörler ortaya çıkarılabilecek ve her biri daha kolay incelenebilecektir. Bu bağlamda seçmen tercihini etkileyen temel faktörler aşağıda sıralandığı gibi 5 ana başlık altında toplanacak ve açıklanacaktır: (Eroğul, 1999 : 152).

2.3.1. Seçmen Davranışlarının Sosyo-Ekonomik Boyutu

Toplum içinde siyasal seçim ile başrol konumuna gelen seçmenlerin oy verirken tercihlerinde belirli koşullardan etkilendiklerinden bahsedilmiştir. Siyaset sosyolojisi de bu konuyla ilgilenmektedir, çünkü seçim öncesi belirli koşullar ve etkilerin şekillendirdiği seçmenlerin, tercihlerinde bir de kişisel sebepler vardır ve bu konu araştırma alanı olarak sosyoloji ve siyaseti bir araya getirmiştir. Seçmen davranışını etkileyen pek çok sebep vardır. Burada önemli olan hem ülkenin şartlarını ve konumunu hem de bireyin koşullarını incelemenin gerekli olduğunu unutmamaktır (Akgün, 2002: 69).

Araştırmaların bazıları sosyo-ekonomik ve politik faktörlerin önemli olduğuna

yönelik çalışmalar yaparken, bazı çalışmalar da kültürel ve ideolojik sebeplerin üzerinde durmuştur. Çalışmanın bu bölümünde seçmen davranışları üzerinde etkili olan sosyo-ekonomik ve politik faktörler incelenmiştir. İdeolojik faktörler, siyasi partilerin görüşlerini temel almakta ve muhtelif görüşlerin seçmen eğilim ve görüşlerini değiştirdiği öne sürülmektedir. Bununla birlikte, ideolojik ve kültürel faktörlerini analiz etmek için siyaset sosyolojisi açısından toplumsal olarak ve daha çok siyasi partilerin gözünden bakmayı gerektirecektir. Dolayısıyla çalışma siyaset sosyolojisine bireysel bir yöntemle yaklaşmakta ve bu anlamda seçmen davranışlarına odaklanmaktadır.

Siyasal katılmayı belirleyen en önemli faktör, siyasi katılımı gerçekleştirecek olan bireyin fiziki, kişisel ve hatta değer yargılarına kadar uzanan özellikleridir. Dolayısıyla vatandaşların siyasete katılmaları farklı yoğunluklarda olmakta, bazı vatandaşlar oy bile kullanmazken, bazıları da siyasi faaliyetlere büyük zaman, emek ve para ayırmaktadır. Bu anlamda siyasi katılmayı etkileyen faktörleri detaylı bir şekilde analiz etmek gereklidir.

Sosyo-ekonomik sebeplerin temelinde demografik özellikler yatmaktadır. Toplum içindeki sınıf farkı, yaş, eğitim, cinsiyet, meslek ve gelir düzeyi gibi faktörler toplum içindeki demografik özellikleri temsil etmekte ve gözlenen farklar siyasi seçimleri etkilemektedir. Çalışmanın son bölümünde kapsamlı olarak incelenecek olan seçmen davranışı ve medya unsuru bir anlamda sosyal boyutun içinde de kabul edilmektedir. Aslında medya etkisi bir anlamda kamuoyunu yansıtmaktadır. Seçim öncesi seçmen kararının ön izlemesi olarak sunulan kamuoyu araştırmaları, bir yandan seçim öncesi karar konusunda fikir vermekte, bir yandan da seçmen kararlarını etkilemede rol oynamaktadır (Doğan ve Göker, 2010: 83).

Politik faktörler, siyasi partiler ve adayları incelemek açısından faydalıdır. Bu anlamda çalışmada parti kimliği kavramı, seçmenlerin parti tercihlerinde partilere yaklaşımı ve yakın geçmişte yaşanan siyasi değişimlerden bahsedilecektir. Aynı zamanda medyanın güçlenmesi, siyasi kimliklerin çoğalması ve yönetim biçiminin seçimlere etkisi de incelenecektir (Akgün, 2002: 72).

Seçmen davranışını etkileyen diğer faktörler, çalışmada daha önce de öne

sürüldüğü gibi çok sayıdadır. Çalışmanın çerçevesi öncelikle sosyal ve ekonomik faktörler ile politik faktörler üzerinde çizilirken, bir yandan da yasal boyutu ve psikolojik boyutu eklenmiştir. Yasal boyut toplumsal faktörleri desteklerken, psikolojik boyut seçimlerdeki bireysel faktörlerin etkisini göstermektedir. Her siyasal sistem, siyasi sürecin varlığını toplumsal olarak yasalarla öngörür, dolayısıyla kimlerin siyasal sürece katılıp katılamayacağı, hangi yollarla siyasi seçimin gerçekleştirilebileceği yasalarla düzenlenmektedir.

Seçmen davranışının sosyal ve ekonomik boyutunun kapsamlı olarak incelenmesi demokratik gelişim üzerinde fikir sahibi olmamıza ışık tutmaktadır. Siyasi katılımın sosyo-ekonomik statü ile doğru orantılı olduğunu savunan araştırmacılar, daha iyi bir eğitim seviyesinde ve daha yüksek bir gelire sahip vatandaşların, diğerlerine göre daha katılımcı bir rol üstlendiklerini öne sürmüşlerdir. Örgüt ve derneklerin çoğalmasının siyasal katılımı artıran sosyoekonomik bir gelişme olduğunu belirtmişlerdir. Toplumsal gruplar, devlet yönetimindeki etkilerini fark ettikleri zaman daha fazla çaba gösterirler.

Ekonomik faktörler başlığı altında incelenecek olan ilk faktör meslek gruplarını siyasal katılıma etkisidir. Meslek de gelir düzeyi gibi toplumsal olarak kişinin faaliyetlerini ve siyasete katılımını etkilemektedir. Meslek sahibi olmak siyasi olarak da yeteneklerin gelişimini sağlamakta, iktidarın yönetim biçiminden hangi meslekte olursa olsun etkilenmesine neden olmakta ve belirli siyasi görüşe sahip diğer insanlarla daha fazla etkileşimde olmasını sağlamaktadır.

Çalışan birey, mesleği ne olursa olsun, işi gereği tanımadığı ve yakın olmadığı birçok insanla iletişimde bulunmaktadır. Bu süreç, siyasal etkinlik yeteneklerini de geliştirmektedir. Çünkü kişi, bilinçli ya da bilinçsiz şekilde kendini toplumda ifade etmeyi, farklı görüşleri dinlemeyi, makul çözümler ile kendi fikrini baskın konuma getirmeyi çalışarak öğrenmektedir. İnsan hayatının büyük çoğunluğu iş ortamında geçmektedir (Çinko, 2010). Dolayısıyla tıpkı gelir düzeyinin gruplaşma yaratması gibi, bazı meslek grupları ortamları gereği belirli siyasi partilere daha yakın olabilirler ve bu mesleği icra eden kişiler buldukları ortamın etkisiyle o siyasi partiye daha fazla eğilim gösterebilirler. Çalışmada meslek sahibi olmanın siyasi katılımı arttıracığı öne sürülmemekle birlikte, meslek gruplarının siyasal parti gruplaşmalarına neden olabileceği

ve seçmen davranışı ile tercihlerini etkileyebileceği savunulmuştur.

2.3.2. Seçmenle İlgili Faktörler

Seçmen davranışı etkileyen bir diğer faktör de seçmenle ilgili faktörlerdir ve daha çok oy kullanacak olan bireylerin özellikleri ile ilgilidir. Eğitim, cinsiyet, ideoloji, siyasal partilere olan bağlılıkları başta olmak üzere çok çeşitli alt unsurlardan oluşmaktadır.

Seçmenlerle ilgili özellikler de seçmen davranışlarının ya da tercihlerinin oluşmasında etkili faktörlerden birisidir. Çünkü seçmen davranışı ile ilgili olarak yapılan araştırmalara göre, seçmenlerin eğitim düzeyleri, cinsiyetleri, ideolojileri gibi çeşitli özellikleri oy verme davranışını gerçekleştiren kişiler olan seçmenlerin oy verecek olduğu siyasi partiyi veya bağ kuracağı siyasi parti konularında somut ipuçları vermektedir.

Seçmenler kişiler olduğu için kişilik özellikleri oy verme konusunda etkili olmaktadır. Örneğin ideoloji bağlamında katı bir düşünceye sahip olan seçmen kitlesinde ideolojik olarak taraftarı olduğu siyasal parti dışındaki bir partiye oy verme davranışına ya da böyle bir seçmen tercihinin az rastlanacaktır. Seçmenler, üçü temel olmak üzere altı kategoride ele alınmıştır. Bunlar; idealist, gelenekçi ve faydacı seçmenlerdir.

Faydacı tipler rasyonel teori doğrultusunda ekonomik çıkarlarının en fazlasını almaya çalışan ve bu doğrultuda siyasal tercihte bulunan seçmenlerdir. Faydacı seçmenler içerisinde, hiçbir parti veya aday ayrımı yapmadan ekonomik çıkarı için siyasal tercihte bulunanlara “ilkesiz faydacı”, sadece sempati duyduğu partileri bu açıdan değerlendirerek oy verenlere ise “ilkeli faydacı” ismi verilmiştir.

İdealist seçmen tipi, dini inanç ve ideolojisi doğrultusunda oy kullanan seçmenlerdir. Bir partinin inanç ve ideolojisini çok iyi savunduğuna inanan ve bu partiden kolaylıkla vazgeçmeyenlere “fanatik idealist”, parti bağlılığı olmayan veya hiç bulunmayanlara ise “ılımlı idealist” denilmiştir. Fanatik idealistler, psikolojik ve ideolojik; ılımlı idealistler ise ideolojik ve rasyonel oy verme yaklaşımlarından türetilmiştir.

Ele alınan son seçmen tip ise gelenekçi seçmenlerdir. Bunlar içerisinde aile, yakın

çevre ve grubundan etkilenecek herhangi bir partiye oy veren ve bu partiden vazgeçmeyi düşünmeyen seçmenlere “fanatik gelenekçi”, fazla parti bağlılığı gelişmeyenlere ise “ılımlı gelenekçi” ismi verilmiştir. Gelenekçi seçmen tipi daha çok sosyolojik ve psikolojik yaklaşımlar doğrultusunda siyasal tercihlerini belirlemektedir.

2.3.3. Siyasal Parti İle İlgili Faktörler

Siyasal partiyle ilgili faktörler arasında; parti lideri, parti tipi, programı, ekibi, gerçekleştirilen icraatlar, partinin vaat ve söylemleri, politikaları, imajı, ideolojisi, dine bakış açısı, teşkilat yapısı, seçmenle ilişkileri gibi alt faktörler yer almaktadır. Siyasal partiler demokratik idarelerin çok önemli unsurlardandır. Özellikle hukuki bakımdan demokratik sistemle bağlantılı olarak ülkelerin anayasalarında ve özel olarak siyasi partiler yasası adı altında bir yapılanmaya gidilmektedir. Bu yüzden siyasi partiler seçmenlerin seçim zamanlarında tercihlerinin oluşmasında ön plana çıkan öğelerden birisidir. Siyasi partilerle ilgili olarak bir kısım özellikler ifade edilebilir. Mesela; siyasi partinin liderleri parti özelliği bağlamında öne çıkan bir unsurdur. Çünkü parti liderleri siyasal partilerle özdeşleşen bir nitelik arz ederler ve seçmenlerin tercihlerinin etkilenebilmesinde her türlü konuşması, görünüşü ve düşünceleriyle etkilidirler. Yine diğer unsurlardan olan parti tipi, ideoloji, ekibi, politikalar, teşkilat yapısı gibi siyasal partilerin kendisiyle bire bir paralellik gösteren özellikler seçmenler için birden fazla tercih oluşmasını sağlayan etmenler arasındadır (Özel, 2007: 750).

2.3.4. Adayla İlgili Faktörler

Seçmen davranışı etkileyen bir diğer faktör ise adayla ilgili faktörlerdir. Adayla ilgili faktörler, adayın imajı, kişiliği, cinsiyeti, eğitimi, seçimi kazanabilme ihtimali vb. unsurlardır. Seçim zamanı seçmen kararını etkileyen diğer önemli bir unsur ise siyasi partinin belli bölgelerde aday gösterdiği kişilerin özellikleridir. Adaylar siyasi partilerce belli bir bölgede seçtirilmesi düşünülen kişilerdir. Adayların sahip olduğu özelliklerden imaj, kişilik, cinsiyet, eğitim ve seçimi kazanabilme olasılığı benzeri unsurlar seçmenlerin tercihlerinin oluşumunda büyük önem taşır. Bunun nedeni, adayın eğitim düzeyinin, imajının ve cinsiyetinin aday olunan bölgeyle bağlantılı şekilde seçmenlerin tercihini etkilemesidir. Söz gelimi adayın cinsiyeti kimi yörelerde oldukça önemli

olmakta erkek egemen bir bölgede kadın aday bulunması, feminist düşüncenin egemen olduğu bölgede erkek aday gösterilmesi ters karşılanabilmektedir. Yine seçmenler tarafından dillendirilen A kişinin veya B kişinin kazanacağına yönelik öngörüler adayların tercih edilmesini etkileyebilmektedir (Geray, 2001: 12).

2.3.5. Gündem(Konu) Faktörleri

Seçmen tercih oluşumunu etkileyen önemli faktörlerden biri gündem veya konudur. Gündem unsurunun içeriği, seçim döneminde seçmenlerce önemli görülen, siyasi, iktisadi veya toplumsal olaylardır. Ülkede meydana gelebilecek bir siyasi kriz, dış politika sorunu, hayat pahalılığı, terörist eylemle, insan haklarının ihlali benzeri konular gündem unsurlarından birkaçıdır. Seçim, kimi zaman olması gereken süreden önce, o yönde bir karar verilmesiyle de yapılabilir. Seçimin öne alınması ülkede mevcut durumundan kaynaklanabilir. Örneğin ekonomik yahut sosyal bir karışıklık söz konusu ise siyasi partiler arası uzlaşma sağlanıp erken seçime karar verilebilir. Ülkenin istikrar yönünden kötüye gitmesi o anda siyasi iktidarı elinde bulunduran siyasi parti bağlamında bir sıkıntı göstergesidir, bir sonraki seçimlerde seçilememe riski doğurmaktadır (Çukurçayır, 2006: 61).

2.3.6. Propaganda ve İletişim Faktörleri

Seçmen tercihleri üzerinde etkili olan veya seçmenlerin tercihlerini oluşturan unsurlarda bir diğeri de propaganda ve iletişimdir. Propaganda ve iletişim unsurları özellikle seçim kavramı, seçmen kavramı ve aday kavramı arasında iletişimi sağlayan ve enformasyon işlevi üstlenen önemli iki kavramdır. Propaganda ve iletişim seçmen tercihlerini etkileyen kısa vadeli faktörlerden kabul edilmesine rağmen; ekonomi, para benzeri unsurlardan yapısal bağlamda farklıdır. Propaganda ve iletişim unsurları arasında; kampanya, kamuoyu araştırması, yüz yüze görüşme, kitle iletişim araçlarıyla seçmenlerin ikna edilmesine dair çeşitli stratejiler sayılabilir.

Bir düşüncenin muhaliflerince ve muhataplarınca kabul edilmesi gerek sosyal ve gerekse psikolojik açıdan oldukça zordur. Bir propagandacının karşısına çıkması olası zorluklara karşın, düşüncelerini bir başkasına kabul ettirmesi ve karşındakinin düşüncesinde arzuladığı yönde değişiklik yapabilmesi; tamamen propagandacı tarafından

uygulanan stratejilere bağlıdır. Bu çerçevede başarılı bir propagandanın aşağıdaki özellikleri taşıması gerekir.

En baş özelliklerden birisi propagandacının amacını saklaması ve aktarmayı amaçladığı düşünceleri açıklamakta aceleci davranmamasıdır. Bunun nedeni propagandacının, etkilemeye çalıştığı kişi veya gruba ilk görüşmesinde görüş ve düşüncelerini ifade edecek olursa karşısındakini gururu incinebilir. Bu durumda muhatap tepki gösterir ve zıt fikirlere yönelir. (Özsoy,1998: 91). İkinci olarak propagandacının karşısındakilerle iletişim sırasında manevra becerisi sahibi olmalı yani karşısındakilerin sorularına hızlı ve anlamlı cevaplar verebilmelidir. Diğer bir unsur propagandacının muhatabını bütün nitelikleri ile teşhis etmesidir. Zira propaganda yapılanın kişi özellikleri, konuya dair düşünceleri propagandacı tarafından bilinir ve en azından doğru şekilde öngörülürse propagandanın yapılması gerektiği şekil konusunda bir fikir sağlar.

Aynı zamanda bir propaganda kampanyalarla sürdürülmesi gerekmektedir. Bunun için ortada var olan ilerlemenin yakından izlenmesi, yeni haber ve sloganlarla sürekli olarak beslenmesi, sırası geldiğinde değişik bir biçimde ve olabildiğince özgür bir biçimde yeniden hızlandırılmasını gerektirir. Başarılı olduğu söylenebilecek bir propaganda kampanyasında şu noktaların uygulanması gerekmektedir;

- Toplumların dikkatini çekebilmek,
- Toplumların güvenini kazanabilmek,
- Toplumların umut ve beklentileriyle ilgili alternatif sunabilmek,
- Bu yollarla toplumları harekete geçmeye hazır hale getirmek (Özsoy, 1998: 111).

Propaganda da önemli bir diğer mesele de görevlendirildiği zümre üzerinde tesir uyandırmaya çalışmaktır. Propagandacının bunu başarması için takip edeceği ilk yol, topluluğa söz geçiren fertleri teşhis ettikten sonra, bir iki kişi üzerinde düşüncelerini işlemeye başlamaktır. Bunlara kendini sevdirep sözünü geçirebilir. Bunu başardı mı,

bütün zümre kazanılmış demektir (Özsoy, 1998: 93).

Bunların dışında propagandacıda bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz;

-Propagandacı başkalarının fikirlerini dinlemeye tahammül edecek kadar sabırlı olmalı, asabi olmamalı,

-Başkalarının fikrini öğrenmek ve çevresini tanıyacak kadar derin ve kuvvetli yeteneğe sahip olmalı,

-Muhatabını dinlemenin usulünü bilmelidir.

Propagandada başarılı olmak için, her zaman ve her yerde istenilen türde gruplar oluşturmak, fikirlerde gereken değişiklikleri yapmak yoluna gidilmiştir. Bu amaçla daha önceden eğitilen kişileri o topluma sokmak, ayrıca fikir değiştirmeye hazır, kaypak ve fırsat düşkünlerini her bakımdan elde ederek kullanmak, her çağda başarılı bir yöntem olmuştur.

Toplum içinde özellikle hallerinden memnuniyetsiz olan kişiler, fırsatları değerlendirebilen bir propagandacı için büyük potansiyele sahip etki alanı adaylarıdır. Bahsedilen yapıdaki kişilerin genel özellikleri şu şekildedir;

Fakirler ve Yoksullar: Yoksulluk ve fakirlik her insanda hayal kırıklığına sebep olamayabilir. Zaman içerisinde fakirlik de bir yaşam tarzı haline gelebilir ve insanlar bunu kabullenebilirler. Bu konuda hayal kırıklığına uğrayanlar genelde maddi durumu iyiyken sonradan bozulanlardır. Gelir düzeyinde savaş, kıtlık, afet ve benzeri sebeplerle ülkenin tamamında oluşan hızlı yoksullaşma çoğunlukla sosyal patlamalara da sebep olur. Bu nedenle ekonomik buhranlarda seçmenler hızla kanaat değiştirebilirler. Bir siyasi hareketin yandaş toplaması ve bu yandaşları koruması ortaya koyduğu doktrinin gücünden çok, mevcut buhran benzeri sıkıntı ortamından kurtulmak isteyenlere sığınacakları manevî bir liman sağlamasıyla mümkündür(Özsoy, 1998: 15).

Özgüveni Olmayanlar: Kişilerin yaratıcı güçlerindeki azalma, bir toplum hareketine katılma isteklerini belirli bir biçimde artırabilir. Kapalı bir gruba üye olanlar hayal kırıklığına kolay kolay uğramazlar ve bu nedenle aldatici toplum hareketlerine karşı da direnç kazanarak direnme güçlerini artırır. Bu yüzden totaliter yapıya sahip toplumdaki ayaklanmalar, genelde söz konusu totaliter rejimin zayıflamasından kaynaklanmaktadır (Kayabalı ve Aslanoğlu, 1983: 124).

Uyumsuzlar: Toplumdaki dış etkiye ve propagandaya açık en geniş kesimlerden biridir. Bunlar kendi benliklerinden henüz kopmamış, kazanılması kolay olan kişilerdir. Ufak bir ilerleme, başarı, fark edilme durumu onları yeniden benliklerine barışık hale getirebilir.

Umutsuzlar: Bu grupta kitleye ümit hâkimdir. Ümitlerin kırılması toplumsal felâketleri başlatır. Kitle üzerinde etkili bazı ihtiraslı adamlarla, bu hırsla ortak olan bazı basit ruhlu insanların heyecanları birbirine destek olur ve kitledeki memnuniyetsizlerin sayısının artmasıyla ihtiraslı politikacıların işi kolaylaşır ve bu durumda ise mevcut hükümeti devirmek kolaylaşır. Memnuniyetsiz kitle yeni hükümetin memleket ve millet açısından daha hayırlı olacağı düşüncesine sahiptir. Kendi tercihleriyle işbaşına getirdikleri yeni hükümetin de beklentileri karşılayamaması durumunda, onu değiştirmek yönünde en çok isteği olanlar da yine memnuniyetsiz olan kişilerdir. Zira, basit insanların heyecanları ihtiraslı politikacıların hırsını destekleyen ve tamamlayan yardımcı kuvvettir (Özsoy, 1999: 105-108).

Seçmenlerin çoğunun hayatından memnun olduğu ülkelerde hükümeti düşürmek kolay değildir. O nedenle, tüm göstergelerin hayattan memnun olunduğunu gösterdiği ülkelerde seçimlere katılım oranı oldukça düşüktür (Türkmen, 1953: 99).

Benciller: Kişinin bencillik derecesi, hoşnutsuzluğunu da etkiler. Çevre koşulları sebebiyle özgüvenlerini kaybetmiş bencillerin, statüleri ne olursa olsun sevinmelerine ve alçak gönüllü olmalarına imkân yoktur (Kayabalı ve Aslanoğlu, 1983: 128).

Azınlıklar: Azınlıklara en iyi koşullar sağlansa bile onlar kendilerini güvensiz hissederler. Bireysel başarılar sağlamış olsalar dahi aşağılanmak ve dışlanmak azınlıklar

için katlanılması oldukça zor bir durumdur.

Can Sıkıntısı: Dış etkiye en açık ve propaganda açısından kitle hareketlerine en elverişli grup, boşalmamış psiko-sosyal bunalımları olan gruplardır. Bu sosyo-psikolojik durum, propaganda kampanyaları esnasında üzerinde önemle durulması gereken özel bir konumdadır.

Kadınlar: Toplum hareketlerinin yenilenmesinde ve gelişmesinde, ileri yaştaki kızlarla fazlaca bir şeyler gerçekleştirme olanağına ve kabiliyetine sahip olduğu halde, kendilerine fırsat bulamayan kadınların büyük rolü olmuştur. Halinden memnun olmayan kadın seçmenler dış etkiye ve propagandaya en uygun bireylerdir. Ekonomik buhranlardan ilk etkilenen gruplar arasında kadınlar gelir. Sosyo-ekonomik yönden gelişmiş ülkelerde karşılaşılan ekonomik kriz ortamlarında ilk başta kadınların etek boylarında ve saç uzunluklarında değişiklik dikkat çekmektedir. Daha canlı renkte ruj kullanırlar. Kadınların oy verme davranışı ile ilgili, kriz ortamlarında seçimin sonuçlarında belirleyici rol oynadığı ifade edilebilir (Kayabalı ve Aslanoğlu, 1983: 130).

Kendini Suçlu Hissedenler: Bir toplum hareketinde yandaşlara sadakat hissi oluşturmak üzere uygulanan tekniklerden biri de onlarda suçluluk psikolojisi oluşturmaktır. Suçluluk psikolojisi halinde insanlar, dış etkiye ve propagandaya uygun olurlar. Kendilerinde topluma karşı sorumluluk hissedenler, kendilerince toplumun önünü açacak hamlelere ilgi duymaya başlarlar. Kutsal bir amacı gerçekleştirmek üzere yola çıkan suçluluk psikolojisindeki bir kişinin, canından ve malından endişe duyan birine göre daha kolay hayatını tehlikeye atmasının ve kutsal amacın gerçekleştirilmeye çalışılmasında daha hassas davranmasının bekleneceği öngörülmektedir (Kayabalı ve Aslanoğlu, 1983: 130).

Bağımlılar: Bir düşünceye körü körüne bağlı olanlar propaganda açısından gayet uygun bir zemin oluştururlar. Her toplum hareketinin yandaşlarının bireysel eksikliklerini çeşitli tekniklerle artırdığı ve devamını sağladığı varsayılmaktadır. Bu yolla ideal ve doktrin sürekli olarak mantığın üzerinde tutularak bireyin zekâsının kendi kendine yeterli olmamasına çalışılır.

2.4. Siyasi Partilerin Kampanyaları ve Kampanyaların Önemi

Seçim dönemlerinde, siyasal partiler ve iktidar adayları seçmenler üzerinde pozitif bir etki sağlayabilmek amacıyla sunumlar yapmaktadırlar. Bunları, reklam panoları, gazetelerde yayımlanan tanıtımlar, bayraklar, açık hava toplantıları düzenlenerek yapılan konuşmalar ve bu toplantıları haber bültenleri içerisinde yayınlatarak, televizyonlarda, partililerin ve akademisyenlerin, gazeteciler gibi sembolik seçkin insanların katılım gösterdikleri tartışma programları ile ve bir zamandır ki genel erişimde kısıtlılık olmasına rağmen internet sahasında gerçekleştirilen tanıtımlar ile yapmaktadırlar. Kampanyaların yürütüldüğü dönem eşit şartların eşit insanların yarıştığı bir platform görünüşünde olsa da bu durum esasında hukuksal anlamda bir eşitliğin olmasından başka bir şey değildir. Gerçek anlamda kampanyalar maddi kaynaklar, bu kaynakların toplanması, yönlendirme ve kullanma imkanları yönünden eşit olmayanların yarıştığı bir ortamdır. Azınlıkta kalan çıkarların temsilciliğini yapan partiler, bu yarış içerisinde en dezavantaja sahip olan partilerdir. Onlara bu negatif durumlarıyla baş edebilmeleri için medyanın yardımına ihtiyaçları vardır. Lakin yaygınlaşan pratikler ve haber yapma şekilleri göz önüne alındığında, yasama organı dahilinde bulunan ve yürütme organında görev alan partilerin önceliği bulunmaktadır, seçim barajının altında kalan bu konumlara ulaşamamış partilerdeyse genellikle göz ardı edildiği görülmektedir. Reklam siyasi ürünü, örgütü, lideri ve ideolojiyi tanıtmaya yarar. Siyasi partinin, adayların ve vaatlerin tanıtılması, benimsenmesine yardımcı olunması ve oy yükünün artmasına faydalı olmaktadır (O’Cass, 2001).

Partiye bağımlılığın ve dahil olmanın sağlanabilmesi amacıyla siyasal pazarlamacı olanlar, hedeflerine ilk kez oy kullanma konumunda olacak seçmenleri alarak parti ve adaylarını bu konuda uyarmaya gereksinim duyarlar. Bunun sebebi ilk defa oy kullanacak olan kişilerin partilere kazandırılması, bu seçmenlerdeki o partiye karşı oluşacak bağlılığı kuvvetlendirecek ve süreklilik sağlayacaktır. Bu sebeplerle partiler, seçmenin tercihi olan adaylar üzerinde nasıl niteliklerin olmasını istediklerini ve ne gibi özellikler üzerinde dikkat kestikleri açısından, kamuoyu araştırmaları gerçekleştirmeleri gereklidir. Ancak bu şekilde seçmenin parti ve adaylarına bağlılıklarını oluşturabilirler, Demokrasi, iletişim yeteneklerini her şeyin üstünde ödüllendiren bir siyasi sistemdir. İnsanlık tarihinin ilk zamanlarında “kişisel fiziki gücü” bulunanlar

iktidar olarak başa geçmekteydiler. Zaman içerisinde “kurumsal fiziki güç”, silahlı gücün olduğu kişiler iktidarı da ele geçirdiler. Demokrasi sistemindeyse seçmen üzerinde etkili olan kişiler oy alarak yönetimi ele geçirmektedirler. Siyasi iletişim, seçmenin ikna edilmesi şeklinde ifade edilebilir. Ancak siyasi iletişim yalnızca seçim dönemleri ile sınırlandırılmış bir durum değildir. Seçimlerin ardından gelen dönemler de de siyasetçiler kişisel vizyon çerçeveleri yönünde ülkeyi idare etmek veya muhalefete geçmek amacıyla, kamuoyu üzerinde etkili olmaya ve kendi taraflarına geçirmeye uğraşırlar. Liderlerin kampanya kapsamında çok özel ve önem arz eden bir yeri bulunmaktadır. Seçmen seçim bildirgelerine değil, liderlerin ve adayların imajlarına, yani onların algılanan kimlikleri doğrultusunda oy kullanırlar. Partiler tabii ki seçmenin algısında güçlü görünen konular hakkında kampanyalar düzenleyerek ve rekabette oldukları kişilerden değişik olarak hareket edip kişisel tutumlarını sergilemeye uğraşırlar. Öyle ki seçmenin geneli için siyaset karmaşık bir durumdur. Genellikle gündeme taşınan mevzularla alakalı derin bilgileri yoktur. Parti içerisindeki çözüm önerilerinde olan farklılıkları da kısa dönem içerisinde değerlendirmeye alması güçtür. Bundan dolayı da seçmenler bu konular üzerinde kendisinin yerine doğru kararı verebileceğini düşündüğü kişilere oy vermeye yönelmektedirler (LeesMarshment, 2002).

2.5. Seçim Kampanyalarından Beklentiler

Siyasal seçimlerde uygulanan kampanyalarda herhangi bir aday, parti veya gündem konusu ile alakalı çeşitli enformasyonların seçmenlerle iletişime geçilerek kişilerin karar alma süreçleri üzerinde etkili olmaktadır. Siyasal seçimlerdeki kampanyaların etkileriyle alakalı çalışmalar yürüten araştırmacıların eriştikleri neticeler dikkate alındığında, siyasal kampanyaların yürütüldüğü sürede üç çeşit seçmen görülmektedir: "Şekillenenler, yüzergezerler ve parti değiştirenler". Şekillenen seçmenler kategorisine giren kişilerin oy kullanmaya yönünde bir eğilimleri olmamakta ancak seçim kampanyaları sırasında fikirleri yerleşir kalıplaşır ve netice olarak bir partiye oy kullanırlar. Yüzergezer seçmen türündeysen ilk başlarda bir parti adayına oy vermeye niyetli olarak adım atan ama sonrasında ortamdan çekilen, daha sonrasında ise asıl seçimi olan kişilere geri dönüş yapan bireylerdir. Seçmenlerin bir kısmındaysa siyasal kampanyaların yürütüldüğü süreç içerisinde önceden oy kullanmayı tercih ettikleri partiler değişim göstermiştir. İşte siyasal seçim kampanyaları uygulamaya koyulurken üç

çeşit seçmen tiplerinin hareketleri çok dikkatli değerlendirilmelidir. Seçim kampanyalarının stratejisi, kararsız seçmenlerin iknası, oy vermeyi düşünmeyen seçmen kişilerin fikirlerinin şekillenmesi ve oy kullandıkları partilerin değişme ihtimali olan kişilere etkide bulunmak üzerinde işlemektedir. Siyasi seçimlerde yürütülen kampanyaların etkinliklerine dair yürütülen çalışmalarda tespit edildiğine göre, genellikle seçmenler kampanyanın başından seçimin gerçekleştirileceği güne kadar oy kullanmaya yönelik düşüncelerinde değişiklik yapmamaktadırlar. Bir kampanyalar esnasında değişime uğrayan seçmen kişiler, aynı şekilde kampanyalar arasında da değişikliğe gitmektedirler. Partizanlık kampanyalar esnasında artış göstermekte, seçmenler kitle iletişim araçlarındaki etkilerle kampanya süresi boyunca daha çok karşılaşmaktadır(<http://www.milligazete.com.tr>, Erişim Tarihi: 01.11.2016).

Seçmenler muhalefet partileri arasından, yalnızca iktidarın aleyhine hareket etmelerinden kendilerini ifade etmelerini, iktidar partisiyle aralarındaki farkları anlatmalarını ve yönetici olduklarında problemleri ne şekilde çözüme kavuşturacaklarını halka duyurmalarını ve güven ortamı oluşturmalarını arzulamaktadırlar. Türkiye’de seçimler kampanyaları dönemi içerisinde karşılaşılan bu karmaşa ve kaos, milletin siyasetçilere karşı güven ortamının zedelendiğinin yanı sıra gençlerinde siyaset platformundan uzak kalmaya yönelttiğini çeşitli araştırmalarda görmekteyiz. Adayların seçmenlerce değerlendirilmesi durumunda, pozitif reklamların olumlu etkilerinin görülmesinin yanı sıra, negatif reklamlarla olumsuz yönde bir etkinin olması kaçınılmazdır. Öyle ki adayla alakalı olumsuz bilgilerin, adayların tercih edilmelerinde olumlu bilgilere göre etkinliklerinin fazlalığı görülmektedir (Klein, 2005).

2.5.1. Seçim Kampanyalarının Seçmen Kararları Üzerindeki Etkisi

Siyasetçilerin miting meydanlarında seçmenlerle iletişime geçmelerinin yanı sıra kitlelerle kişisel iletişime geçmeleri de tercih edilmektedir. Ülkemizde Avrupa ülkelerinden değişik olarak seçim çalışmaları formel yollarla birlikte enformel yöntemlerle de sürdürülmektedir. Enformel seçim uygulamaları daha çok ev ve sitelere ziyaretlerin düzenlenmesi, yüz yüze temaslara girmek, kanaat önderlerini takibe almak gibi etkinlikler ile gerçekleştirilmektedir. Enformel çalışmalar kapsamında son yirmi yıl içerisinde bayanların önem arz eden rollerinin olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmaların neticesinde görülen o ki, parti yöneticilerinin bireysel performanslarıyla,

seçmenlerin algısında meydana getirdikleri imaj, seçmenlere hissettirdikleri güvenilirlik seçmenlerin tercihlerinde önemli ölçüde etkili olmaktadır. Bunun yanı sıra partilerin kadroları, programları, ideolojileri ve icraatları seçmen üzerinde etkili olan başka diğer bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Seçmenler, partilerin programı ve ideolojilerinden yola çıkarak partiler ile özdeşleşme yolu arayarak taraftarlığına soyunmaktadırlar. Ülkemizde seçmenlerin büyük bir bölümü bahsedildiği şekilde parti çevresinde yer alarak topluluk oluşturduğundan bahsetmek mümkündür. Partilerin çevresindeki yoğunluk seçimler esnasında yürütülen kampanyalardan ayrışık ve kendine özgü olarak meydana gelmiştir (www.hurfikirler.com, Erişim Tarihi: 01.11.2016).

Kararını vermiş olan seçmenlere hitap edebilmek için düzenlenen çalışmalar, karar verememiş seçmenlere yönelik kampanyalarla ve ilgisiz seçmenler için yürütülen kampanyalarla olacak şekilde üçe ayrılmaktadır (Aziz, 2007).

2.5.2. Seçmen Tercihini Etkileyen Kriterler

Teorik olarak seçmenlerin davranışlarına etkide bulunan üç tür yaklaşımının varlığı bilinmektedir. Bunlar şu şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

2.5.2.1. Ekonomik Yaklaşım (Rasyonel Tercih Modeli)

Anthony Downs'ın "An Economic Theory of Democracy" adlı çalışmada parti rekabeti ve oy kullanma davranışıyla "rasyonel yaklaşım" modeli ortaya çıkarılmıştır (Scarborough: 1984:3). Rasyonel tercih veya ekonomik tercih yaklaşımı, seçmenin çıkarları yönünde en doğru hizmeti verebilecek bir aday veya partiyi analiz ederek buna göre oy verme davranışında bulunulmasıdır. Bu yaklaşımda seçmenin istekleri en ön planda tutulmaktadır (Kalender, 2005: 51-52).

Bu modelde iktisat alanında sıklıkla karşılaşılan rasyonel kişi varsayımına dikkat çekerek seçmenlerin hareket ve tutumlarına açıklama getirilmeye çalışılmıştır. Bilindiği üzere iktisat biliminin temel varsayımları arasında yer alan kişilerin rasyonel olduğu görüşü onların ekonomik hayat içerisinde sergiledikleri hareketlerinin yararlarını en yukarı düzeylere, maliyetini de en düşük düzeye çekebilecek şekilde adım attıklarını ileri sürmektedir. Seçmenlerin hareketlerine ekonomi açısından bakan asıl varsayımlarıysa; kişilerin kendi çıkarları konusunda bilgili olmaları, çıkarları doğrultusunda en güzel

şekilde hizmette bulunabilecek aday veya parti hakkında değerlendirme yapmaları ve bunun neticesinde en uyumlu adaya veya partiye oy vermelerine yönelik fikirleridir (Kalender, 2005: 57).

Oy verme davranışı bakımından kişiselleşen seçmen tam anlamıyla gerçekleşmese de sosyolojik ve psikolojik mekanizmaların etkisinden çıktığında ve beklentilerini daha çok ekonomik ve hizmet merkezli yaptığı gözlemlenebilmektedir. Bu açıdan seçmenler karar vermede bir adayın çalışmalarından ve seçim bildirimlerinden de oldukça etkilenmektedirler. Adayın ve rakip adayların plan ve çalışmaları seçmenin karar verme olasılığı bakımından etkin bir referans noktası olarak görülebilmektedir (Nergiz ve Akyıldız, 2012: 182).

Rasyonel tercih yaklaşımında seçmenler yalnızca bugünü değil eski yaşantılarını da sağduyu ile tartarak oyunu vermektedir. Seçmenler, özellikle iktidar partilerinin geçmişte yaptıkları icraatlarının genel bir değerlendirmesini yapmakta, yaptıkları bu icraatlardan kendilerinin ne oranda fayda sağladığını değerlendirerek karar vermektedir. Seçmen vaatlerle ilgilenmemekte, vaatlerin sonuçlarına bakmaktadır. İktidar partisinin veya partilerinin seçim zamanlarında yaptıkları propaganda ve diğer faaliyetlerini de bu açıyla değerlendirmeye alan seçmenler, eğer iktidarda iken yapılan icraatlardan memnun değiller ise seçim zamanındaki ikna çalışmalarından etkilenmemektedirlerini göstermektedir (Özkan, 2007:91). Aynı zamanda seçmenlerin faydasına yönelik çalışmalar yapılmadığı takdirde hangi parti hükümette olursa olsun seçmen cephesinden bir önemi yoktur diye söylenebilir. Downs'ın (1957) yaklaşımında hangi partinin hükümette olduğunun, seçmenin fayda düzeyini etkilemediği sürece bir önemi yoktur. Downs seçmenin parti tercihini etkileyen parti politikalarını “temel ve pozisyon” olarak ikiye ayırır. Örneğin özelleştirme konusunda iki partinin farklı tercihi olabileceğinden farklı ‘pozisyon’ alabilecektir. Ancak işsizliğin azaltılması gibi bir konuda partilerin farklı tercihi olmayacağından bu gibi konular ‘temel’ konu kabul edilir. Nelerin “temel” nelerin “pozisyon” konular olduğu zamana göre ve ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Ancak bu konuda yapılan çalışmalar hükümetlerin ekonomik başarılarını ödüllendirme ve başarısızlıklarını cezalandırmanın seçmen davranışlarında temel bir belirleyici faktör olduğunu gösterdiği düşünülebilir (Borooah, 1993; Akt. Saruç ve Sağbaş, 2003).

Ekonomik modelin yaptığımız çalışmada seçmenlerin önermelere verdiği cevaplar doğrultusunda elde ettiğimiz bulgular kapsamında önemli bir katkı sağladığını söyleyebiliriz.

2.5.2.2.Sosyolojik Model

Seçmenlerin tercih ettikleri kişileri sosyolojik olarak değerlendirmeye alanlar, ekonomik ve psikolojik yaklaşımın üzerinde önemle durduğu bireyselliği geri çevirme ve grup temelleriyle alakalı eğilimleridir. Bireylerin tutum ve değer kavramları oy kullanma hareketinde önemli olmakta ve bu model kapsamında daha fazla din, sosyo-ekonomik statü, hayatın sürdürüldüğü coğrafi parça, dahili olunan grup vb. unsurlar ön planda seyretmektedir. Örnek verilecek olursak seçmenlerin sosyo-ekonomik statü durumu (eğitim, gelir, din ve sınıf) ve meskenleri (kent ya da kır) durumunun kişinin ne şekilde oy kullanma hareketine sevk edileceğinin belirlendiği sebepler içerisinde sıralanabilir. Bu bilgilerin tamamı seçmenlerin siyasi görüşlerinin göstergelerinden olduğu ve kolektif hareket tarzlarının yönlerini de ifade etmektedir (Temizel, 2012 : 45).

Seçmen davranışlarının yöneliminde sosyolojik ve psikolojik faktörlerin önemini vurgulayan iki tür yaklaşım vardır. Bunlar Colombia ve Michigan Okulu yaklaşımlarıdır. Bu yaklaşımlardan olan Colombia Okulu yaklaşımına göre; siyasal tercihlerimizin belirlenmesinde seçmenlerin dinsel, etnik ve mesleki durumları önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca bu yaklaşımda, seçim kampanyalarının seçmenlerin politik tercihler üzerinde etkisinin ciddi olmadığı vurgulanmaktadır (Çinko, 2006: 109). Farklı sosyal gruplardan insanları katarak yapmış oldukları bir araştırmada, seçmen tercihlerinde sosyolojik yaklaşımla ilgili şu bilgilere ulaşılmıştır:

- Beraber yaşayan ya da çalışan insanların aynı aday için oy kullanmaları olasıdır.
- Belli karakteristik özellikleri olan insanlar aynı gruplarda yer bulurlar. İnsanlar büyük çoğunlukta kendilerinden genç veya yaşlı insanlardan ziyade kendi yaştaşlarıyla bir arada bulunmak veya kendilerini bu insanlarla ilişkilendirme eğiliminde hissederler.
- Sosyo-ekonomik statü, dini ilişkiler ve çok değişkenli sosyal yaşam alanları, politik eğilimlerin oluşmasında etkilidir. Ortak inanışlar, insanları sadece ibadet yerlerinde bir araya toplamanın dışında evlilik bağları ve istihdam yaratmada da etkileri

bulunabilmektedir.

• Aile tercihlerin belirlenmesinde önemli bir kurumdur. Çünkü diğer sosyal kurumlardan daha sık ve ortak iletişim halindedir. Politik yönelimde karı-koca arasındaki ilişkiye baktığımızda erkek egomonyası bulunmaktadır. Kısacası, kadının siyasal tercihinde erkeğin baskısının özellikleri söz konusu olmaktadır. Baba ve kızı arasında veya kız ve erkek biraderler arasındaki ilişkilere bakıldığında, politik konularda yine erkek hâkimiyeti bulunmaktadır. İlköğretimden itibaren okul, kitle iletişim araçları ve arkadaş çevresi bireyin hayatında rol almaya başlamıştır. Fakat ailenin etkisi önemini sürdürmeye devam etmektedir (Powell ve Cowart, 2003: 21). Aile gibi sosyal topluluklar, bireylerin üyesi oldukları topluluklar hakkındaki görüşlerinin oluşmasında yol gösterici bir etkiye bulunmaktadır (Scarborough: 1984: 3). Siyasi tercihlerin belirlenmesinde veya bir adaya oy vermede ailenin önemli bir rolü bulunmaktadır. Eşler aynı adaya ya da birbirlerinin tercihlerine çok benzer oy kullanabilirler. Çocukların tercihleri, anne ve babalarının tercihleriyle büyük ölçüde benzer olmakta iken, eşler arasında olduğu gibi yakın bir ilişki söz konusu olmayabilir (Barut, 2005: 315). Ayrıca, seçmenlerin hane kişi sayısı, gelir düzeyleri durumundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Aynı çalışmada, aile kurumu bireyin siyasi parti tercihinde önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir araştırma Kütahya'nın Tavşanlı ilçesinde 350 seçmenin katılımı ile yapılmıştır. Burada eğitim düzeyleri düşük olan bireylerin oy verme sürecinde aile, eş ve parti liderinin karizmasından etkilendikleri görülmüştür (sbe.dumlupinar.edu.tr, Erişim: 11.09.2016).

Bu ekolde seçmen davranışı seçmenin siyasi düşüncesi düşünerek ele alınmış ve sosyal özelliklerin siyasi tercihlerin oluşmasında ve şekillendirilmesinde önemli bir faktör olduğunun önemi vurgulanmıştır. Bu ekolde ayrıca, bireyler sosyal bir varlık olarak görülmüş ve bireylerin siyasal düşüncelerinin sosyal özelliklerinden bağımsız olarak düşünülmemeyeceği ifade edilmiştir (Visser, 1998:20-26).

Seçmen isteğine bağlı sosyolojik yaklaşım, bireysellikten uzaktır. Grup davranışlarının seçmen tercihlerine etkisi üzerinde çalışmıştır. Seçmenlerin tercihinde sosyal çevre, hissedilen yada ait olunan grup yada çalışma ortamı gibi birçok sosyal faktörler etkili olmaktadır. Kısacası bu yaklaşımın temelinde grup olduğu söylenebilir

(Özkan, 2007:86).

Sosyolojik modelin, yaptığımız çalışmada özellikle demografik faktörler doğrultusunda öne sürdüğümüz hipotezler ile elde ettiğimiz bulgular doğrultusunda çalışmamıza önemli bir katkı sağladığını görebilmekteyiz.

2.5.2.3.Psikolojik Model

Seçmenlerin tercihlerinde teorik yaklaşımlar arasında yer alanlardan biri de, psikolojik yaklaşım veya literatür kapsamında faydalanılan bir başka adıyla parti ile özdeşlik kurma modelidir. Parti ile özdeşleşme modeli ahlak açısından nasihat ve fikirlerden ziyade hareketle tutumla alakalı şartları meydana çıkarmakta ve sosyolojik yaklaşımı geri çevirmektedir (Pomper1992: 35). Bu modelin temelinde, seçmenlerin herhangi bir parti çevresine hissettiği sevgi, bağlılık ve taraftarlık yer almaktadır. Yukarıda söz edilen taraftarlık bir futbol takımı tutma şeklinde değerlendirmeye alınabilir. Model kapsamında seçmenlerin parti ile özdeşleşebilmesi amacıyla, özdeşleşeceği parti ile herhangi bir hukuksal bağı olmaması mecburiyeti kalkmaktadır. Bu model kapsamında temel alınan, seçmenlerin herhangi bir parti içeriğine karşı psikolojik bağlılığı hissetmesidir. Seçmen davranışlarının açıklanmasında faydalanılan psikolojik yaklaşımın, alan araştırmalarının yaygınlaşmasıyla ve bununla bağlantılı olarak kişisel seviyede sahip olunan verilerdeki artışla literatür içerisinde ağırlık kazandığından bahsedilebilir (Akgün, 2000).

Doğan ve diğerleri seçmenlerin beklentilerine ve davranışlarına etkisinin olduğunu ileri sürdükleri kavramları şu şekilde sıralamaktadırlar; “siyasal parti, aday, seçmen, gündem, propaganda, kitle iletişim araçları, kamuoyu araştırmaları, din, aile, çıkar grupları, kamuoyu liderleri, ekonomik politikaları” olarak sıralamaktadırlar.

Michigan ekolüne ile, birçok seçmenin bir siyasal partiye yönelik geçmişe dayalı psikolojik ilgi bağları vardır (Çinko, 2006: 110).Bu Psikolojik süreçler, bireylerin siyasal ilgilerinin gelişmesini ve siyasal olgulara ilişkin düşünme yeteneklerini etkilemektedir (Milburn, 1998: 274). Seçmenler aynı anda hem muhafazakar hem de demokrat olduğunu söyleyebilmektedir. Bu tür tutumlar modern siyasal kampanyalarda siyasal

sosyalleşmenin anlaşılmasının önemini ortaya koymaktadır. Çünkü siyasal sosyalizasyon, siyasal tutumların oluşmasında önemli bir role sahiptir (Powell ve Cowart, 2003: 19).

Psikolojik yaklaşımın ise çalışmadaki bulgulardan hareketle seçmenlerin beklentilerini ve bu beklenti doğrultusundaki davranışlarında partizanca bir tutum görülmediğinden çalışmada destekleyici bir rolü olmadığını görmekteyiz.

2.6.Yerel Seçimler Sonrasında Gerçeklik

Seçimler, demokratik sistem içerisinde büyük önemi olan faktörlerdendir. Seçimler esnasında sergilenen siyasal davranışlarıyla kişiler, siyasi güçte şekillenmeye karar vermekte ve siyasi partilerin içerisinde nasıl dağılacağını belirleyerek düzene koymaktadırlar. Birtakım araştırmacılar, seçim katılımın oranıyla toplumlar sosyal ve ekonomik gelişmişliğinin arasında direkt bir bağın bulunduğu dikkat çekseler de seçimlerin neticeleri kapsamında gerçekleştirilen araştırmalarda görülen veriler bu şartların her zaman geçerli olmadığını göz önüne sermektedir.

Dünyada her bölgede kendine özgü özellikler ve bir kısmında en son gerçekleştirilen seçimlerde katılım oranlarına dikkat edildiğinde durumun, hiç de öne sürüldüğü gibi olmadığı, öyle ki “siyasi katılımı kişilerin ve toplumların sosyo-ekonomik ve eğitim seviyeleri arasında zıtlık üzerine bir iletişimin” olduğundan bahsetmek bile mümkündür. Ancak esasında üzerinde durulması gerekli olan, kişilerin siyasetle ilişkilerini ve seçim süreçlerine katılımın seviyesine yönelik, sadece sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesinden ziyade, toplumun kendilerine has toplumsal dinamikleri ve içerisinde buldukları toplumsal, ekonomik ve siyasi şartlarında da belirleyiciliğinin etkisinin olduğunun gerçekliğidir. Özellikle de dönemsel etkileycilerin (seçimler döneminde, hem toplumda olduğu gibi sosyal, ekonomik ve siyasi şartlar, hem de dış sosyo-ekonomik ve siyasal durum, bölgesel şartlar ve dünya konjonktürü, vb.) belirlemeye yönelik niteliği önem arz etmektedir(Altunışık, 2004).

Hızlı bir modernleşmenin yaşandığı ülkemizde, coğrafik koşulların yanı sıra sosyal ve politik yönden de dünya ülkeleri arasında önemi olan bölgeler içerisinde bulunmaktadır.

Ülkemizin dünyadaki konum açısından, üç kıta içerisinde bir geçiş noktasında yer alması niteliinden de ilerde bir anlam ifade etmesidir. Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar ve Ortadoğu'nun tam ortası kısmında bulunan Anadolu yarımadası, insanlığın tarihinde her dönemde, önemi büyük tarihi ve toplumsal olayların yaşanmasına şahitlik etmiştir. Doğu ve Batı medeniyetlerinin ve hayat tarzlarının kesiştiği nokta olma kimliğine sahip olan, çeşitli uygarlıklara sahne olmuş Anadolu topraklarının, dünya açısından jeopolitik ve jeostratejik önemi bugün daha da artmıştır (Aksoy, 2000).

Toplumsal modernleşmelerde önem arz eden bir boyutu meydana getiren siyasi modernleşmede Türk toplumu, bir ulus açısından bir hayli kısa olabilecek bir süre içerisinde, siyasi yapısının çağa uydurulmasıyla alakalı büyük başarıların sığdırılmış olmasıdır. Modern Türk toplumunu siyasi yapısı, yapı ve işleyiş bakımından, günümüzde gelişmiş kabul edilen toplumlar ile yarış edebilecek düzeye gelmiştir. Hızlı şekilde bir siyasi dönüşümün yaşandığı Türk toplumu, bazı noksan ve problemlerinin olmasına rağmen, kurum ve kurallarıyla işleyişi olan demokratik bir siyasi yapının yürütüldüğü bir sistemi vardır (Albayrak, 2004).

Demokratik siyasi rejimler bakımından ve demokratik siyasi düzenin oluşması ve gelişmesi süreci içerisinde seçimlerin hayati önemi bulunmaktadır. Daha öncelerde de vurguladığımız üzere, seçimler içerisinde siyasal tercihlerle kişiler, toplumun siyasi yapısının şekillenmesinde önemli yere sahiptir. Başka bir anlatım ile seçimler döneminde siyasal davranışlarıyla kişiler, ülkenin yönetiminde ve toplumun değişmesine yönelik eğilimlerin; toplum içerisindeki kişilerin uyum içerisinde olacakları kural ve üstlenecekleri görevleri belirleyen güç ve konumun olması siyasi elitlerin kimler olacağının belirlenmesinde etli olacaktır. Bundan daha ötede kişiler, bu hareketleriyle, siyasal erkin, siyasi partiler arasında gelişen dağılımın belirlenmesi ve siyasal güce şekil vermektedirler. Bu bağlamda hem toplumsal hem de yerel ölçekte siyasi yapının şekillenmesinde, genel seçimler kadar yerel seçimler de belirleyici rol oynamaktadır (Ayata, 1992).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL SEÇİMLERDEN ÖNCE SEÇMENLERİN BEKLENTİLERİ İLE SEÇİMDEN SONRAKİ GERÇEKLİK

3.1. Araştırmanın Amacı

Bilindiği üzere halk yönetsel tercihlerini seçimlerde siyasi partiler yoluyla ifade etmektedir. Bu durumda halkın tercihlerini etkileyen beklentiler ön plana çıkmaktadır. Halkın beklentilerini karşılayan siyasi partiler başarılı, beklentileri karşılamayan partiler ise başarısız olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda bu çalışma söz konusu beklentileri ve başarı veya başarısızlığı ifade eden gerçekliği belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu yönde halkın beklentilerini belirlemek ve bu beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit ederek gerçekliği saptamak, konunun ilgililerine ve gelecekte aynı konuyu inceleyecek çalışmalara rehberlik edecektir.

3.2. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmada bilgi toplama yöntemi açısından anket yönteminden faydalanılmıştır. Anket yöntemi bir çeşit sistematik gözlem olmaktadır. Bu yöntemle belirlenmiş bir konuyla alakalı birçok kişiden bilgilenmek için tercih edilmektedir. Bu bilgilere görüşmeler yapılarak ya da soru listelerinden faydalanılarak edinilir. Anket yönteminin güvenilir neticeler vermesi amacıyla, soru listesi amaca yönelik şekilde yapılır. Tarama, ilgi alanı olunan topluluğu iyi bir şekilde temsil eden örneklem üzerinde gerçekleştirilir. Anket, bilgilendirecek bireyin direkt şahsının okuma ve yanıtlama şeklindeki sorulardan meydana gelen soru kitapçıkları ile gerçekleştirilen araştırma tipidir. Anketten, mümkün olduğu kadar çok bireyin düşüncelerini, kanılarını toplamak için faydalanılır. Anketin geçerli olması; soruların iyi hazırlanmasına, hangi kişilere yönelik olduğuna ve sahip olunan neticelerin ne ölçüde genelleştirilebildiğine bağlıdır. Günümüzde anket uygulamalarında teknolojinin bütün nimetlerinden faydalanılmaktadır. Bu araştırmada nicel araştırma yönteminin uygulanması uygun görülmüştür. Nicel araştırma, toplumun ve fiziki dünyanın benzer metotlarla incelenebileceği, bundan dolayı da sosyal olguların

doğa bilim yöntemleriyle incelenebileceği düşüncesine sahip pozitivist bir anlayışa sahiptir. Bilindiği üzere nicel veriler, laboratuvar ortamında yapılmış deneylerden veya gözlemden ya da alan araştırmasından elde edilebilirler (Keser, 2002). Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Ölçek sorularına verilen cevapların puan değerleri kullanılarak bir tutum düzeyi puanı hesaplanmıştır. Cinsiyet, yaş, medeni durum ve eğitim durumuna göre memnuniyet karşılaştırmaları yapılacaktır.

Yapılacak olan çalışmada ise aşağıdaki hipotezler incelenecektir.

Hipotez 1: Yerel seçimlerden önce seçmenlerin beklentilerine ait alt boyutları puanları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 2: Yerel seçimlerden önce seçmenlerin beklentilerine ait alt boyutları puanları yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 3: Yerel seçimlerden önce seçmenlerin beklentilerine ait alt boyutları puanları öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez 4: Yerel seçimlerden önce seçmenlerin beklentilerine ait alt boyutları puanları aylık gelir değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Yapılan çalışmamızın teorisi ise halkın seçimlerdeki beklentilerinin demografik özelliklerine göre değişkenlik gösterip göstermediğini incelemektir. Gerek cinsiyet açısından olsun gerek yaş gerek eğitim veya almış oldukları aylık gelire göre seçmiş oldukları partilerden beklentilerini araştırmaktır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin (bulgu) genellemek istenilen bütününe evren adı verilmektedir. Çalışmanın evrenini 2014 Mart seçimlerinde Trabzon merkez ve ilçelerinde oy kullanan seçmenler oluşturmaktadır. Buna göre Mart 2014 yerel

seçimlerinde Trabzon merkez ve ilçelerinde oy kullanan seçmenlerin tamamı çalışmanın evreni kapsamındadır. Söz konusu seçmen sayısının dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: Trabzon İlçelerinde Kullanılan Oylar

İLÇELER	OYLAR
Akçaabat	71.307
Araklı	26.500
Arsin	17.991
Beşikdüzü	13.762
Çarşıbaşı	10.225
Çaykara	8.847
Dernekpazarı	3.171
Düzköy	9.022
Hayrat	4.604
Köprübaşı	3.286
Maçka	16.763
Of	24.809
Ortahisar	179.878
Sürmene	15.155
şalpazarı	8.163
Tonya	10.176
Vakfikebir	16.997
Yomra	19.151

Kaynak: YSK. (2014) “30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimi”, <https://sonuc.ysk.gov.tr/module/spssYerel.jfs>

Bilindiği üzere örneklem belli bir evrenin belli sayıda birimlerinin seçilmesiyle oluşan evrenin temsilcisini ifade eder bu bağlamda araştırmalar genellikle örneklem üzerinde yapılarak elde edilen sonuçları evren üzerinde genellemektedir.

Bu çalışmada örneklem basit tesadüfi örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Buna göre mart 2014 yerel seçimlerinde Trabzon ilinde oy kullanan seçmenlerden tesadüfi örnekleme tekniği kapsamında 210 seçmene anket dağıtılarak sonuç alınmaya çalışılmıştır. Fakat katılımcıların bir kısmı anketi cevaplamaktan kaçınmış ve diğer bir kısmı ise anketi yarım bıraktığından tam olarak 151 anketin sonucunu değerlendirmeye alınmıştır.

Örneklem seçimi ile ilgili başka çalışmalara bakıldığında ulaşılan sayının çalışmanın örneklemini için yeterli olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede örneklem aşağıdaki formülle gösterilmiştir (Herguner, 2015: 789-790).

N: Evrenin birim sayısı

n: Örneklem büyüklüğü

e: örneklem hatası

Evrendeki elemanın sayısının bilindiğindeki formül:

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

Güvenilirlik düzeyi %95 olarak alınmış, örneklem genişliği $\pm 10\%$ hassasiyet ile N=460.826 için, n=82 olarak bulunmuştur. Çıkan bulgular sonucunda 37 kişinin görüşmeyi kabul etmediği ve 22 anket formunun eksik ve hatalı doldurulduğu için araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla 151 bireyin görüşleri ele alınmıştır.

Tablo 3: İstatistiksel Değişkenler

Evren büyüklüğü	e	n
460.826	0.01	99

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sadece Trabzon ilinde yaşayan seçmenler üzerinde uygulanması en büyük sınırlayıcısıdır. Dolayısıyla örnek kütle sadece Trabzon ilindeki seçmen özelliklerine sahip kişilerden oluşmaktadır. Bu bakımdan elde edilen sonuçlar sadece Trabzon seçmenleri için genelleştirilebilir. Ayrıca araştırmanın sonucu katılımcıların ölçekte yer alan ifadelerle verdikleri cevaplardan elde edilen bulgularla sınırlıdır. Bu bağlamda ölçeklerde yer alan ifadelerin tüm katılımcılar tarafından kolaylıkla anlaşıldığı, yararlanılan istatistiksel analizlerin araştırmanın yapılandırılması açısından uygun ve yeterli olduğu, elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

3.5. Veri Toplama Tekniği

Araştırma verilerinin toplanmasında nicel araştırma yönteminin tekniği olan anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket seçmenlerle yüz yüze görüşülerek doldurulmuş ve

böylece cevaplayıcının soruları doğru anlamalarına katkı sağlanmıştır. Elde edilen verilerin istatistik paket programıyla değerlendirilmiştir.

Tablo 4: Güvenirlilik İstatistikleri

Cronbach's Alpha	N
,895	22

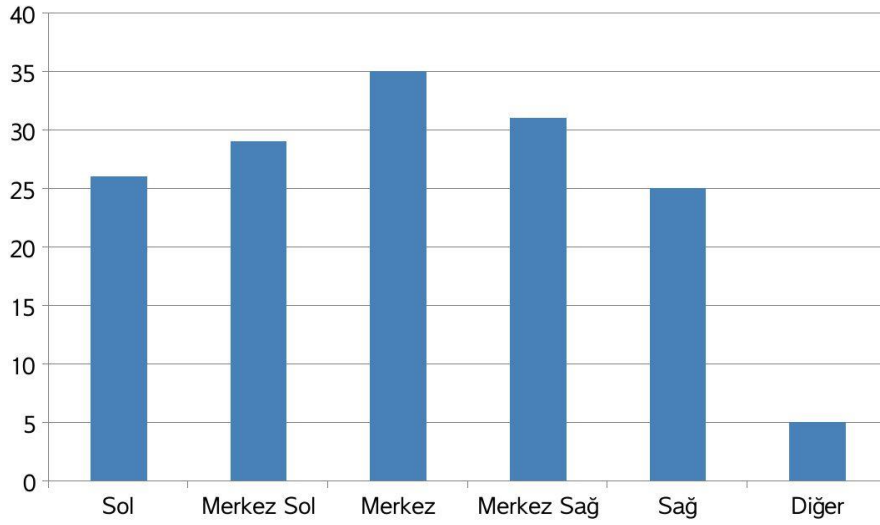
Araştırma kapsamında Güvenirlilik katsayısı 0,895 olarak hesaplanmıştır. Yüksek bir güvenirliliğe işaret eden bu katsayı araştırmanın devamı için güvenirlilik koşulunu sağladığını göstermektedir.

3.6. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde anket sonuçları ile elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin İstatistikler

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Erkek	71	47,0
	Kadın	80	53,0
	Toplam	151	100,0
Yaş	18-21 Yaş	9	6,0
	21-24 Yaş	18	11,9
	24-27 Yaş	83	55,0
	27-30 Yaş	41	27,2
	Toplam	151	100,0
Eğitim Durumu	İlköğretim	11	7,3
	Lise	35	23,2
	Üniversite	65	43,0
	Lisansüstü	40	26,5
	Toplam	151	100,0
Aylık Gelir Durumu	0-1000 TL	17	11,3
	1001-3000 TL	64	42,4
	3001-5000 TL	51	33,8
	5001 TL ve üzeri	19	12,6
	Toplam	151	100,0
Medeni Durumunuz	Evli	69	45,7
	Bekar	71	47,0
	Dul	11	7,3
	Toplam	151	100,0

Grafik 1: Grafik Siyasi Yelpezedeki Konum

Araştırma kapsamında fikirlerine başvurulanan 151 Örneklemin cinsiyet dağılımı şu şekildedir; n=71,%47 Erkek, n=80 %53 Kadın. Örneklemin Yaş dağılımı ise

n=9,%6 18-21 yaş arası, n=18,%11,9 21-24 Yaş arası, n=83 %55 24-27 Yaş arası, n=41,%27 27-30 Yaş arası. Mevcut örneklemin Eğitim durumları göz önüne alındığında ise dağılım şu şekildedir, İlköğretim: n=11,%7,3,Lise n=35,%23,2,Üniversite n=65,%43,Lisansüstü n=40,%26,5.Araştırmaya katılan insanların gelir durumları ifade edilmesi istendiğinde ortaya çıkan istatistikler ise şu şekildedir;0-1000 TL arası gelire sahip: n=17,%11,3,1001-3000 TL arası gelire sahip: n=64,%42,4,3001 TL-5000 TL arası gelire sahip: n=51,%33,8 ve 5001 TL üzeri gelire sahip n=19,%12,6 dır. Son olarak medeni durum değişkeni için istatistikler şu şekildedir; Evli: n=69,%45,7,Bekar: n=71,%47,Dul:n=11,%7,3.

Tablo 6: Siyasi Yelpezedeki Konumu ile İlgili Frekans Dağılımı

Siyasi Yelpeze	n	Yüzde (%)
Sol	26	17,2
Merkez Sol	29	19,2
Merkez	35	23,2
Merkez Sağ	31	20,5
Sağ	25	16,6
Diğer	5	3,3
Toplam	151	100,0

3.7.Genel Siyasi Önermelere Ait Cevap İstatistikleri

Aşağıda tablo de katılımcılara yöneltilen 5 likert tipteki genel siyasi önermelere ait frekans(n) ve yüzde(%) değerleri tablolamıştır.

Tablo 7: Genel Siyasi Önermelere Ait İstatistikler

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Genel olarak siyasetten memnunuz.	60	42,9	39	27,9	2	1,4	18	12,9	21	15,0	140	100,0
Genel olarak siyasal partilerden memnunuz.	90	65,7	25	18,2	1	,7	8	5,8	13	9,5	137	100,0
Son seçimlerde oy verdiğiniz partiden memnunuz.	37	26,4	40	28,6	14	10,0	17	12,1	32	22,9	140	100,0
Genellikle aynı partiye oy veririm.	55	36,9	57	38,3	15	10,1	12	8,1	10	6,7	149	100,0
Oy verdiğiniz adayın en önemli özelliği eğitim düzeyidir.	69	45,7	51	33,8	6	4,0	15	9,9	10	6,6	151	100,0
Oy verdiğiniz adayın en önemli özelliği geçmiş dönemdeki icraatları ve programının içeriğidir.	63	42,9	45	30,6	7	4,8	18	12,2	14	9,5	147	100,0
Oy kullanmadaki en önemli amacım demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaktır	96	64,0	26	17,3	6	4,0	11	7,3	11	7,3	150	100,0
Siyasi partileri tercih ederken kimseden etkilenmem kendi görüşüme en uygun olanını seçerim	90	61,2	33	22,4	6	4,1	9	6,1	9	6,1	147	100,0
Bir partiye oy verebilmem için parti hakkında tüm bilgilere sahip olmam gerekir.	34	23,0	32	21,6	17	11,5	29	19,6	36	24,3	148	100,0
Oy vereceğim partinin dış politika görüşleri benim için önemlidir	78	52,3	33	22,1	7	4,7	15	10,1	16	10,7	149	100,0
Oy vereceğim partinin ekonomik görüşleri benim için önemlidir	35	23,6	23	15,5	24	16,2	13	8,8	53	35,8	148	100,0
Siyasal partilerin düzenledikleri etkinliklere katılmaya çalışırım	100	67,6	23	15,5	4	2,7	10	6,8	11	7,4	148	100,0
Seçimlerde oy kullanmamı engelleyecek bir durum olmadığı sürece oy kullanmayı tercih ederim	56	37,6	37	24,8	10	6,7	18	12,1	28	18,8	149	100,0
Siyasi partinin aday veya lideri belli olmasa da hangi siyasi partiye oy vereceğimi bilirim	90	61,2	18	12,2	14	9,5	11	7,5	14	9,5	147	100,0
Kendimi oy vereceğim siyasal partinin seçmeni olarak hissederim	59	39,3	47	31,3	17	11,3	6	4,0	21	14,0	150	100,0
Ülkenin mevcut sorunlarını çözeceğine inandığım siyasi partiye oy veririm	95	63,3	36	24,0	7	4,7	2	1,3	10	6,7	150	100,0
Seçimleri kazanma olasılığı olmayan bir siyasal partiye oy vermem	88	61,1	32	22,2	8	5,6	7	4,9	9	6,3	144	100,0
Siyasi partinin kendi ideolojime yakın bir ideolojiye sahip olması siyasal tercihimı etkilemektedir.	111	75,0	30	20,3	0	0,0	3	2,0	4	2,7	148	100,0

3.8.Farklılık Analizleri

Araştırmanın bu bölümünde, bireylerin siyasi bir takım önerilere verdiği cevapların, bireylerin demografik özellikleri ve siyasi yelpazedeki konumuna bağlı olarak değişip değişmediği incelenecektir. Farklılık analizlerinde kullanılacak sınama yöntemi seçimi için demografik özellik değişkenlerinin ve siyasi yelpazedeki konum değişkeninin normal dağılıma uyum testi sonucu belirleyici olacaktır.

Tablo 8: Demografik Değişkenler ve Siyasi Yelpaze Konum Değişkeni

Değişkenler		Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Aylık gelir durumu	Medeni Durumunuz	Seçmen olarak kendinizi siyasi yelpazenin neresinde görmektesiniz
N		151	151	151	151	151	151
Normal Parametreler	Ortalama	1,5298	3,0331	2,8874	2,4768	1,6159	3,0993
	Standart Sapma	,50077	,79513	,88350	,85506	,62033	1,43181
En aşırı Farklar	Mutlak	,356	,305	,246	,248	,297	,143
	Pozitif	,325	,245	,184	,248	,297	,143
	Negatif	-,356	-,305	-,246	-,193	-,275	-,139
Test istatistiği		,356	,305	,246	,248	,297	,143
Asymp. Sig.(Çift kuyruk)		,000 ^c	,000 ^c	,000 ^c	,000 ^c	,000 ^c	,000 ^c

Tablo 9: Normal Dağılım Testi

Değişkenler		Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Aylık gelir durumu	Medeni Durumunuz	Seçmen olarak kendinizi siyasi yelpazenin
Genel olarak siyasetten memnunum.	Ki-kare	3,369	11,332	9,353	7,989	8,952	15,817
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,498	,501	,672	,786	,346	,728
Genel olarak siyasal partilerden memnunum.	Ki-kare	3,442	14,818	9,338	11,038	15,912	11,862
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,487	,252	,674	,526	,044*	,921
Son seçimlerde oy verdiğim partiden memnunum.	Ki-kare	6,353	7,738	16,997	6,975	6,114	13,983
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,174	,805	,150	,859 ^a	,634 ^a	,831
Son seçimlerde oy verdiğim politikacıdan memnunum.	Ki-kare	,847	10,648	16,864	16,077	9,764	18,754
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,932	,559	,155	,188	,282	,538

Bu sorular Mart 2014 Yerel seçimlerinde Trabzon da ki seçmenlere yöneltilmek üzere hazırlanan Anket sorularını içermektedir.

Bu sorular 18 adet olmaktadır ve yaptığımız çalışmayı en iyi şekilde kapsayıp amacına ulaşmak için seçilmiştir.

Ankette hazırlanan sorular bu alanda yapılan bir başka anketlerden de faydalanılıp tezin amacına uygun olanların ise seçilerek, teze uygun şekilde revize edilerek ankette kullanılmıştır.

Sorulara ankete katılanların verecekleri cevapları ise kesinlikle katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum ve fikrim yok olarak belirlenerek anket hazırlanmıştır.

Farklılık Analizlerinde kullanılacak tüm demografik değişkenler için ve Siyasi konum yelpaze değişkeni için $\text{sig.}=0,00<0,05$; Verilerin normal dağılıma uymadığı dolayısıyla mevcut veriler ile yapılacak sınamalarda non-parametrik sınama yöntemlerinin kullanılması gerektiği söylenebilir. Değişkenlerin türü ve dağılım özelliği birlikte değerlendirildiğinde Ki-Kare Bağımsızlık testi uygun sınama istatistiklerini vereceği görünüyor.

Tablodaki anlamlılık değerleri ile Kritik değer (0,05) karşılaştırması sonucu 0,05 den küçük sig. Değerine sahip değişkenlerin ilgili faktör bazında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılığa sahip olduğu ($\text{sig}<0,05$), 0,05 den büyük değerlere sahip değişkenler için ise %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı söylenir. (Sig.>0,05)

Tablo10 Ki-kare Bağımsızlık Sınaması Test Sonuçları

Değişkenler		Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Aylık gelir durumu	Medeni Durumunuz	Seçmen olarak kendinizi siyasi yelpazenin neresinde gördüğünüz
Genel olarak siyasetten memnunuz.	Ki-kare	3,369	11,332	9,353	7,989	8,952	15,817
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,498	,501	,672	,786	,346	,728
Genel olarak siyasal partilerden memnunuz.	Ki-kare	3,442	14,818	9,338	11,038	15,912	11,862
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,487	,252	,674	,526	,044*	,921
Son seçimlerde oy verdiğiniz partiden memnunuz.	Ki-kare	6,353	7,738	16,997	6,975	6,114	13,983
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,174	,805	,150	,859	,634	,831
Son seçimlerde oy verdiğiniz politikacıdan memnunuz.	Ki-kare	,847	10,648	16,864	16,077	9,764	18,754
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,932	,559	,155	,188	,282	,538
Siyasi partilerden sadece bir tanesine sadığım.	Ki-kare	4,631	26,281	5,862	12,855	4,714	10,474
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,327	,010*	,923	,380	,788	,959
Sonraki seçimlerde, daha önceki seçimlerde oy verdiğiniz partiye oy vereceğim.	Ki-kare	7,432	11,194	10,921	12,177	9,206	13,123
	Ki-kare	4	12	1	12	8	20
	Ki-kare	,115	,512	,536	,432 ^a	,325	,872
Her zaman aynı partiye oy veririm.	Ki-kare	13,086	4,889	3,962	7,884	12,833	1,456
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,834	,363	,962	,984	,445	,884
Genellikle aynı partiye oy veririm.	Ki-kare	4,400	11,689	13,836	4,258	5,364	15,266
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,355	,471	,311	,978	,718	,761
Oy verdiğim adayın en önemli özelliği eğitim düzeyidir.	Ki-kare	1,995	11,162	10,107	15,313	10,395	13,688
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,737	,515	,607	,225	,238	,846
Oy verdiğim adayın en önemli özelliği geçmiş dönemdeki icraatları ve programının içeriğidir.	Ki-kare	2,586	11,812	12,141	7,258	13,617	15,645
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,629	,461	,434	,840	,092	,738
Oy kullanmadaki en önemli amacım demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaktır	Ki-kare	4,228	22,572	4,732	13,501	5,534	10,825
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,376	,032*	,966	,334	,699	,951
Siyasi partileri tercih ederken kimseden etkilenmem kendi görüşüme en uygun olanını seçerim	Ki-kare	15,422	10,241	14,400	6,090	18,395	2,173
	Ki-kare	12	12	12	8	20	4
	Ki-kare	,219	,595	,276	,637	,561	,704
Bir partiye oy verebilmem için parti hakkında tüm bilgilere sahip olmam gerekir.	Ki-kare	1,867	10,860	9,771	12,025	7,175	19,843
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,760	,541	,636	,444	,518	,468
Oy vereceğim partinin dış politika görüşleri benim için önemlidir	Ki-kare	5,495	10,028	21,142	10,831	5,847	19,348
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,240	,614	,048*	,543	,664	,499

Tablo10 Ki-kare Bağımsızlık Sınaması Test Sonuçları Devamı

Oy vereceğim partinin ekonomik görüşleri benim için önemlidir.	Ki-kare	2,586	11,812	12,141	7,258	13,617	15,645
	Ki-kare	4	12	12	12	8	20
	Ki-kare	,629	,461	,434	,840	,092	,738
Siyasal partilerin düzenledikleri etkinliklere katılmaya çalışırım.	Ki-kare	22,572	4,732	13,501	5,534	10,825	4,228
	Ki-kare	12	12	12	8	20	4
	Ki-kare	,032*	,966	,334	,699	,951	,376
Seçimlerde oy kullanmamı engelleyecek bir durum olmadığı surece oy kullanmayı tercih ederim.	Ki-kare	14,957	11,566	5,851	13,695	14,615	1,356
	Ki-kare	12	12	12	8	20	4
	Ki-kare	,244	,481	,923	,090	,798	,852
Siyasi partinin aday veya lideri belli olmasa da hangi siyasi partiye oy vereceğimi bilirim.	Ki-kare	17,856	9,905	13,970	9,920	10,511	6,240
	Ki-kare	12	12	12	8	20	4
	Ki-kare	,120	,624	,303	,271	,958	,182
Kendimi oy vereceğim siyasi partinin seçmeni olarak hissederim.	Ki-kare	12,539	11,741	6,505	7,453	9,561	11,199
	Ki-kare	12	12	12	8	20	4
	Ki-kare	,403	,467	,889	,489	,975	,024*
Ülkenin mevcut sorunlarını çözeceğine inandığım siyasi partiye oy veririm.	Ki-kare	12,715	10,700	21,051	5,181	22,261	2,109
	Ki-kare	12	12	12	8	20	4
	Ki-kare	,390	,555	,050*	,738	,327	,716
Seçimleri kazanma olasılığı olmayan bir siyasi partiye oy vermem.	Ki-kare	11,818	10,164	20,491	7,007	16,984	5,456
	Ki-kare	12	12	12	8	20	4
	Ki-kare	,460	,602	,058	,536	,654	,244

3.9.Cinsiyet Faktörüne Göre Anlamlı Farklılığa Sahip Sorular

Ki-Kare değerleri incelendiğinde Cinsiyet faktörü bazında anlamlı farklılığa sahip tek sorunun “Kendimi oy vereceğim siyasi partinin seçmeni olarak hissederim” olduğu görülmektedir.(sig.<0,05).İstatistiksel olarak anlamlı farka sahip bu sorunun cevap dağılımı için tablo10 incelenebilir.

Tablo 11: Cinsiyet Faktörü Bazında “Kendimi oy vereceğim siyasi partinin seçmeni olarak hissederim” Önermesi Çapraz Tablosu

		Cinsiyet		Toplam		
		Erkek	Kadın			
Kendimi oy vereceğim siyasi partinin seçmeni olarak hissederim	Kesinlikle Katılmıyorum	N	23	36	59	
		%	32,9	45,0	39,3	
	Katılmıyorum	N	24	23	47	
		%	34,3	28,7	31,3	
	Fikrim Yok	N	12	5	17	
		%	17,1	6,3	11,3	
	Katılıyorum	N	0	6	6	
		%	0,0	7,5	4,0	
	Kesinlikle Katılıyorum	N	11	10	21	
		%	15,7	12,5	14,0	
	Toplam		N	70	80	150
			%	100,0	100,0	100,0

“Kendimi oy vereceğim siyasal partinin seçmeni olarak hissederim” önermesi için Erkek katılımcıların; % 34,3 (n=24)’ü Katılmıyorum, %32,9 (n=23)’u Kesinlikle Katılmıyorum, %17,1 (n=12)’i Fikrim Yok, %15,7(n=11)’i Kesinlikle Katılıyorum cevabı vermiştir.

Kadın katılımcıların ise; % 45,0 (n=36)’i Kesinlikle Katılmıyorum, %28,7 (n=23)’si Katılmıyorum, %6,3 (n=5)’ü Fikrim Yok, %7,5 (n=6)’i Katılıyorum, %12,5 (n=10)’i Kesinlikle Katılıyorum cevabı vermiştir.

Cinsiyet bazında yapılan bu önermeye ait bulgularda görülmektedir ki kadınların erkeklere oranda daha az oy verdiği partiyi benimsemekte, genelde bakıldığında ise her iki cinste de yüksek oranda katılmıyorum görüşü seçilmiştir. Buda cinsiyet bazında bu önermenin anlamlı oranda seçmenlerin oy verme beklentilerinde pek önem arz etmediğini göstermektedir. Buda sosyolojik modelin belirttiği gibi demografik özelliklerin seçmen davranışında etkisinin önemini göstermektedir.

Cinsiyet Faktörü bazında farklılık analizi yapılan diğer sorular için %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip değildir ve mevcut farklar tesadüfidir denilebilir (sig.>0,05).

3.10.Yaş Faktörüne Göre Anlamlı Farklılığa Sahip Sorular

Yaş faktörü bazında yapılan anlamlı farklılık analizi sonucu %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılığa sahip iki önerme mevcuttur. İlki “Siyasi partilerden sadece bir tanesine sadığım “önermesine ait çapraz istatistikler Tablo 8 de, diğer anlamlı farklılığa sahip önerme olan “Oy kullanmadaki en önemli amacım demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaktır” için çapraz istatistikler ise Tablo 10 da verilmiştir.

Tablo 12: Yaş Faktörü Bazında “Siyasi partilerden sadece bir tanesine sadığım.” önermesi Çapraz Tablosu

		Yaş				Toplam		
		18-21 Yaş	21-24 Yaş	24-27 Yaş	27-30 Yaş			
Siyasi partilerden sadece bir tanesine sadığım.	Kesinlikle Katılmıyorum	N	5	9	48	18	80	
		%	55,6	52,9	60,8	46,2	55,6	
	Katılmıyorum	N	2	2	23	10	37	
		%	22,2	11,8	29,1	25,6	25,7	
	Fikrim yok	N	1	0	0	6	7	
		%	11,1	0,0	0,0	15,4	4,9	
	Katılıyorum	N	1	2	2	3	8	
		%	11,1	11,8	2,5	7,7	5,6	
	Kesinlikle Katılıyorum	N	0	4	6	2	12	
		%	0,0	23,5	7,6	5,1	8,3	
	Toplam		N	9	17	79	39	144
			%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

18-21 yaş gurubunun “Siyasi partilerden sadece bir tanesine sadığım” önermesine frekans ve yüzdesi en fazla verilen ilk üç yanıt; %55,6 (n=5)’sı Kesinlikle Katılmıyorum, %22,2 (n=2)’si Katılmıyorum, %11,1 (n=1)’i Fikrim yok ve Katılıyorum şeklindedir

21-24 yaş gurubunun “Siyasi partilerden sadece bir tanesine sadığım” önermesine frekans ve yüzdesi en fazla verilen ilk üç yanıt; %52,9 (n=9)’u Kesinlikle Katılmıyorum, %23,5 (n=4)’i Kesinlikle Katılıyorum, %11,8 (n=2)’i Katılmıyorum Ve Katılıyorum şeklindedir.

24-27 yaş gurubunun “Siyasi partilerden sadece bir tanesine sadığım” önermesine t; %60,8 (n=48) Kesinlikle Katılmıyorum, %29,1 (n=23)’i Katılmıyorum, %7,6 (n=6)’sı Kesinlikle Katılmıyorum şeklindedir.

27-30 yaş gurubunun “Siyasi partilerden sadece bir tanesine sadığım” önermesine frekans ve yüzdesi en fazla verilen ilk üç yanıt; %46,2 (n=18)’si Kesinlikle Katılmıyorum, :%25,6 (n=10)’sı Katılmıyorum, %15,4 (n=6)’ü Fikrim Yok şeklindedir.

Yaş bazında tabloda da görüldüğü gibi seçmenlerin seçim öncesi beklentilerine önemli oranda anlamlı bir farklılık yaratan önermede yaş bazında sadece tek bir partiye sadık kalmadıklarını özellikle 24-27 yaş arasında ki bireyler de bu oranın en yüksek olduğu görülmektedir. Buda seçim öncesi beklentilerin üzerindeki etkisinin de bu yaş

gurubunun dikkat çekici olduğunu göstermekle birlikte sosyolojik yaklaşımda da belirttiği gibi demografik özelliklerden biri olan yaş faktörünün seçmen davranışı üzerinde ki etkisini açıkça göstermektedir. Diğer yandan ise seçmenlerin partizanca bir tutum sergilemediklerinden hareketle psikolojik yaklaşımdan uzak bir davranış sergilediklerini görebilmekteyiz.

Tablo 13: Yaş Faktörü Bazında “Oy kullanmadaki en önemli amacım demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaktır.” önermesi Çapraz Tablosu

		%				Toplam		
		18-21 Yaş	21-24 Yaş	24-27 Yaş	27-30 Yaş			
Oy kullanmadaki en önemli amacım demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaktır	Kesinlikle Katılmıyorum	N	5	7	58	26	96	
		%	55,6	38,9	69,9	65,0	64,0	
	Katılmıyorum	N	1	4	14	7	26	
		%	11,1	22,2	16,9	17,5	17,3	
	Fikrim Yok	N	1	0	2	3	6	
		%	11,1	0,0	2,4	7,5	4,0	
	Katılıyorum	N	2	2	4	3	11	
		%	22,2	11,1	4,8	7,5	7,3	
	Kesinlikle Katılıyorum	N	0	5	5	1	11	
		%	0,0	27,8	6,0	2,5	7,3	
	Toplam		N	9	18	83	40	150
			%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

18-21 yaş gurubunun “Oy kullanmadaki en önemli amacım demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaktır” önermesine frekans ve yüzdesi en fazla verilen ilk üç yanıt; %55,6 (n=6)’sı Kesinlikle Katılmıyorum, ‘si Katılıyorum, %11,1 (n=1) yanıt; %38,9 (n=7) Kesinlikle Katılmıyorum, %27,8 (n=5)’i Kesinlikle Katılıyorum, %22,2 (n=4)’si Katılmıyorum şeklindedir.

24-27 yaş gurubunun “Oy kullanmadaki en önemli amacım demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaktır” önermesine frekans ve yüzdesi en fazla verilen ilk üç yanıt; %69,9 (n=58)’u Kesinlikle Katılmıyorum, :%16,9 (n=145)’u Katılmıyorum, %6 (n=5)’sı Kesinlikle Katılıyorum şeklindedir

27-30 yaş gurubunun “Oy kullanmadaki en önemli amacım demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaktır” önermesine frekans ve yüzdesi en fazla verilen ilk üç yanıt;

%65 (n=26)'i Kesinlikle Katılmıyorum, %17,5 (n=7)'i Katılmıyorum, %7,5 (n=3)'i Fikrim Yok ve Katılıyorum şeklindedir.

Yaş bazında bu önermenin sonuçlarından hareketle demokratikleşme sürecinin seçmenlerin beklentileri arasında önemli bir yer tutmadığı görülmektedir. Bulgulara dikkat edildiğinde yine 24-27 yaş gurubunun anlamlı oranda bu önermeye katılmadığı görülmektedir. Buda gösteriyor ki demografik özelliklerden yaşın hem seçmen davranışı hem de seçmen beklentisi üzerinde hem olumlu hem de olumsuz anlamda önemli bir faktör olduğunu anlatıyor.

Yaş gurubu faktörüne göre farklılık analizine tabi tutulan diğer değişkenler için %95 güven düzeyinde anlamlı istatistiksel bir fark saptanamamıştır, mevcut farklar tesadüfidir. (sig>0,05)

3.11.Eğitim Durumu Faktörüne Göre Anlamlı Farklılığa Sahip Sorular

Eğitim durumu faktörü baz alınarak yapılan farklılık sınaması sonucu %95 güven düzeyinde anlamlı farklılığa sahip tek önermenin “Oy vereceğim partinin dış politika görüşleri benim için önemlidir” olduğu görünmektedir. (sig<0,05). Anlamlı farklılığa sahip bu önerme için çapraz istatistikler Tablo 11 ile gösterilmiştir.

Tablo 14: Eğitim Durumu Faktörü Bazında “Oy vereceğim partinin dış politika görüşleri benim için önemlidir.” önermesi Çapraz Tablosu

			Eğitim durumu				Toplam	
			İlköğretim	Lise	Üniversite	Lisansüstü		
Oy vereceğim partinin dış politika görüşleri benim için önemlidir	Kesinlikle Katılmıyorum	N	3	20	33	22	78	
		%	27,3	58,8	51,6	55,0	52,3	
	Katılmıyorum	N	2	5	15	11	33	
		%	18,2	14,7	23,4	27,5	22,1	
	Fikrim Yok	N	3	1	3	0	7	
		%	27,3	2,9	4,7	0,0	4,7	
	Katılıyorum	N	1	2	8	4	15	
		%	9,1	5,9	12,5	10,0	10,1	
	Kesinlikle Katılıyorum	N	2	6	5	3	16	
		%	18,2	17,6	7,8	7,5	10,7	
	Toplam		N	11	34	64	40	149
			%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Eğitim durumu faktörü bazında anlamlı farklılığa sahip “Oy vereceğim partinin dış politika görüşleri benim için önemlidir” önermesi için İlköğretim mezunu

katılımcıların en çok verdiği üç cevap yüzde ve frekansı; %27,3 (n=3) Kesinlikle Katılıyorum ve Fikrim Yok, %18,2 (n=2)'si Katılmıyorum ve Katılıyorum şeklindedir.

Eğitim durumu faktörü bazında anlamlı farklılığa sahip “Oy vereceğim partinin dış politika görüşleri benim için önemlidir önermesi için Lise mezunu katılımcıların en çok verdiği üç cevap yüzde ve frekansı; %58,8 (n=20) Kesinlikle Katılmıyorum, :%17,6 (n=6) Kesinlikle Katılıyorum, %14,7 (n=5) Katılmıyorum şeklindedir.

Eğitim durumu faktörü bazında anlamlı farklılığa sahip “Oy vereceğim partinin dış politika görüşleri benim için önemlidir önermesi için Üniversite mezunu katılımcıların en çok verdiği üç cevap yüzde ve frekansı; %51,6 (n=33) Kesinlikle Katılmıyorum, :%23,4 (n=15) Katılmıyorum, %12,5 (n=8) Katılıyorum şeklindedir.

Eğitim durumu faktörü bazında anlamlı farklılığa sahip “Oy vereceğim partinin dış politika görüşleri benim için önemlidir önermesi için Lisansüstü mezunu katılımcıların en çok verdiği üç cevap yüzde ve frekansı; %55,0 (n=22) Kesinlikle Katılmıyorum, :%27,5 (n=11) Katılmıyorum, :%10,0 (n=4) Katılıyorum şeklindedir.

Eğitim bazında bu önermenin sonuçlarından hareketle dış politikanın seçmenlerin beklentileri arasında önemli bir yer tutmadığı görülmektedir. Bulgulara dikkat edildiğinde Lisansüstü öğrenci gurubunun anlamlı oranda bu önermeye katılmadığı görülmektedir. Buda gösteriyor ki demografik özelliklerden eğitimin hem seçmen davranışı hem de seçmen beklentisi üzerinde hem olumlu hem de olumsuz anlamda önemli bir faktör olduğunu gösteriyor.

Eğitim durumu faktörü bazında anlamlı farklılığa sınına diğer tüm sorularda %95 güven düzeyinde anlamlı istatistiksel fark bulunamamıştır, mevcut farklar tesadüfi farklardır. (sig.>0,05)

3.12.Aylık Gelir Durumu Faktörüne Göre Anlamlı Farklılığa Sahip Sorular

Aylık Gelir durumu faktörü bazında anlamlı farklılığı sınına tüm sorularda %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır, mevcut farklar için tesadüfi farklardır denilebilir. (sig.>0,05)

3.13. Medeni Durum Faktörüne Göre Anlamli Farklılığa Sahip Sorular

Medeni durum değişkeni bazında yapılan fark analizleri sonucu %95 güven düzeyinde anlamlı istatistiksel farka sahip tek önermenin “Genel olarak siyasal partilerden memnunum.” Önermesi Olduğu görünmektedir. Önermeye ait medeni durum çapraz istatistikleri Tablo 10’de görölmektedir.

Tablo 15: Medeni Durum Faktörü Bazında “Genel olarak siyasal partilerden memnunum önermesi Çapraz Tablosu

			Medeni Durumunuz			Toplam	
			Evli	Bekar	Dul		
Genel olarak siyasal partilerden memnunum.	Kesinlikle Katılmıyorum	N	42	42	6	90	
		%	68,9	64,6	54,5	65,7	
	Katılmıyorum	N	10	14	1	25	
		%	16,4	21,5	9,1	18,2	
	Fikrim yok	N	0	0	1	1	
		%	0,0	0,0	9,1	0,7	
	Katılıyorum	N	3	3	2	8	
		%	4,9	4,6	18,2	5,8	
	Kesinlikle Katılıyorum	N	6	6	1	13	
		%	9,8	9,2	9,1	9,5	
	Toplam		N	61	65	11	137
			%	100,0	100,0	100,0	100,0

Evli Katılımcılar arasında “Genel olarak siyasal partilerden memnunum.” önermesine verilen cevaplar içinde en fazla sıklığa sahip ilk üç seçenek için yüzde ve frekanslar; :%68,9 (n=42) Kesinlikle Katılmıyorum, :%16,4 (n=10) Katılmıyorum, :%9,8 (n=6) Kesinlikle Katılıyorum şeklindedir.

Yukarıdaki sonuçlara göre medeni durumu evli olan katılımcıların önemli bir çoğunluğu genel olarak siyasi partilerden memnun değildir.

Bekar Katılımcılar arasında “Genel olarak siyasal partilerden memnunum.” önermesine verilen cevaplar içinde en fazla sıklığa sahip ilk üç seçenek için yüzde ve frekanslar; %64,6 (n=42) Kesinlikle Katılmıyorum, :%21,5 (n=14) Katılmıyorum, %9,2 8 (n=6) Katılıyorum şeklindedir.

Yukarıdaki sonuçlara göre medeni durumu bekar olan katılımcıların önemli bir çoğunluğu siyasi partilerden memnun değildir.

Medeni durumu "Dul" olan katılımcılar arasında "genel olarak siyasi partilerden memnunum." Önermesine verilen cevaplar içinde en fazla sıklığa sahip ilk üç seçenek için yüzde ve frekanslar; %54,5 (n=6) Kesinlikle Katılmıyorum, :%18,2 (n=2) Katılıyorum, :%9,1 (n=1) Diğer Tüm Şıklar şeklindedir.

Yukarıdaki sonuçlara göre medeni durumun tablosun da görüldüğü gibi seçim öncesi beklentilere önemli oranda anlamlı bir farklılık yaratan önermede medeni durum bazında genellikle siyasi partilerden memnun olmadıkları özellikle medeni durumu evli olan bireyler de bu oranın en yüksek olduğu görülmektedir. Buda seçim öncesi beklentilerin üzerindeki etkinin bu gurubun üzerindeki dikkat çekici bir faktörü olduğunu göstermekle birlikte sosyolojik yaklaşımda da belirttiği gibi demografik özelliklerden biri olan medeni durumun seçmen davranışı üzerinde ki etkisini açıkça göstermektedir. Diğer yandan ise seçmenlerin partizanca bir tutum sergilemediklerinden hareketle psikolojik yaklaşımdan uzak bir davranış sergilediklerini görebilmekteyiz.

3.14.Siyasi Yelpaze Konum Faktörüne Göre Anlamlı Farklılığa Sahip Sorular

Katılımcılardan kendilerini siyasi Yelpaze de sağ ile sol arasında konumlandırması istenerek oluşturulan siyasi konum yelpaze değişkeni bazında yapılan fark analizlerin hiç bir soruda %95 güven düzeyinde anlamlı istatistiksel bir farka rastlanmamıştır, mevcut farklar tesadüfidir.(sig.>0,05)

SONUÇ

Bu çalışmada değerlendirilmeye alındığı gibi, halkın siyasi yaşam veya yönetime karşı güçlü bir eğilimi bulunmaktadır. Seçmen, siyasi problemlerle ilgili yeterli bilgiyi edindiğinde önemli ölçüde tecrübe sahibi olur. Çünkü seçmen, siyasi ve sosyal problemlerin nelerden kaynaklandığını ve ne gibi şeyler olduklarının bilincinde olması zorunlu olan bireydir. Seçmenin oy'unu gelişigüzel, bilinçli olmadan ve duygusal şekilde kullanmaması gerekir. Nitekim seçmen sağduyu ile tutum sergileyerek siyasi tercihini ortaya koymalıdır. Ayrıca günümüzde seçmenlerin, siyasi hayat ile alakalı problemler konusunda bilinçli olduklarının ve kendi düşünceleri doğrultusunda oy kullandıkları seçimlerin sonuçları incelenirken görülmektedir.

Yine bu çalışmanın kapsamında görüldüğü üzere seçmenlerin davranışları değişik ve çok çeşitli koşullardan etkilenebilmektedir. Günümüz şartlarında, özellikle demokratik sistemlerin işlediği ülkelerde seçmen davranışlarının eğiliminde makroekonomik performansın seçmen davranışları üzerinde etkileyici önem arz eden bir unsur olarak üzerinde durulması gerekmektedir.

Genellikle, seçmen tercihlerinin belirlenmesinde etkili olan faktörlerin yanı sıra bu faktörlerin hiçbiri salt etki yaratmamaktadır. Bütün insanların davranışlarında olduğu gibi seçmen davranışlarında da insan faktörünün araya girmesi belirsizlik riski oluşturmuştur.

Yukarıda da belirtilen sınırlılıkların başka çalışmalar tarafından tamamlanması ve bu çalışmadan elde edilen bulgularla birlikte kattığı sorularla yeni çalışmaların yapılabilmesine de katkı sağlanacaktır. Öyle ki, seçmenlerin davranışlarının tespit edilmesinde bu şekildeki alan araştırmalarının sonrasında kısa bir süre sonra kazanılan veriler anlamını yitirerek, yeni dağılımlar meydana gelmektedir. Çünkü bir yönü ile araçsal unsurların etkisinde kalan ve anlık bir olay olan seçmen davranışının anlık kararlar ile değişme varsayımı da söz konusudur.

Gerçekleştirilen anketlerin sonuçlarının değerlendirilmesinin ardından seçmenlerin oy verirken tercihleri; adayın yalnızca siyasi ve işlevleri manasında geçmiş

çalışmaları değil, ayrıca gelecek dönemlere yönelik projelerini ve hedeflerini de diğer unsurlarla karşılaştırarak daha ön planda değerlendirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda tercihlerinde ilk üç sırada mevcut unsurların bulunduğu açığa çıkmaktadır.

Günümüz şartlarında seçim kampanyalarının işleyiş şekli kamuoyu içerisinde sorguya çekilmektedir. Kampanyalar esnasında toplumsal beklentiler, istekler ve politik öneriler yerine, duygulara seslenilmesi, birey ve imajların ön plana çıkması onaylanmamaktadır. Kampanya dönemleri süresince siyasetçilerin sıklıkla başvurduğu reklâmcıların, halkla ilişkiler uzmanlarının vb. siyaseti bir reklâm afişine dönüştürüldüğü algısı yaratılmaktadır. Parti yöneticilerinin ideolojik mesajlarla ilgilenmektense, etrafa göz kırpan muallakta kalan söylemler gerçekleştirmeleri pek ılımlı karşılanmamaktadır. Siyasetçilerin hesaplardan uzak verdikleri vaatleri seçmen açısından daha güven verici bir ortam hazırlamaktadır. Seçimde seçim kampanyaları ile alakalı rahatsızlık veren bu unsurlar gerçek hayat içerisinde iki temel ögeye dayanmaktadır:

Bunlardan ilki; kampanya uygulamaları ile demokraside gerçeklik ve rasyonalite temelinden uzaklaşarak içinin boşaltılabileceği endişesine düşmektir. İkincisi ise; seçmenin manipüle edilmesi ve aldatılmanın korkusuyla uğraşmaktadır. Seçmen, vatandaşta kopukluğun olmadığı toplumun problemlerini göz önüne serilen veya toplumun problemlerin dile getirilmese de duruşu ile dile getirdiği düşünülen, o izlenimi veren partilere oy vermektedir.

Araştırma kapsamında düşüncelerine başvuru alan 151 katılımcının, cinsiyet dağılımında ağırlığın kadın, yine yaş dağılımında çoğunluğun 24-27 Yaş arasında, eğitim durumu dağılımında Üniversitenin çoğunlukta, gelir durumları dağılımında çoğunluğun 1001-3000 TL arası gelire sahip ve medeni durum dağılımında ağırlıkla bekârların olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösterenler seçmen olarak kendini siyasi yelpazenin solunda, merkezinde, sağında ve merkez sağ ve solunda birbirine yakın oranlarda ifade etmektedirler.

Katılımcılardan en fazla oranda kesinlikle katılmıyorum şeklinde belirttikleri

ifade “Siyasi partinin kendi ideolojik görüşüme yakınlık gösteren bir ideolojinin sahibi olması siyasal tercihimizi etkilemektedir.” önermesi, katılmıyorum şeklinde belirttikleri ifade “Genellikle aynı partiye oy veririm.” önermesi, katılıyorum şeklinde belirttikleri ifade “Bir partiye oy verebilmem için parti hakkında tüm bilgilere sahip olmam gerekir.” önermesi, kesinlikle katılıyorum şeklinde belirttikleri ifade ise “Oy vereceğim partinin ekonomik görüşleri benim için önemlidir” önermesi olmuştur.

Farklılık Analizlerinde kullanılacak tüm demografik değişkenler için ve Siyasi konum yelpaze değişkeni için; verilerin normal dağılıma uymadığı dolayısıyla mevcut veriler ile yapılacak sınamalarda non-parametrik sına yöntemlerinin kullanılması gerektiği söylenebilir. Ki-Kare değerleri incelendiğinde Cinsiyet faktörü bazında anlamlı farklılığa sahip tek sorunun “Kendimi oy vereceğim siyasal partinin seçmeni olarak hissederim” olduğu görünmektedir. Cinsiyet Faktörü bazında farklılık analizi yapılan diğer sorular için %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip değildir ve mevcut farklar tesadüfidir denilebilir. Yaş gurubu faktörüne göre farklılık analizine tabi tutulan diğer değişkenler için %95 güven düzeyinde anlamlı istatistiksel bir fark saptanamamıştır, mevcut farklar tesadüfidir. Eğitim durumu faktörü bazında anlamlı farklılığa sına diğer tüm sorularda %95 güven düzeyinde anlamlı istatistiksel fark bulunamamıştır, mevcut farklar tesadüfi farklardır. Aylık Gelir durumu faktörü bazında anlamlı farklılığı sına tüm sorularda %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır, mevcut farklar için tesadüfi farklardır denilebilir. Medeni durum değişkeni bazında yapılan fark analizleri sonucu %95 güven düzeyinde anlamlı istatistiksel farka sahip tek önermenin “Genel olarak siyasal partilerden memnunum.” Önermesi Olduğu görünmektedir. Katılımcılardan kendilerini siyasal Yelpaze de sağ ile sol arasında konumlandırması istenerek oluşturulan siyasal konum yelpaze değişkeni bazında yapılan fark analizlerin hiç bir soruda %95 güven düzeyinde anlamlı istatistiksel bir farka rastlanmamıştır, mevcut farklar tesadüfidir.

Çalışmamız bağlamında Türkiye’de yapılan yerel seçim anketlerinden birisinin sonuçları, gün geçtikçe zorlaşan kent yaşamı ve bu zorlukların ortaya çıkardığı sorunların, ‘katılımcı, etkin, dürüst yönetim’ yaklaşımı ve yerelleşmeye öncelik veren bir yaklaşımla aşılabileceğine işaret etmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında, vatandaşlar/insanlar daha fazla ‘demokratikleşmeyi, çağrı paylaşmayı, insan onuruna saygıyı ve eşitliği temel alan

çağdaş bir yerel yönetim anlayışı' uygulanmasını görmek istemektedir. Daha özlü ifade etmek gerekirse, yurttaşlar temiz siyaset, temiz ve saydam bir yerel yönetim arzulamaktadır. Geniş kesimler, kent rantlarını daha fazla hizmete dönüştüren, altyapı ve potansiyeli daha fazla geliştiren, planlı ve çevre ile uyumlu kentleşmeyi savunan, kentsel alandaki işsizlik ve yoksullukla daha etkin bir şekilde mücadele eden, eğitim, çevre, turizm, sosyal ve kültürel alana destek veren, kent sakinlerini kararların oluşumuna katan bir yöneticiyi karşılarında görmek istemektedir. Kendilerine değer veren bir yönetim anlayışı beklemektedirler. Böyle olması halinde, yöre halkı ilçelerinin yakın gelecekte yaşadıkları bölgenin refah adası konumuna yükseleceği düşünmektedir.

Pek çok düşünür tarafından demokrasinin okulu olarak kabul edilen yerel yönetimlerde yurttaşların güven beklentisi oldukça anlamlıdır. Çünkü demokrasi kurallar olan ve tarafların bu kurallara uyması ile yetkin olan bir sistemdir. Doğal olarak taraflar arasında makul bir güvenin olması gerekir. Çünkü yurttaşlar belli bir süre için kentin yönetimini belediye başkanına devretmektedir. Bu nedenle yerel yöneticilerin bilgi ve becerileri yerel topluluk açısından büyük önem taşımaktadır. Belediye başkanlarında bulunması gereken niteliklerin önemi dolayısıyla; yerel halk, kentsel sorunlar için çözüm üreten ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunabilen yönetici/belediye başkanı istemektedir. Çünkü küreselleşme süreciyle birlikte daha önceleri ülkeler ve büyük şirketler arasında yaşanan rekabet, artık kentler arasında da yaşanmaya başlamıştır. Kuşkusuz bu rekabette başarılı olmanın şartlarından biri belediye başkanlarının nitelikleri ise, diğeri de yurttaş ile yerel yöneticiler arasında iş birliği olanaklarının yaratılmasıdır. Her şeyden önce yurttaşların ve yerel yöneticilerin birbirini anlayabilmeleri, birbirlerinin hassasiyetini bilmeleri son derece önemlidir. Ancak orta büyüklükte kentlerde seçmenle seçilenler arasında en önemli sorunun güven olması dikkat çekmektedir. Aslında güven sorunu gerek ulusal gerekse yerel ölçekte Türkiye'de zaman zaman karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler değerlendirilecek olursa, yurttaşların yerel yöneticilere karşı beklentileri arasında güven duygusunun ilk sırada yer almasının, seçim öncesi ve seçim sonrası belediye başkan adaylarının izlemiş oldukları yöntemle doğrudan ilgili olduğu söylenebilir. Her şeyden önce belediye başkan adaylarının belirlemede sistemden kaynaklanan antidemokratik uygulamalar başta olmak üzere

pek çok unsur rol oynamaktadır. Diğer yandan, adayların kentleri geliştirecek ciddi plan ve projelerden yoksun olması, var olanların ise, uygulanabilirliğinin kuşkulu olması, yurttaşların seçim sürecinde adaylar arasında tercih yapmasında sıkıntıya neden olmaktadır. Siyasi partiler belediye başkan adaylarını belirlerken, çoğu zaman adayın bilgi ve becerileri göz ardı edilerek, daha çok popülaritelerini ya da parti içindeki nüfuzlarını dikkate aldıkları bilinmektedir. Doğal olarak bu süreç yurttaşlar arasında bir hoşnutsuzluğa yol açmaktadır.

Yerel yönetimlerde yurttaşların bu oranda iktidar partisine oy verme eğiliminde olması, demokrasinin geleceği için endişe vericidir. Çünkü seçmenlerinin iradesinin sandığa özgürce yansıdığı konusunda ciddi şüphelerin doğmasına neden olmaktadır. İktidar partilerinin, yerel yönetimlerin yeterli bağımsız gelir kaynaklarına sahip olmamasını kendi lehine kullanmaya çalıştığı, yurttaşlara bu yönde telkinlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir anlatımla iktidardaki partiler, ülkenin gelir kaynakların kontrol etmelerini yerel yönetimler üzerinde baskı aracı olarak kullanmaktadır. Bu durum yerel yönetimlerin gelirlerinin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması gerektiğini göstermektedir.

Yukarıdaki tespitler ışığında seçmenin beklentilerine dair kimi tespitler yapılmış ve bu beklentiler doğrultusunda seçmenin düşünce profili çıkarılmıştır. Bu bağlamda diğer önemli bir konu ise seçmen gözündeki siyasi gerçeklik tespitidir. Araştırmamızda “Genel olarak siyasetten memnunuz.” İfadesine kesinlikle katılmıyorum cevabı verenler en çok frekansa sahiptir. Bu durum katılımcıların yarısından fazlasının genel olarak siyasetten memnun olmadıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Siyasi partilerden memnuniyeti belirlemek üzere sunulan “Genel olarak siyasal partilerden memnunuz.” İfadesine ise büyük bir çoğunluğun kesinlikle katılmadığını belirttiği görülmüştür. Bu bağlamda katılımcıların genel siyasetten daha da fazla oranda siyasi partilerden memnuniyetsizlik ifade ettiği görülmüştür. Katılımcıların son seçimde oy verdiği partiden de memnuniyetine dair ifadeye de yüksek oranda kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum cevabı verdiği görülmüştür. Katılımcılar beklentilerine cevap bulamamış ve oy verdikleri partiden memnuniyetsizlik bildirmişlerdir.

Ölçeklerde yer alan ifadelerin tüm katılımcılar tarafından kolaylıkla anlaşıldığı, yararlanılan istatistiksel analizlerin araştırmanın yapılandırılması açısından uygun ve

yeterli olduğu, elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle katılımcılar beklenti içerisinde oy vermiş olduğu siyasi partinin ekonomik görüşlerine değer vermekte, siyasi partinin adayının ve liderinin belirli olmasını arzulamakta, sorunları çözümlene potansiyeline sahip siyasi partiye oy vermektedirler.

Seçmenler siyasi tercihlerini belirlerken sosyodemografik, Psikolojik, dinsel ve ekonomik faktörler gibi bazı değişkenlerden etkilenmektedir. Seçmenlerin siyasi tercihlerinde etkili olan bu faktörlerin başında ekonomik faktörler ve sosyodemografik faktörler gelmektedir.

Seçmenlerin siyasi tercihlerinin beklentileri belirleme ve gerçeklik üzerine ne gibi bir etkisin olduğunu belirlemek maksadı ile yapılan bu çalışmada sosyodemografik özelliklerden olan yaş, cinsiyet, eğitim ve mesleğin ne derce öneme sahip olduğunu ayrıca ekonomik faktöründe bu beklenti ve gerçeklik ilişkisi çerçevesinde ne gibi bir öneme sahip olduğunu belirleme için ağırlıklı olarak “Yerel seçimlerden önce seçmenlerin beklentilerine ait alt boyutları puanları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Yerel seçimlerden önce seçmenlerin beklentilerine ait alt boyutları puanları yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir. Yerel seçimlerden önce seçmenlerin beklentilerine ait alt boyutları puanları öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermektedir. Yerel seçimlerden önce seçmenlerin beklentilerine ait alt boyutları puanları aylık gelir değişkenine göre farklılık göstermektedir.” Hipotezleri test edilmiş ve elde edilen bulgular dahilinde siyasi yaş, cinsiyet, eğitim, medeni durum ve ekonomik faktörün siyasi tercihler üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Demografik özelliklerin ve ekonomik faktörlerin seçmen davranışı üzerine yapılan bu çalışmanın öncelikle öncelik ile demografik unsurla ele alınmış. Bu kapsamda yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek düzeylerinde seçmenlerin üzerinde ne oranda etkilediği olduğu incelenmiştir.

Yaş bazında özellikle 24-27 yaş grubunun yüksek oranda beklentileri arasında demokratikleşme amacına katkıda bulunma bulunmamaktadır.

Eğitim düzeyinde seçmen davranışı üzerindeki etkisi demografik unsurlar kapsamında ele alınmış ve eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin dış politika görüşlerine

önem vermediğini görmekteyiz. Bunun da seçmen davranışına ne oranda duyarlı olduğunu göstermektedir.

Medeni durumu evli olan grupla da siyasal partilerden memnun olmama oranı oldukça fazla olduğu görülmektedir. Buda medeni durum bazında seçmenin beklentilerine etki edebilecek önemli bir seçmen davranışı faktörü olabileceğini göstermektedir.

Cinsiyet bazında ise kadının erkeklere oranla kendilerini herhangi bir siyasi partinin seçmeni olarak görmediklerini ortaya koymaktadır. Buda cinsiyet açısından seçmen beklentisi üzerinde seçmen davranışlarında daha fazla duyarlılığının olduğunu göstermektedir.

Çalışmada seçmen beklentileri ve gerçekliği çerçevesinde önemli bir yere sahip olan ekonomik faktör yüksek oranda bir beklenti oluşturduğu görülmektedir.

Genel olarak araştırmanın bulgularından hareketle seçmen tercihlerini etkileyen ve buna bağlı seçmen davranışı gösteren seçmenler de seçim öncesi beklentiler önemli bir yer tutmaktadır. Bu beklentiler doğrultusunda seçmenin yapmış olduğu davranışlar ise seçim sonrası gerçekliği ne yönde oluşmasında önemli bir rolü olduğunu göstermektedir.

Araştırmamızın bulgularından hareketle seçmenlerin yapmış olduğu davranışlar sonucunda umdukları beklentileri büyük oranda gerçekleşmediği ve seçim sonrası gerçekliğe ulaşamadığı söylenebilir. Çalışmamızda seçmen davranışı üzerine önemli bir yere sahip olan ekonomik politikalar, seçmen davranışı ve beklentileri üzerinde önemli bir etkisi olduğundan “Ekonomik Yaklaşım” modelinden desteklendiği görülmektedir.

Gerek cinsiyet olsun gerekse yaş grupları arasında olsun seçmen davranışlarında birbirini etkileme durumundan hareketle araştırmanın bulgularından elde edilen tespite göre de “Sosyolojik Yaklaşım” modelinden desteklendiği söylenebilir. Ayrıca 2014 yılındaki verilere dayanılarak araştırmanın bulgularından seçmenlerin partizanca hareket etmediklerinden “Psikolojik Yaklaşım” modelinden uzak bir davranış sergiledikleri söylenebilir. Fakat geçmiş seçimlerde veya gelecekte yapılacak seçimlerde seçmenler bu yaklaşım doğrultusunda hareket etmeyecekleri sonucunu da çıkaramayız.

KAYNAKÇA

Akgün, Birol. 2000, “Türkiye’de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Vermeye Etkisi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler M.Y.O Dergisi**, Sayı 4, s. 75-92.

Aksoy, Mustafa.2000, **Sosyoloji ve Sosyal Bilimlere Giriş**, Alfa Yayınları, İstanbul

Aktan, Can. 2009,**İnsan, Yönetim ve Liderlik, İnternet Adresi:**
<http://www.canaktan.org/yonetim/insan-yonetim/liderlik.htm>, Erişim Tarihi:
05.07.2016.Aktaş,

Aktaş, Hasret. 2004, **Partilerin Seçim Kampanyaları Örneğinde Siyasal İletişim, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.

Albayrak, Mustafa. 2004, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti** ,Phoenix Yayınları, Ankara

Altunışık, Remzi. 2004,**Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)**, Sakarya Kitabevi, Sakarya.

Armaoglu, Fahir. 1972, “Seçim Sistemleri ve Türkiye’de Seçim Sistemi Kanunu”, **Hürriyet Seçim Semineri**, İstanbul, 1972.

Atabek, Nejdet. 2000,“Siyasi Partilerde Örgütsel iletişim Bazı Siyasi Partilerin Eskişehir il Delegeleri Üzerine Bir Araştırma”, **Eskişehir: Anadolu Üniversitesi iletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları**

Ayata, Güneş. 1992,**Cumhuriyet Halk Partisi: Örgüt ve İdeoloji**, Gündoğan Yayınları, Ankara.

Aydın, Kenan. Özbek, Volkan. 2004, “Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2, 144-167.

Aziz, Aysel. 2007, Siyasal İletişim, **Anakara: 2. Basım, Nobel Yayın Dağıtım.**

Barut, Basri 2005, “Siyasal Reklamcılık Özelinde Siyasal Tutumların Oluşma

Süreci”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 15(2), 295-317.

Bal, Hüseyin. 2004,“İletişim Sosyolojisi”, **Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını.**

Baykal, Deniz. 1970, **Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Birsen, Haluk. 2011, “Yerel Basın Yöneticilerinin Bakış Açılılarıyla Eskişehir Yerel Basını”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi e-gifder**, Sayı:1, Mart 2011 ss: 116 - 142.

Canatan, Kadir. 2014, “Siyasal Kimlikler ve Yaşam Tarzları: Güney Marmara Bölgesi Örneği”, **Turkish Studies**, Volume 9/5, 465-495

Corry, J.A. Hodgetts, J.E. 1979,**Democratic Government and Politics**, Toronto.

Cotteret, J. M. Emeri, C. 1991,**Seçim Sistemleri**, Cep Üniversitesi, İletişim Yayınları, I. Basım, İstanbul.

Çam, Esat. 1990,**Siyaset Bilimine Giriş**, DER Yayınları, İstanbul.

Çinko, Levent. 2006, “Seçmen Davranışları ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri ve Türkiye Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 61(1), 103-116.

Çukurçayır, Akif. 2006,**Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Çizgi Kitapevi, Konya.

Damlapınar, Zülfikar. 2000, “Basının Seçmen Davranışını Etkileme Süreci”, **Selçuk İletişim Dergisi**, s.1(2), ss. 90-115.

Doğan, Âdem. Göker, Göksel. 2010,“Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihi (29 Mart Yerel Seçimleri Elazığ Seçmeni Örneği)”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Ekim 2010, s.5(2), ss.159 - 187.

Duran, Hasan. 1999,“Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir

Araştırma”, **Tavşanlı-Kütahya Örneği, Dumlupınar Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi Bölümü**, YLT. Denizli.

Eroğul, Cem. 1999, **Devlet Yönetimine Katılma**, İmge Yayınları, Ankara.

Geray, Cevat. 2001, Yerel Yönetimler Açısından Demokrasi, Özerklik ve Halkın Katılımı Kavramları, **Bilim ve Siyaset**, 1(2).

Herguner, Burak. 2015. “The Pursuit of Responsive Museum Governance: Community Engagement in Turkish Public Museums”, **International Journal of Public Administration**, 38(11), 782-795.

Milli Gazete, 2009. Erişim Yeri: <http://www.milligazete.com.tr/makale/seçim-kampanyalarınınseçmen-tipleri-ve-iletişim-tarzları-09.02.2009> Erişim Tarihi:05.12.2016

İnal, Ayşe. 1996, **Haberi Okumak**, İstanbul: Temuçin Yayınları.

Kalender, Ahmet. 2000, **Siyasal İletişim-Seçmenler ve İkna Stratejileri**, Çizgi Kitapevi Yayınları, Konya.

Kalender, Ahmet 2005, **Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri**, Konya: Çizgi Kitabevi.

KapaniMünci. 1988, **Politika Bilimine Giriş**, Bilgi Yayınevi, Dördüncü Basım, Ankara.

Kayabalı, İsmail ve Arslanoğlu, Cemender. 1983 **Orta Asya Türklüğünün Tarihi ve Bugünkü Durumu**, Ankara.

Keleş , Ruşen. 2006, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınevi, İstanbul.

Keser, Aşkın. 2002, “Değişen Yönleriyle Personel Yönetimi: İnsan Kaynakları Yönetimi”, **İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, 4(1).

Kışlalı, Ahmet. 1988, **Seçimsiz Demokrasi**, Bahri Savcı’ya Armağan, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, No: 7, Ankara.

Klein, Jill.2005, “Negativityin the Evaluation of Political Candidate”, **Jornual of**

Marketing, 69:131-142

Lees-Marshment, Jennifer. (2002). "Marketing the British Conservaties: 1997-2001" **Jornual of marketing Management**, 17:929- 941

Murray, Jah. 1999, "Local Government Demands More From Purchasing", **European Journal Of Purchasing & Supply Management**, ss. 33-42.

Milburn, Michael, A. 1998, **Sosyal Psikolojik Açıdan Kamuoyu ve Siyaset**, Kitle iletişim araçları, Çev: Ali Dönmez-Veli Duyan, Ankara: İmge Kitabevi.

Nergiz, Nilüfer. Akyıldız, Fulya. 2012, "Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihü Üzerinde Aday İmajının Etkisi: Uşak Örneği", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.15, ss. 171-199.

Nohlen, Dhont. 1996,**Seçim Sistemleri**, Türkiye'de ve Avrupa'da Seçim Sistemleri, Friedrich Ebert Vakfı Yayınları, İstanbul.

O'cass,A. 2001, "Political Marketing An İnvastigation Of the Political Marketing Concept And Political Market OrientationIn Australian Politics" **European Journal of Marketing**, 35 (9-10), 1003- 1025

Özkan, Abdullah. 2007,**Siyasal İletişim Stratejileri**, Tasam Yayınları, S. 17, ss. 117-118.

Özel, Mehmet. 2007,**Küreselleşme Sürecinde Kentler, Kentler Sistemi ve Yerel Yönetimlerin Cazibe Merkezi Politikaları, Küreselleşme Üzerine Notlar**, (Ed.) Oğuz Kaymakçı, Ankara: Nobel Yayınları.

Özel, Mehmet. 2008, **Devletin İşlevsel Dönüşümü ve Genel Kamu Yönetimi Üzerine Etkileri, Devletin Dönüşümü ve Yeni Dönem Kamu Yönetimi**, (Ed.) M. Özel ve V. Eren, Konya: Çizgi Kitabevi.

Özel, Mehmet. Veysel, Eren. Emin, İnal. 2009. "Yerel Siyaset ve Yerel Halkın Belediye Hizmetlerine Bakışı: Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi Üzerine Bir Araştırma." **Alanya İşletme Fakültesi Dergisi**

Özsoy Osman. 1998, **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, Alfa Kitabevi.67-77.

Powel, Larry. Cowart, Joseph. 2003, **Political Campaign Communication Inside and Out, Boston: Pearson Education, Inc.**

Pomper, Gerald. 1992, **Voters And Parties, Transaction Publishers, New Brunswick.**

Rae, Douglas. 1967, **The Political Consequences of Electoral Laws**, New Haven and London: Yale University Press.

Sağbaşı, İsa. Saruç, Naci, Tolga. 2003, “Vergi Politikalarının Seçmenlerin Parti Tercihini Üzerindeki Etkisi: Ankete Dayalı Bir Çalışma”, **Vergi Sorunları Dergisi**, 130, 130-146.

Scarborough, Elinor. 1984, **Political Ideology and Voting: An exploratory study, Clarendon Press, Oxford.**

Sezen, Saim. 1994. **Seçim ve demokrasi**. Gündoğan Yayınları.

TBMM, 1982, **Seçim, Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Uygulamalar**, TBMM Basımevi, Ankara, 1982

Tekeli, Şirin. 1982, **Kadınlar ve Siyasal-Toplumsal Hayat**, İstanbul: Birikim Yayınları.

Teziç E. 1991, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, İstanbul: İletişim Yayın

Teziç, Erdoğan. 1967, **Seçim Sistemleri**, İstanbul: İletişim Yayın

Toprak, Zerrin. 2007, **Yerel Gündem 21’ler Yenilikçi - Düşünen Kentler ve Toplumsal İlişkiler**, Erişim Yeri: [http:// www.izmir-yerelgundem21.org.tr/kazanc_kayip.htm](http://www.izmir-yerelgundem21.org.tr/kazanc_kayip.htm), Erişim Tarihi: 29.04.2016.

Tunç, Hasan. 1999, “Anayasa Değişikliği Ve Türk Seçim Sistemi” **Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi**, 1(31), 112-117.

Türk, Hikmet Sami. 1969, “Nasıl Bir Seçim Sistemi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**,S.36, 1-4.

Türk, H. S. (1996). **Demokratik Rejimlerde Seçim Kanunları Ve Türkiye İçin Yeni Bir Seçim Kanunu Önerisi**. Ankara Üniversitesi Basımevi.

Türk, Hasan. 2006, “Seçim, Seçim Sistemleri ve Anayasal Tercih”, **Anayasa Yargısı Dergisi**,S.23, 75-112.

Türküne, Mümtazer. 2003, **Siyaset**, Ankara: Lotus Yayınları.

Utkan, Osman. 2007,**Kayseri Medyası ve Sorunları**, **Kayseri**: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Hurfikir. 2010, “Seçim Kampanyaları” Erişim Yeri: www.hurfikirler.com. 26.05.2011 Erişim tarihi : 06.12.2011

Visser, Max. 1998, “Five Theories of Voting Action: Strategy and Structure of Psychological Explanation”, **Doctoral Dissertation, University Of Twente Department Of Philosophy And Social Sciences**.

Yalçın ve Yağmur, Özyer. 2009,“Seçmenlerin 2009 Yerel Seçimlerine Yönelik Algısal Çağrışımları ve Öneriler”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Uluslararası Davraz Kongresi** 24-27 Eylül 2009, Isparta; idc.sdu.edu.tr/tam-metinler/demokrasi/demokrasi6.pdf, (Erişim Tarihi: 10.12.2011).

Yıldız, Atiye. 1960, **İki Seçim Sisteminin Nazari Esasları**, Ankara.

YSK. 2014 “30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimi”, <https://sonuc.ysk.gov.tr/module/spssYerel.jfs>,Erişim Tarihi: 22.07.2016)

EKLER

Ek 1: Anket

Bu ölçek formu, “Yerel Seçimlerde Seçmenlerin Oy Verme Davranışlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Bir Uygulama: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği” tespit etmek üzere hazırlanmıştır

“Ölçek formuna Ad ve Soy Ad yazmanıza gerek yoktur.” Soruları samimi ve objektif olarak cevaplamanız elde edilecek bulgular açısından çok önemlidir. Lütfen hiçbir soruyu yanıtı bırakmayınız. Vereceğiniz cevaplar yalnız bilimsel araştırma amacı ile araştırmacı tarafından kullanılacaktır. Göstereceğiniz ilgi ve katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

1.Cinsiyet?

()Erkek ()Kadın

2.Yaş?

()18-21 ()21-24 ()24-27 () 27-30

3.Eğitim Durumu?

() İlköğretim () Lise () Üniversite () Lisansüstü

4.Aylık gelir durumu?

() 0-1000TL () 1001-3000TL () 3001-5000TL () 5001TLve üzeri

5.Medeni Durumunuz?

()Evli ()Bekar () Dul

5. Seçmen olarak kendinizi siyasi yelpazenin neresinde görmektesiniz?

(Bir numara işaretleyiniz.)

SOL MERKEZ SOL MERKEZ MERKEZ SAĞ SAĞ DİĞER

Aşağıdaki ifadelere katılımınızı 1 – Kesinlikle Katılmıyorum5- Kesinlikle Katılıyorum şeklinde belirtir misiniz?

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Genel olarak siyasetten memnunum.					
2	Genel olarak siyasal partilerden memnunum.					
3	Son seçimlerde oy verdiğim partiden memnunum.					
4	Son seçimlerde oy verdiğim politikacıdan memnunum.					
5	Siyasi partilerden sadece bir tanesine sadığım.					
6	Sonraki seçimlerde, daha önceki seçimlerde oy verdiğim partiye oy vereceğim.					
7	Her zaman aynı partiye oy veririm.					
8	İktidar partisinin lideri olan kişiye oy veririm.					
9	Genellikle aynı partiye oy veririm.					
10	Oy verdiğim adayın en önemli özelliği eğitim düzeyidir.					
11	Oy verdiğim adayın en önemli özelliği geçmiş dönemdeki icraatları ve programının içeriğidir.					
12	Oy kullanmadaki en önemli amacım demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaktır					
13	Siyasi partileri tercih ederken kimseden etkilenmem kendi görüşüme en uygun olanını seçerim					
14	Bir partiye oy verebilmem için parti hakkında tüm bilgilere sahip olmam gerekir.					
15	Oy vereceğim partinin dış politika görüşleri benim için önemlidir					
16	Oy vereceğim partinin ekonomik görüşleri benim için önemlidir					
17	Siyasal partilerin düzenledikleri etkinliklere katılmaya çalışırım					
18	Seçimlerde oy kullanmamı engelleyecek bir durum olmadığı sürece oy kullanmayı tercih ederim					
19	Siyasi partinin aday veya lideri belli olmasa da hangi siyasi partiye oy vereceğimi bilirim					
20	Kendimi oy vereceğim siyasi partinin seçmeni olarak hissederim					
21	Ülkenin mevcut sorunlarını çözeceğine inandığım siyasi partiye oy veririm					
22	Seçimleri kazanma olasılığı olmayan bir siyasi partiye oy vermem					
23	Siyasi partinin kendi ideolojime yakın bir ideolojiye sahip olması siyasal tercihim etkilemektedir.					

Anket sona ermiştir. Katılımınıza teşekkür eder, iyi günler dilerim.

ÖZGEÇMİŞ

Yunus emre KÖROĞLU 1987 yılında Trabzon da doğdu. İlk ve ortaokulu İsmet Paşa ilköğretim okulunda okudu. Lise öğrenimini ise Trabzon Lisesinde tamamladı.2006 yılında KTÜ fizik bölümünü kazandı. Birinci sınıfta bölüm birincisi olarak Matematik Öğretmenliği Bölümüne geçiş yaptı ve 2011 yılında bu bölümden çift anadal ve bölüm 6.sı olarak mezun oldu.

2015 yılına kadar Ankara TET Kolejlerinde çalıştı. 2016 yılından itibaren ise Trabzon da Açı koleji ve Pegem Akademi Kurslarında çalışmakla birlikte Avrasya Üniversitesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümü 1.sınıf Öğrencisi olarak halen eğitimine devam etmektedir.

